

Pikku-Hukka -valmennuksen kehittäminen:

Suosituksia perhetyön intensiivisen työmuodon kehittämiseksi

LAB-ammattikorkeakoulu

Sosionomi (YAMK), Lapsi- ja perhepalveluiden kehittäminen

2024

Hanna Aalto

Taina Paakkala

Tiivistelmä

Tekijä(t)	Julkaisun laji	Valmistumisaika
Hanna Aalto	Opinnäytetyö, YAMK	Kevät 2024
Taina Paakkala	Sivumäärä	
	69	
Työn nimi		
Pikku-Hukka valmennuksen kehittäminen: Suosituksia perhetyön intensiivisen työmuodon kehittämiseksi		
Tutkinto ja koulutusala		
Sosionomi (YAMK), Lapsi- ja perhepalveluiden kehittäminen		
Toimeksiantajaorganisaatio (jos opinnäytetyöllä on toimeksiantaja)		
Keski-Uudenmaan hyvinvointialue (Keusote)		
Tiivistelmä		
<p>Opinnäytetyön tavoitteena oli kehittää perhetyön intensiivistä työmuotoa, Pikku-Hukka -valmennusta, paremmin toimivaksi ja asiakkaiden tarpeita vastaavaksi kokonaisuudeksi. Työn tarkoituksena oli tuottaa kehittämissuosituksia, joilla mahdollistetaan työmuodon kehittäminen. Opinnäytetyö toteutettiin työelämälähtöisenä tutkimuksellisenä kehittämistyönä. Sen taustaorganisaationa toimi Keski-Uudenmaan hyvinvointialueen (Keusote) sosiaalihuoltolain mukainen perhetyö.</p> <p>Tutkimuksellisen kehittämistyön lähestymistavaksi valikoitui toimintatutkimus ja aineistonkeruumenetelmiksi asiakkaille toteutetut teemahaastattelut sekä työntekijöille järjestetyt työpajat. Haastatteluilla mahdollistettiin asiakkaiden osallisuus valmennuksen kehittämisessä ja työpajat toteutettiin työntekijöille yhteiskehittämisen näkökulma huomioiden.</p> <p>Työn tarkoituksena olleet kehittämissuosituksien muodostettiin haastatteluiden ja työpajojen avulla kerätyn ja kriittisesti analysoidun tutkimusaineiston pohjalta. Relevantteja suosituksia valmennuksen kehittämiseksi muodostui viisi kappaletta ja niiden käyttöönotosta työelämässä vastaa perheohjauksen esihenkilöstö.</p> <p>Kehitettävä työmuoto, Pikku-Hukka -valmennus, on Keusoten sosiaalihuoltolain mukaisen perhetyön varhaisen tuen työmuoto, jonka tarkoituksena on tukea perheiden hyvinvointia mahdollisimman varhaisessa vaiheessa. Viiden viikon mittaista intensiivistä valmennusjaksoa tarjotaan perheille, joissa lapsen aggressiivinen reagointi aiheuttaa haasteita perheen arjessa. Valmennuksen tavoitteena on pyrkiä vähentämään lasten aggressiohaasteita, tarjota tukea vanhemmuuteen sekä lisätä perheiden voimavaroja.</p>		
Asiasanat		
Perhetyö, kehittämissuositus, varhainen tuki, vanhemmuuden tuki, aggressio, aggressiivisuus, osallisuus, yhteiskehittäminen		

Abstract

Author(s) Hanna Aalto Taina Paakkala	Type of Publication Master´s thesis, UAS Number of Pages 69	Published Spring 2024
Title of Publication Development of Pikku-Hukka coaching: Recommendations for developing an intensive form of family work		
Degree, Field of Study Master of Social Services (YAMK)		
Organisation of the client Central Uusimaa wellbeing services county (Keusote)		
Abstract <p>The aim of the thesis was to develop the intensive work form of family work. Pikku-Hukka coaching, into a better functioning entity that meets the needs of customers. The purpose of the thesis was to produce development recommendations, that enable the development of the workingstyle. The thesis was implemented as a work-life oriented research development work. Its background organization was family work in accordance with the social care law of the Central Uusimaa wellbeing county (Keusote).</p> <p>As an approach for the research development project was selected action research and for the data collection was selected theme interviews done for the customers and workshops made for the employees. The interviews enabled the clients' participation in the coaching, its development and the workshops were implemented considering the perspective of co-development.</p> <p>The final development recommendations were formed based on the collected and critically analyzed research materials through interviews and workshops. There were five relevant recommendations formed for the development of the coaching, and the area responsible for the implementation in working life for the recommendations is the front staff of family counseling.</p> <p>The form of work to be developed, Pikku-Hukka coaching, is a form of early support for family work in accordance with the Keusote Social Welfare Act, which aims to support the well-being of families as early as possible. A five-week intensive coaching period is offered to families where the child's aggressive reaction causes challenges in the family's everyday life. The aim of the training is to try to reduce children´s aggression challenges, offer support for parenting and increase the family´s resources.</p>		
Keywords Family work, development recommendation, early support, parenting support, aggression, aggressiveness, participation, joint development		

Sisällys

1	Johdanto.....	1
2	Kehittämistyön lähtökohdat.....	3
2.1	Taustaorganisaation kuvaus ja kehittämistyön tausta	3
2.2	Tavoite, tarkoitus ja kehittämistehtävät	5
3	Perheiden tuki.....	6
3.1	Sosiaalihuoltolain mukainen perhetyö.....	6
3.2	Varhainen tuki perheille	8
3.3	Vanhemmuuden tuki.....	11
4	Lasten tunnesäätelytaidot ja aggressiivisuus	13
4.1	Tunnesäätelyn kehittyminen	13
4.2	Aggressio ja aggressiivisuus.....	16
5	Menetelmälliset lähtökohdat.....	21
5.1	Tutkimuksellinen kehittäminen	21
5.2	Toimintatutkimus kehittämistyön lähestymistapana.....	22
5.3	Yhteiskehittäminen	24
5.4	Tutkimus- ja kehittämismenetelmät.....	25
6	Tutkimuksellisen kehittämistyön toteutus	30
6.1	Kehittämistyön aikataulu ja prosessin vaiheet.....	30
6.2	Kehittämistyön aineiston keruu	31
6.3	Aineiston analysointi	36
6.3.1	Haastatteluaineiston analysointi.....	38
6.3.2	Työpajojen aineiston analysointi	41
7	Tulokset.....	43
7.1	Haastattelutulokset	43
7.2	Työpajojen tulokset.....	46
8	Suosituksset Pikku-Hukka -valmennuksen kehittämiseksi	50
9	Pohdinta	52
9.1	Tulosten tarkastelu	52
9.2	Eettisyys ja luotettavuus	54
9.3	Kehittämistyön arviointi.....	57
9.4	Jatkokehittämisisideat ja hyödynnettävyys	60
	Lähteet	63

Liite 1. Tutkimuslupa

Liite 2. Informaatiokirje asiakkaille

Liite 3. Informaatiokirje työntekijöille

Liite 4. Teemahaastattelurunko

1 Johdanto

Vanhemmuuden haasteiden sekä lasten ja vanhempien vuorovaikutuksellisten ongelmien tunnistamisen myötä on ryhdytty pohtimaan erilaisia keinoja, joilla vahvistaa vanhemmuutta sekä tukea vanhempien kykyä havaita lasten tarpeita. On tärkeää panostaa lapsiperheiden vuorovaikutuksen tukemiseen, koska tällä on todettu olevan lapsen kehityksen kannalta merkittäviä vaikutuksia. (Kalland 2014, 36; Kalland & Salo 2020.) Vanhemmille tarjottavan tuen tavoitteena on vanhemmuustaitojen lujittaminen sekä niiden syventäminen. Varhainen tuki ja sen tunnistaminen luovat mahdollisuuksia lapselle ja hänen perheelleen tulla kuuluksi ja kohdatuksi omassa arjessaan. Lapset ja heidän perheensä tulee pyrkiä ohjaamaan tuen piiriin mahdollisimman varhaisessa vaiheessa ja tämän tarkoituksena on lasten hyvinvointia uhkaavien haasteiden tunnistaminen ennen niiden kasvamista suuremmiksi haasteiksi. (Nivala & Ryyänen 2019, 279–280; Pelkonen 2019, 106–108.)

Sosiaalihuoltolaki määrittää, että kehitettäessä lapsille ja nuorille suunnattuja palveluja tulee aina huomioida myös tuen tarjoaminen vanhemmille. (Sosiaalihuoltolaki 2014/1301, 10§). Varhaisen tuen saatavuuden, oikea-aikaisuuden sekä korkealaatuisuuden vahvistamiseksi hallitus käynnisti vuonna 2016 Lapsi- ja perhepalveluiden muutosohjelman (LAPE). LAPE -muutosohjelman yksi kehittämisen kohteista oli kehittää perhekeskuksia, joiden avulla vastataan perheiden tarpeisiin tarjoamalla heille varhaista ja oikea-aikaista tukea. (THL 2023a; THL 2023b.)

Keski-Uudenmaan hyvinvointialueen (Keusote) sosiaalihuoltolain mukaisessa perhetyössä kehitettiin intensiivinen varhaisen tuen työmuoto Pikku-Hukka -valmennus. Tätä työmuotoa tarjotaan perheille, joissa lapsen aggressiivinen reagointi aiheuttaa haasteita perheen arjessa. Valmennuksen avulla pyritään myös tarjoamaan tukea vanhemmuuteen sekä lisäämään perheiden voimavaroja.

Tämä opinnäytetyö toteutettiin työelämälähtöisenä tutkimuksellisenä kehittämistyönä, jonka tavoitteena oli kehittää uutta, intensiivistä perhetyön työmuotoa, paremmin toimivaksi ja asiakkaiden tarpeita vastaavaksi kokonaisuudeksi. Opinnäytetyön tarkoituksena oli tuottaa kehittämissuosituksia, joita hyödyntämällä Pikku-Hukka -valmennusta on mahdollista kehittää paremmin toimivaksi kokonaisuudeksi. Kehittämissuositusten muodostamisessa haluttiin huomioida erityisesti asiakaslähtöisyys sekä osallisuus ja tästä syystä aineistonkeruun menetelmiksi valikoitui valmennusta saaneille asiakkaille toteutetut teemahaastattelut sekä valmennusta ohjanneille työntekijöille pidetyt työpajat.

Asiakaslähtöinen kehittämistoiminta perustuu ajatukseen, jossa asiakas on tärkeä toimija palveluiden kehittämisessä. Asiakas on oman elämänsä asiantuntija ja näin myös paras

kehittämään palveluja asiakasystävällisempään suuntaan. Asiakkaiden omaa asiantuntijuutta korostava kehittäminen tuo esiin myös ajatusta asiakkaasta aktiivisena toimijana. (Toikko & Rantanen 2009, 96.) Erityisesti sosiaali- ja terveysalalla asiakkaiden aktiivinen toimijuus on syytä nähdä voimavarana, jota tulisi osata hyödyntää. Kehittämistoiminnan kannalta myös työntekijöiden osallistumista pidetään keskeisenä tekijänä. Asiakas- ja työntekijälähtöisen kehittämisen välinen yhteys on tärkeää nähdä, koska työntekijälähtöisen kehittämisen tavoitteena on asiakkaisiin ja palveluun liittyvän kulttuurin parantaminen. (Stenvall & Virtanen 2012, 177, 199.)

Tämän tutkimuksellisen kehittämistyön lopputuotoksena muodostettiin asiakas- ja työntekijälähtöisen kehittämisen avulla viisi relevanttia kehittämissuositusta. Nämä konkreettiset ja toteutettavissa olevat kehittämissuositukset muodostettiin kriittisesti analysoidun tutkimusaineiston pohjalta.

2 Kehittämistyön lähtökohdat

2.1 Taustaorganisaation kuvaus ja kehittämistyön tausta

Kehittämistyön taustaorganisaationa toimi Keski-Uudenmaan hyvinvointialue (Keusote). Hyvinvointialue vastaa Hyvinkään, Järvenpään, Nurmijärven, Mäntsälän, Tuusulan sekä Pornaisten kuntien sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen järjestämisestä yhteisellä alueella. Keski-Uudenmaan hyvinvointialueella asuu noin 200 000 asukasta, työntekijöitä hyvinvointialueella on noin 4000. Yhteistyökumppanina oli Keski-Uudenmaan Hyvinvointialueen sosiaalihuoltolain mukainen perhetyö. (Keusote 2024a.)

Yhteistyössä taustaorganisaation kanssa pohdittiin perhetyön uuden intensiivisen työmuodon, Pikku-Hukka-valmennuksen kehittämistä. Valmennuksesta vastaavien esihenkilöiden toiveesta sovittiin opiskelijoiden tuottavan asiakkaiden ja työntekijöiden kokemusten pohjalta kehittämissuosituksia valmennuksen kehittämiseksi.

Pikku-Hukka-valmennuksen tausta ja kehittämisprosessi

Keusoten 2020–2022 tuottavuusohjelman yhtenä tavoitteena oli siirtää palveluiden painopistettä raskaista palveluista kevyempiin palveluihin (Keusote 2020). Keusoten sosiaalihuoltolain mukainen perhetyö vastasi omalta osaltaan tähän tavoitteeseen innovoimalla uuden intensiivisen työmuodon, Pikku-Hukka-valmennuksen. Uuden valmennuksen tavoitteena on toimia varhaisen tuen työmuotona, jonka avulla pyritään vähentämään asiakkaiden lastensuojelun palvelun tarvetta tulevaisuudessa ja tätä kautta saada lastensuojeluun kustannussäästöjä. (Alajoutsijärvi 2024.) Keusoten hyvinvointialue pyrkii kehittämistoimpiteillään varmistamaan palveluiden sujuvuuden, vaikuttavuuden ja kustannustehokkuuden. Tärkeää on turvata asukkaiden tarpeet eri palveluissa myös tulevaisuudessa. (Keusote 2024b.)

Pikku-Hukka-valmennus on Keusoten alueen sosiaalihuoltolain mukaisen perhetyön intensiivinen työmuoto, joka kehitettiin syksyn 2022 aikana. Valmennuksen ideointi- ja kehittämisprosessiin osallistuivat lapsiperhepalveluiden koordinoiva esihenkilö, perheohjauksen ja perhesosiaalityön esihenkilöt sekä työntekijöitä perhesosiaalityöstä ja perhetyöstä. Kehittämiseen osallistuva työntekijä joukko oli tietoisesti rajattu, jotta kehittämisprosessia pystyttiin viemään tehokkaasti lyhyessä ajassa eteenpäin. Työntekijöistä kootun kehittämisryhmän ideoiden pohjalta kehitettiin täysin uusi työmuoto. Uutta työskentelymallia kehitettäessä haluttiin selkeästi erottaa lastensuojelun intensiivinen perhetyö ja sosiaalihuoltolain mukaisen perhetyön intensiivinen työskentely toisistaan. Pikku-Hukka -valmennus otettiin osaksi palveluvalikoimaa maaliskuussa 2023 ja valmennus palkittiin vuoden 2023 Keski-Uudenmaan

hyvinvointialueen omassa laatu- ja innovaatiokilpailussa innovaation erityismaininnalla. (Alajoutsijärvi 2024.)

Pikku-Hukka-valmennuksesta kehitettiin intensiivinen työskentelyjakso, jonka tavoitteena on antaa perheille työkaluja selviytyä arjen haastavista tilanteista ja helpottaa arjen kuormitusta. Palvelun saamiseksi tulee arvioida vanhempien sitoutuneisuutta vastaanottaa intensiivistä palvelua sekä ottaa vastuuta muutosprosessista. Katsottiin, että valmennuksen onnistumisen kannalta on myös tärkeää, että perhe kykenee sitoutumaan itsenäiseen treeni- viikkoon sekä välitehtäviin. Valmennusjakso kohdennettiin soveltuvaksi myös perheille, joilla ei ole voimavaroja tai kykyä osallistua ryhmätoimintoihin. (Keusote 2023.)

Pikku-Hukka-valmennus on intensiivinen viiden viikon valmennusjakso perheille, joissa lapsen aggressiivinen reagointi aiheuttaa haasteita perheen arkeen. Valmennusjakson aikana pyritään vähentämään lapsen aggressiohaasteita tarjoamalla vanhemmille konkreettisia keinoja arkeen sekä tukea vanhemmuuteen erilaisten materiaalien ja toimintatapojen mallintamisen avulla. Palvelulupauksena valmennuksen käyneille perheille on, että aggressiohaasteet perheessä vähenevät sekä perheen voimavarat vahvistuvat. Valmennuksen aluksi on tärkeää motivoida vanhempia muutostyöskentelyyn. (Keusote 2023.) Valmennusmalli mukailee käypä hoito -suositusten mukaisia käytöshäiriön keinoin oireilevan lapsen hoitosuosituksia, jossa pääpaino on vanhempainohjauksessa. Käypä hoito -suositusten mukaan käytöshäiriöistä puhutaan silloin kun lapsella on aggressiivista, selvästi ikätasosta poikkeavaa tai epäsosiaalista käytöstä, joka on jatkunut jo pidempään. Tavallisia ohimeneviä uhmakkuuskausia ei tarkoiteta puhuttaessa uhmakkuushäiriöstä. (Käypähoito 2018.) Luoma (2022) toteaa, että vahvistamalla lapsen ja vanhemman välistä vuorovaikutusta ja tukemalla positiivista käytöstä, saadaan aikaan positiivisia muutoksia. Tärkeää on myös oppia ennakkoimaan lapsen kiukkua. Näitä keinoja voidaan vanhemmille opettaa vahvistamalla heidän vanhemmuustaitojaan monin eri keinoin kuten esimerkiksi kirjallisin ohjein tai yksilöllisenä hoitopolkuna.

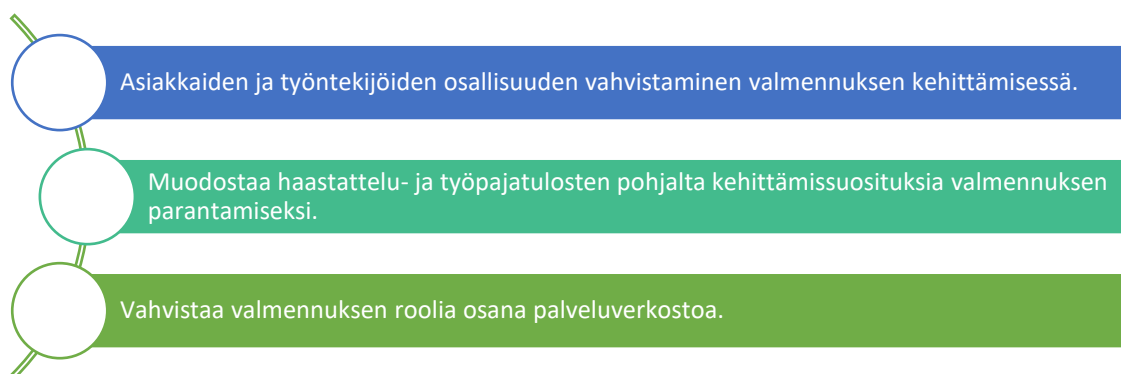
Valmennuksen nimi-idea syntyi Pikku-Hukka -sarjakuvahahmosta sekä Lean- ajattelumallin mukaisesta turhien työvaiheiden eli ”hukan” vähentämisestä. Lean -ajattelumallilla tarkoitetaan jatkuvan parantamisen periaatteisiin perustuvaa johtamisfilosofiaa. Sen tavoitteena on ymmärtää syvällisemmin asiakkaiden tarpeita ja vastata vahvemmin niihin sekä poistaa prosessin turhat työvaiheet. Pikku-Hukka -valmennuksesta kehitettiin Lean -ajattelumallin mukainen selkeä rakenteinen, sovitulla pelisäännöllä toimiva, työmuoto. Keusote on sitoutunut toteuttamaan Lean -ajattelumallin mukaista johtamisfilosofiaa. (Alajoutsijärvi 2024; LeanThinking 2024.)

2.2 Tavoite, tarkoitus ja kehittämistehtävät

Tämän opinnäytetyön tavoitteena oli kehittää uutta, intensiivistä perhetyön työmuotoa, Pikku-Hukka -valmennusta toimivammaksi ja paremmin asiakkaiden tarpeita vastaavaksi kokonaisuudeksi. Pikku-Hukka -valmennuksen ollessa uusi työmuoto, oli kehittämislle suuri tarve ja erityisesti asiakkaiden osallisuuden huomioimista tuli vahvistaa kehittämis-työssä. Ojasalon ym. (2014) mukaan ongelmaperustaisessa kehittämishankkeessa haetaan ratkaisua jo olemassa olevaan haasteeseen. Kehittämisen kohteen selvittämisen jälkeen tulee määritellä tavoitteet, jolloin oman näkökulman rajaaminen selkiytyy.

Työn tarkoituksena oli tuottaa kehittämissuosituksia, joita hyödyntämällä on mahdollista kehittää Pikku-Hukka -valmennusta paremmaksi ja toimivammaksi kokonaisuudeksi. Lisäksi tuottamalla kehittämissuosituksia tavoiteltiin valmennuksen vahvempaa jalkautumista osaksi palveluverkostoa.

Tutkimuksellisen kehittämistyön kehittämistehtävillä (Kuvio 1) pyrittiin saavuttamaan kehittämistyölle asetetut tavoitteet. Kehittämistehtäviä työstettiin taustaorganisaation edustajien ideoiden pohjalta, tärkeiksi teemoiksi nousi Pikku-Hukka -valmennusjakson kehittäminen ja asiakkaiden ja työntekijöiden osallisuuden vahvistaminen valmennuksen kehittämisessä.

Kuvio 1. Kehittämistehtävät

3 Perheiden tuki

3.1 Sosiaalihuoltolain mukainen perhetyö

”Perhetyöllä tarkoitetaan hyvinvoinnin tukemista sosiaaliohjauksella ja muulla tarvittavalla avulla tilanteissa, joissa asiakas ja hänen perheensä tai asiakkaan hoidosta vastaava henkilö, tarvitsevat tukea ja ohjausta omien voimavarojen vahvistamiseksi ja keskinäisen vuorovaikutuksen parantamiseksi.

Perhetyötä annetaan erityistä tukea tarvitsevan lapsen tai nuoren terveyden ja kehityksen turvaamiseksi.” (Sosiaalihuoltolaki 2014/1301, 18 §.)

Hyvinvointialueet ovat järjestämisvastuussa laissa säädettyjen sosiaalipalveluiden järjestämisestä. Näihin palveluihin kuuluu myös perhetyön järjestäminen. Sosiaalihuoltolain mukainen perhetyö on matalan kynnyksen toimintaa ja sen avulla on mahdollista ehkäistä lastensuojelun tarpeen syntymistä. Keskiössä on aina lapsen edun turvaaminen. Sosiaalihuoltolain mukainen perhetyö vahvistaa perheen toimijuutta sekä lisää hyvinvointia. Perhetyötä tehdään perheen kotona ja se voi olla esimerkiksi keskustelua perheen kanssa tai arjen asioissa auttamista. Puhuttaessa lastensuojelun tehostetusta perhetyöstä, tarkoitetaan sillä kriisitilanteessa annettavaa tukea, jota annetaan niin paljon kuin perhe tarvitsee ja se on yleensä hyvin intensiivistä. (Sosiaalihuoltolaki 2014/1301, 14§; Seppänen ym. 2021, 193.)

Perhetyön tarpeesta tehdään aluksi palvelutarpeen arviointi, jonka avulla kartoitetaan perheen tilanteen lisäksi heidän tarpeensa sekä motivaationsa muutostyöskentelyyn. Perhetyön tavoitteet asettaa perhe itse ja niitä pohditaan keskusteluissa, joissa on mukana perhetyön työntekijät sekä kaikki perheenjäsenet. Perhetyössä on tarkoituksenmukaista asettaa realistiset sekä tarkoituksenmukaiset tavoitteet. Näiden laadinnassa huomioidaan myös perheen voimavarat sekä motivaatio. Perhetyössä asetettuja tavoitteita ovat esimerkiksi arjen hallinnan keinojen lisääminen, vanhempien voimavarojen vahvistaminen, perheen sisäisen vuorovaikutuksen parantaminen tai keinojen löytäminen lapsen kasvatukseen liittyen. (Järvinen ym. 2012, 107–108; Seppänen 2021, 192–193.) Järvisen ym. (2012, 107–108) mukaan perhetyössä on tärkeää suorittaa jatkuvaa arviointia tavoitteiden suhteen työskentelyn edetessä ja sitä tulee tehdä aina yhdessä perheen kanssa.

Perhetyön sisältöjä ovat muun muassa vanhemmuuden tukeminen, vuorovaikutustaitojen vahvistaminen, arjen struktuurin selkiyttäminen ja rutiinien luominen. Esimerkiksi struktuurien selkiyttämällä pyritään luomaan toimivia päivärytmejä perheelle arjen toimintoihin, joilla luodaan lapselle turvallinen ja ennakoitavissa oleva arki. Lapsen kasvun ja kehityksen kannalta olennaisten tietojen tuominen huoltajien tietoisuuteen sekä vanhempien ohjaaminen lapsen hoidollisissa asioissa kuuluvat myös perhetyön tehtäviin. Tärkeä osa-alue

perhetyössä on auttaa perheitä hyvän ja avoimen vuorovaikutussuhteen muodostamisessa eri työmenetelmiä hyödyntäen. (Seppänen 2021, 193; THL 2023c.)

Asiakaslähtöisyys perhetyössä

Puhuttaessa asiakaslähtöisyydestä sillä tarkoitetaan sosiaali- ja terveysalalla asiakkaiden tarpeiden ja toiveiden kuulemista. Asiakaslähtöisyyttä voidaan kuvata periaatteilla, joita ovat esimerkiksi asiakkaan kunnioitus, luottamuksellisuus ja avoimuus sekä valinnanmahdollisuus. Tärkeää on kunnioittaa asiakkaan itsemääräämisoikeutta ja huolehtia sen voimaan saattamisesta. Perhetyössä asiakaslähtöisyydessä tärkeitä osatekijöitä ovat myös tunteiden tunnistaminen ja hyväksyminen. Jokainen asiakasperhe ja heidän tilanteensa on ainutkertainen. (Järvinen ym. 2012, 18–19.)

”Asiakkaalle on annettava mahdollisuus osallistua ja vaikuttaa palvelujensa suunnitteluun ja toteuttamiseen. Sama koskee hänen sosiaalihuoltoonsa liittyviä muita toimenpiteitä. Asiakasta koskeva asia on käsiteltävä ja ratkaistava siten, että ensisijaisesti otetaan huomioon asiakkaan etu.” (Laki sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista 2000/812, 8§.)

Edellä mainittu laki on laadittu edistämään asiakaslähtöisyyttä. Lain tarkoitus on edistää asiakkaan oikeutta hyvään palveluun ja kohteluun. Asiakkaiden ihmisarvoa ei saa loukata eikä heidän vakaumuksiaan kyseenalaistaa. Huomioonotettavia seikkoja ovat muun muassa asiakkaan toivomukset sekä mielipide. Palveluita suunniteltaessa ja toteutettaessa on asiakkaan oma mielipide otettava huomioon. (Ikonen 2013, 135.)

Asiakkaiden osallisuudesta lastensuojelullisessa työskentelyssä puhuttaessa on tärkeää muistaa lasten osallisuus heitä koskevissa päätöksissä. Lasten tulee saada heille ymmärrettävässä muodossa riittävä määrä tietoa ja heidän tulee saada äänensä kuuluviin. Osallisuudesta puhuttaessa korostuu oman kokemuksen tunne, lapsen tai nuoren tulee tuntea tulleensa kuulluksi myös hankalassa elämäntilanteessa. On tärkeää nähdä osallisuus hallinnollisen kuulemisen lisäksi laajana, erilaisia mahdollisuuksia lapselle, nuorelle sekä työntekijälle tarjoavana toimintatapana. (Heinonen 2016, 252–253.) Huoltajien ja lasten osallisuutta tukee perus- ja ihmisoikeudet sekä lapsen oikeuksien sopimus. Näiden oikeuksien perusteella, jokaisella asiakkaalla on oikeus tasapuoliseen ja oikeudenmukaiseen hoitoon ja palveluihin. Asiakaslähtöisyys tulee lasten kohdalla esille niin, että heitä kuullaan itseään koskevissa asioissa. Lapset tulee myös tulla nähdyksi ja kuulluksi sekä huomioon otetuksi osana omaa yhteisöään ja myös omana itsenään. Lapsen etu tulee ottaa huomioon ja arvioida, se on hänen oikeutensa. (Seppänen ym. 2021, 10–13.)

Sosiaali- ja terveydenhuollon uudistuksen (sote-uudistus) tavoitteena on sosiaali- ja terveydenhuollon perus- ja erityistason palvelujen yhteensovittaminen eli palveluintegraatio. Tämä merkitsee asiakkaille erityisesti oikea-aikaisia, asiakkaan tuen tarpeisiin vastaavia, palvelukokonaisuuksia. Sote-uudistuksen ydintä on myös asiakkaan osallistumisen mahdollistaminen, kun hänen palveluitaan suunnitellaan, toteutetaan ja arvioidaan. Uudistusta valmistellessa, pohdittiin eri alan ammattilaisten osaamisen edellytyksiä ja havaittiin neuvonta- ja ohjausosaamisessa kehittämisen tarvetta. Asiakslähtöisyys on sosiaali- ja terveysalan asiakastyössä työn ydin. Vastavuoroinen vuorovaikutus ja kuulluksi tuleminen ovat merkityksellisiä työntekijän ohjattaessa asiakasta. Asiakas- ja palveluohjaus perustuvat sosiaalityössä asiakasta kuunnellen toteutettuun asiakkaan kokonaistilanteen hahmottamiseen. Asiakkaan ohjauksessa ja neuvonnassa tulee työntekijän olla ratkaisukeskeinen ja motivoitua asiakasta, sillä tavoitteena on asiakkaan omien voimavarojen vahvistaminen sekä hyvinvoinnin ylläpito. (Helminen 2022, 280–282.)

3.2 Varhainen tuki perheille

Lastensuojelulain 2§ määrittää viranomaisten tehtäväksi tukea lapsiperheitä riittävän varhaisessa vaiheessa sekä ohjata heidät tarvittaessa vahvemman tuen piiriin. Laki määrittelee myös ehkäisevän lastensuojelun tavoitteet, joita ovat lasten kasvun, kehityksen ja hyvinvoinnin turvaaminen sekä vanhemmuuden tukeminen. (Lastensuojelulaki 2007/417, 2§.) Lapset ja heidän perheensä tulee pyrkiä ohjaamaan mahdollisimman varhain heille tarpeelliseksi koettujen palveluiden piiriin, sillä tarkoituksena on tunnistaa lasten hyvinvointia uhkaavat haasteet ennen niiden syvenemistä. Jokaisella ihmisellä on oikeus palveluihin, joilla voidaan turvata heille riittävä huolenpito ja toimeentulo sekä lasten kohdalla myös terveys ja kehitys. (Pölkki 2016, 261–265; Nivala & Ryyänen 2019, 279–280.)

Lapsiperheiden varhainen tuki on tuen muoto, jolla tarkoitetaan ongelman kehittymisen katkaisua. Se on yhteistyötä perheiden kanssa ennen haasteiden syvenemistä. Varhaisessa tuessa korostuu sosiaalihuoltolaissa määritelty luottamuksellinen asiakassuhde ja perheiden sosiaalisen turvallisuuden ja toimintakyvyn edistäminen. Palvelujen oikea-aikaisuus ja lapsen kehityksen turvaaminen ovat merkittävässä roolissa varhaista tukea perheille annettaessa. (Pölkki 2016, 264–265.) Varhaisen tuen työmuotoja ovat muun muassa hyvinvointialueen tarjoama varhaisen tuen perhetyö. Perheohjaajien kanssa on mahdollista keskustella vanhemmuudesta sekä lasten kasvatuksesta. Yhteistyössä perheen kanssa tunnustetaan perheessä jo olemassa olevat vahvuudet sekä pohditaan konkreettisia keinoja arjen helpottamiseksi. Varhaisen tuen perheohjaaja tekee vahvaa yhteistyötä neuvolan kanssa. Varhaisen tuen perhetyö on suunnattu sekä odottaville vanhemmille että perheille, joissa lapset ovat neuvolaikäisiä. Keusoten hyvinvointialueella varhaisen tuen perheohjaajia

työskentelee kaikissa muissa kunnissa, paitsi Järvenpäässä, jossa työskentelymuoto on kunnan omaa toimintaa. (Keusote 2024c.)

Palveluohjauksella on merkittävä rooli varhaisen tuen menetelmänä asiakkaan kannalta. Sillä pyritään ennaltaehkäisemään ongelmia sekä ratkomaan jo olemassa olevia haasteita ennen niiden kasaantumista. Varhaisen vaiheen tuen on todettu myös vahvistavan koko perheen hyvinvointia. Katsottaessa lasten näkökulmasta perheelle ohjattua tukea, tulee nähdä hyödyt pitkälle tulevaisuuteen ja lasten elämönhallintataitojen keinojen vahvistumista aikuisenakin. Palveluohjauksen suuntautuessa perheille, tulee lasten kasvu ja kehitys huomioida vanhemmuuden tukemisen lisäksi. Sosiaalihuoltolaki painottaa palveluiden oikea-aikaisuutta ja riittävyttä. Palveluohjauksen työntekijöillä tulee tästä syystä olla vahva tietämys palvelujärjestelmästä. (Mäki-Kahma ym. 2023, 64–66.)

Perheille tukea antavien työntekijöiden tulee aina huomioida vanhemmat ja kunnioittaa heitä. Ajan rajallisuudesta huolimatta tulee asiakkaan kokea ohjaamisen olevan kiireetöntä. On tärkeää, että perhe ja työntekijä tekevät yhteistyötä säännöllisesti ja sen tulee olla avointa ja arvostavaa. Perhetyössä tuetaan perheitä arjen erilaisissa pulmissa. Perhetyö on matalan kynnyksen ja varhaisen tuen palvelu. Perhetyöllä tuetaan esimerkiksi perheiden arjen hallintaa, vahvistetaan omia voimavaroja tai parannetaan vuorovaikutusta perheessä. Perhetyötä toteutettaessa on tärkeää toimia dialogisesti eli pyrkiä asiakkaan kanssa yhteiseen ymmärrykseen asiasta, jota käsitellään. Dialogisessa työotteessa asiakasta kunnioitetaan, ollaan kiinnostuneita hänen tilanteestaan sekä suhtaudutaan myötätuntoisesti. (Seppänen ym. 2021, 190–193.)

Varhaisen tuen palveluihin voidaan lukea myös ehkäisevät palvelut. Lapsi tarvitsee omien ja perheensä voimavarojen lisäksi, koko yhteisön kasvunsa tuekseen. Yhteisön tukitoimet ja palvelut tulee järjestää niin, että ne ovat mahdollisimman helposti saatavilla. Lapsen tuen lisäksi myös hänen arkensa onnistumiseen vaikuttavien aikuisten tuki tulee muistaa. (Mäkelä 2013, 19.) Jokaisen perheenjäsenen ääntä tulee kuulla heidän kanssaan työskennellessä ja heille tukea annettaessa. Perheen määrittelyyn vaikuttaa sekä kulttuuri että tieteenalan näkökulma, josta asiaa tutkitaan. Perheeseen voi kuulua useampia vanhempia ja sisarusia. On huomioitava myös sateenkaariperheet, monikulttuuriset perheet sekä lapsettomat perheet. Lapsi ei välttämättä elä samassa kodissa vanhempiensa kanssa. Perhe koetaan yhä arvotutkimusten mukaan tärkeäksi. Perheen merkityksen kasvu korostaa myös perhetyön tärkeyttä. Tärkeäksi seikaksi on nostettava myös jokaisen perheenjäsenen tasa-vertainen kohtelu perhetyössä. (Järvinen ym. 2012, 31–32.)

Lapsi- ja perhepalveluiden -muutosohjelma (LAPE) aloitettiin Juha Sipilän hallituskaudella 2016–2019 ja sitä jatkettiin seuraavan hallitusohjelman mukaisesti vuosina 2020–2023.

LAPE muutosohjelman käynnistämällä uudistuksilla pyrittiin parantamaan perheille tarjottavia peruspalveluita ja saamaan näin painopiste siirrettyä varhaiseen tukeen sekä ennaltaehkäisevään työhön. Muutosohjelman myötä vahvistettiin lasten ja perheiden vaikuttamismahdollisuuksia heille suunnattujen palveluiden osalta. (STM 2017.) LAPE- muutosohjelman yksi tehtävistä oli perhekeskusten kehittäminen. Perhekeskukset ovat asiakaslähtöisiä ja kustannustehokkaita monialaisia verkostoja ja niiden avulla kootaan yhteen lapsille ja perheille suunnatut palvelut. (THL 2023a; THL 2023b.) Perhekeskusten tavoitteeksi on asetettu sektoreittain jakautuneen työn korvaaminen moniammatillisella, rajat ylittävällä yhteistyöllä. Tavoitteena on myös kehittää ja vahvistaa lasten ja perheiden oikea-aikaista ja varhaista tukea. (Pölkki 2016, 276; THL 2023b).

Varhaisen tuen vaikutukset

Lapsen varhaisessa vaiheessa kokemat vastoinkäymiset altistavat häntä aikuisiässä terveyshaitoille. Laiminlyönti, kaltoinkohtelu ja perheiden vaikeudet haavoittavat lasta erityisesti varhaislapsuudessa ja vaikuttavat esimerkiksi kognitiivisten taitojen kehittymiseen. (Jussila 2022.) Lapsi- ja perhepalveluita uudistavan hankkeen yksi tärkeimmistä tavoitteista oli palvelujen oikea-aikaisuuden ja vaikuttavuuden lisääminen. Hankkeen uudistusten lähtökohtana oli korjaavien palvelujen tarpeen vähentäminen sekä tämän myötä suurien kustannussäästöjen aikaansaaminen. (STM 2017.) Jussila (2022) kertoo artikkelissaan talouden nobelisti James J. Heckmanin todenneen, että etenkin niiden lasten, joiden yhteiskunnallinen asema on heikompi, on tärkeä saada tukea sekä edistää heidän varhaiskasvatustansa ja oppimista. 0–5-vuotiaiden lasten tukeen on Heckmanin mukaan kannattavampaa investoida, kuin isompien lasten tukimuotoihin sillä se hyödyttää koko yhteiskuntaa.

Lapsen kohdatessa lapsuusiässään kuormittavia tai traumaattisia tekijöitä, on interventio-työskentelyllä havaittu olevan mahdollisuuksia vähentää lapsen kokemia kielteisiä vaikutuksia näissä tilanteissa. On myös tutkittu, että vanhemmuuden tukemisella voidaan ennaltaehkäistä lasten joutumista kaltoinkohtelun uhreiksi sekä vähentää niitä vaikutuksia, joita lapselle aiheutuu hänen kokiessaan traumaattisia tapahtumia. (Jussila 2022.) Lapsuuden-aikaisiin kielteisiin kokemuksiin liitetään myöhemmässä vaiheessa terveysongelmia, kuten tupakointi, syöpäsairaudet sekä päihteiden ongelmakäyttö. Nämä aiheuttavat valtiolle suuria kustannuksia. On tutkittu, että lapsuudessa haavoittavia kokemuksia kohdanneiden lasten määrän vähentyessä 10 %:lla, säästöt olisivat koko Euroopan tasolla lähes 50 miljardin dollarin luokkaa. (Jussila 2022.)

THL:n työntekijöiden näkökulmasta tehdyssä tutkimuksessa havaittiin, että riittävän tuen saavuttamiseksi palvelujen saatavuus ja saavutettavuus on keskeisessä asemassa. Työntekijät kokivat ennaltaehkäisevään työhön panostamisen tärkeänä kehittämiskohteena.

Lapsiperheiden osallisuuden lisäämistä tulisi myös vahvistaa päätöksenteossa. Tutkimuksessa haasteeksi muodostui perhetyön merkityksen moninaisuus, eri yhteyksissä sillä tarkoitetaan eri asioita ja se voidaan ymmärtää hyvin eri tavalla. Perhetyötä tehdään sekä yksityisellä että julkisella sektorilla, projekteissa, järjestöissä sekä seurakunnissa. Sen vaikuttavuutta sekä riittävyttä on haastavaa selvittää sen pirstaleisen tarjonnan vuoksi. (THL 2014, 98–100.)

On haastavaa osoittaa ehkäisevän lastensuojelun vaikuttavuutta ja päätellä, mitä olisi tapahtunut ilman jonkin tietyn intervention eli väliintulon tapahtumista. Interventioiden vaikutusten ilmeneminen pitkällä aikavälillä sekä lähtötilanteiden yksilöllisyys haastavat myös vaikuttavuuden arviointia. On kuitenkin saatu kerättyä paljon positiivista tutkimusnäyttöä varhaisen tuen myönteisistä vaikutuksista lapsiperheissä. Voidaankin todeta varhaisen tuen palveluiden ehkäisevän ongelmien monimuotoistumista sekä tarvetta korjaaville palveluille. (Heinonen 2016, 253–254; Pölkki 2016, 271–272.)

3.3 Vanhemmuuden tuki

Riittävän varhaisessa vaiheessa vanhemmille tarjottu tuki vähentää lasten turvattomuutta, lapsiperheköyhyyttä sekä lasten eriarvoistumista. Oikea-aikainen vanhemmuuden tuki vähentää myös korjaavien palvelujen tarvetta. On tärkeää, että viranomaiset neuvovat ja ohjaavat vanhempia tarttumaan erilaisiin mahdollisuuksiin ja keinoihin, jotka tukevat vanhemmuutta. (Heinonen 2016, 254–255.) Lapsen ja vanhemman kiintymyssuhde on tärkeässä osassa tarkasteltaessa vanhemman tarvitsemaa tukea. Kiintymyssuhde kehittyy lapsen ensimmäisten elinvuosien aikana. Kiintymyssuhteen ollessa turvallinen se takaa lapselle hyvän perustan kasvuun ja kehitykselle. Lisäksi lapsi saa tulevaisuuden ihmissuhteisiin malleja. Varhainen vuorovaikutus vaikuttaa siihen, miten kiintymyssuhteet kehittyvät. Jotta lapsi kiintyy vanhempaan, on vanhemman vastattava lapsen tarpeisiin. Lapsen ja vanhemman turvallista kiintymyssuhdetta vahvistaa se että, vanhempi vastaa lapsen tarpeisiin johdonmukaisesti ja sensitiivisesti. Vanhempien tukeminen kasvatustehtävissä on tärkeää, koska sillä voidaan vaikuttaa positiivisesti vanhemman ja lapsen kiintymyssuhteeseen. (THL 2022a.)

Vanhemmuuden tuki voidaan jakaa kolmeen eri tuen muotoon, joita ovat universaali, kohdennettu sekä intensiivinen tuki. Esimerkiksi neuvolapalvelut kuuluvat universaalin eli yleisen tuen piiriin. Mikäli vanhemmat kuuluvat riskiryhmään tai lapsella on erityistarpeita, saa perhe kohdennettua tukea eli esimerkiksi perheneuvolan palveluita. Intensiivisen tuen piiriin kuuluvat perheet, joissa lapsen terveys ja hyvinvointi on selkeästi uhattuna esimerkiksi vanhempien päihde- tai mielenterveysongelmien tai perheväkivallan vuoksi. (Kalland & Salo 2020.) Erilaisia tuen muotoja vanhemmille ovat esimerkiksi parisuhdetuki, tunnetaitojen tuki

sekä vahvistava ja tietoa antava tuki. On tärkeää, että vanhemmalla itsellään on ympärillään toimivia ihmissuhteita, jotka lisäävät vanhemman jaksamista ja tuovat arkeen voimavaroja. (THL 2022a.)

Vuoden 1999 hallitusohjelmassa on ensimmäinen maininta vanhemmuuden tuesta. Tämän jälkeen jokaisessa hallitusohjelmassa on mainittu sekä vanhemmuuden tukeminen että sen vahvistaminen. Tutkimuksen perusteella on havaittu vanhemmuuden tukemisen tarkoittavan vanhemman ja lapsen vuorovaikutuksen vahvistamista. On myös havaittu, että vanhemmuuden tukemiseen liittyvissä projekteissa keskitytään paljon vanhempien vertaissuhteisiin, sosiaalisiin verkostoihin sekä yhteisöllisyyteen sekä näiden seikkojen vaikutuksiin vanhemmuutta vahvistavana asiana. Ei ole yhtä oikeaa tarkoitusta eikä tapaa tukea vanhempia heidän vanhemmuudessaan, mutta on syytä huomioida vanhemmuuden ja työelämän kasvaneet vaatimukset tukimuotoja pohdittaessa. Tämän vuoksi on tärkeää jokaisen perheen kohdalla miettiä yksilökohtaisesti vanhemmuuden tuen keinot, toisille toimivinta on perhetyö, toisille vuorovaikutuksen vahvistaminen. Aiemmin vanhemmuuden keskiössä on ollut lasten fyysinen hoiva, kotiolot sekä ravinto, mutta tällä hetkellä tärkeimmäksi vanhemman velvollisuudeksi on noussut vanhemman ja lapsen välisen suhteen henkinen hyvinvointi. Tämän myötä myös vanhemmuuden tuen vaikutukset lapsen hyvinvointiin ovat korostuneet. (Sihvonen 2018; Sihvonen 2020.)

Usein puhutaan vastavuoroisuuden puutteista, kun vanhemman ja lapsen välisessä vuorovaikutuksessa on haasteita. Vanhempi ei ehkä reagoi ollenkaan lapsen itkuun tai hän on tunkeileva ja katkaisee lapsen aloitteet. On todettu, että usein näissä tilanteissa on kyseessä vanhemman kyvyttömyys olla lapsen tukena tunnesäätelyssä esimerkiksi lohduttamalla tai jakamalla onnistumisen kokemukset. Näihin haasteisiin on havahduttu viimeisten vuosien aikana ja onkin ryhdytty pohtimaan erilaisia keinoja vahvistaa vanhemmuutta tukevilla vanhempien kykyä lapsen tarpeiden havaitsemiseen. (Kalland 2014, 36.) Lasten ja aikuisten välisen vuorovaikutuksen toteutuminen lapsen kasvun ja kehityksen mukaisella tavalla, on yhteiskunnan vastuulla. Lapset ovat riippuvaisia heistä huolehtivista aikuisista, ja lapsilla tulee olla mahdollisuus kasvaa osaksi yhteiskuntaa kysymällä ja saamalla vastauksia sekä onnistumalla ja epäonnistumalla. YK:n lapsen oikeuksien sopimus linjaa sen, miten lapsia tulee yhteiskunnassa kohdella ja millaiset oikeudet heillä on toimia ja osallistua yhteiskunnassa. Lapsen oikeuksien sopimukseen kuuluvassa yleiskommentissa eritellään myös seikat, jotka vaikuttavat lapsen etuun, kuten vanhempien ensisijainen kasvatusvastuu. (Heinonen 2016, 243–244, 250.)

4 Lasten tunnesäätelytaidot ja aggressiivisuus

4.1 Tunnesäätelyn kehittyminen

Tunteiden säätely on kyky tunteiden käsittelyyn niin, etteivät tunteet aiheuta ylilyöntejä tilanteessa tai käy itselle ylivoimaseksi. Tunteiden säätelyn puute voi aiheuttaa hallitsemattomia tunteenpurkauksia. Arjessa toimiminen on helpompaa silloin, kun ei ole tunteiden armoilla. Kaikilla on mahdollisuus opetella säätämään omaa kiukkuaan, niin ettei käytä fyysisiä keinoja sen purkamiseen. Pelkoa voi opetella lieventämään. Lapsen oppiessa keinoja tunteiden keholliseen tuntemiseen sekä niiden säätelyyn, tulee haastavia tunnetilanteita enää harvoin. On tärkeää, että lapsi oppii vaikuttamaan omiin tunteisiinsa. Tunteiden säätelykyky luo positiivista minäkuvaa lapselle sekä lisää hänen itseluottamustaan. (Mäkelä 2021.)

Tunteita on erilaisia ja niin sanotut myönteiset ja helpot tunteet voidaan erottaa kielteisistä ja haastavista tunteista. Yksinkertaisesti myönteiset ja helpot tunteet tuntuvat hauskoilta, turvallisilta, mukavilta ja liittyvät muun muassa läheisyyteen, kun taas kielteiset ja haastavat tunteet liittyvät rankkoihin, kipeisiin ja repiviin tuntemuksiin, joiden kanssa saattaa ihminen tuntea olonsa hankalaksi. Jokaisella ihmisellä on paljon erilaisia tunteita käytettävissään ja kaikkien tulee oppia elämään niiden kanssa sekä hallitsemaan tunnereaktioiden aikana itseään. Tunne on reaktio sisäiseen tai ulkoiseen ärsykkeeseen, tunne itsessään ei vielä ole teko. (Cacciatore 2007, 16; Sandberg 2022, 162–163.)

Taito kääntää kiukku voimavaraksi, on tunnetaito. Tätä taitoa voi opetella ja opettaa. Lasten ja nuorten on mahdollista hallita suuttumustaan. Tämän taidon oppiessaan he tuntevat itsensä taitavammaksi. Lapsi, joka tarvitsee enemmän apua tunnetaitojen harjoittelun avuksi, saa harmillisen usein enemmän ankaraa kohtelua. Kovalla kurilla heikennetään tunnetaitoja ja saadaan lapsi lukkoon. (Cacciatore 2019, 10–11.) Sandberg (2022, 44–46, 163) toteaa, että rangaistusten avulla lapsia ei saada oppimaan käyttäytymisensä taustalla olevien tekojoiden tunnistamista ja sanoittamista. Heidän aivojensa kehitys on vielä kesken ja tämä haastaa tunteiden hallitsemista.

Aikuisen tuki lasten tunnesäätelytaitojen kehittämisessä

Tunnesäätelyn ensiaskeleet otetaan jo vauvana. Pienellä vauvalla on taipumusta stressitilaan, mutta hänellä ei ole vielä kykyä rauhoittaa itseään yksin. Näissä tilanteissa aikuisen rooli tunteiden säätelyssä on tärkeä ja se tapahtuu kosketuksen sekä lämpimän sylin kautta. Lepertelyt sylissä luovat pohjan myöhemmälle sosiaaliselle kanssakäymiselle. Lämpimät vuorovaikutushetket ja heijaamiset luovat vauvalle turvallisuuden tunteen ja tätä kautta

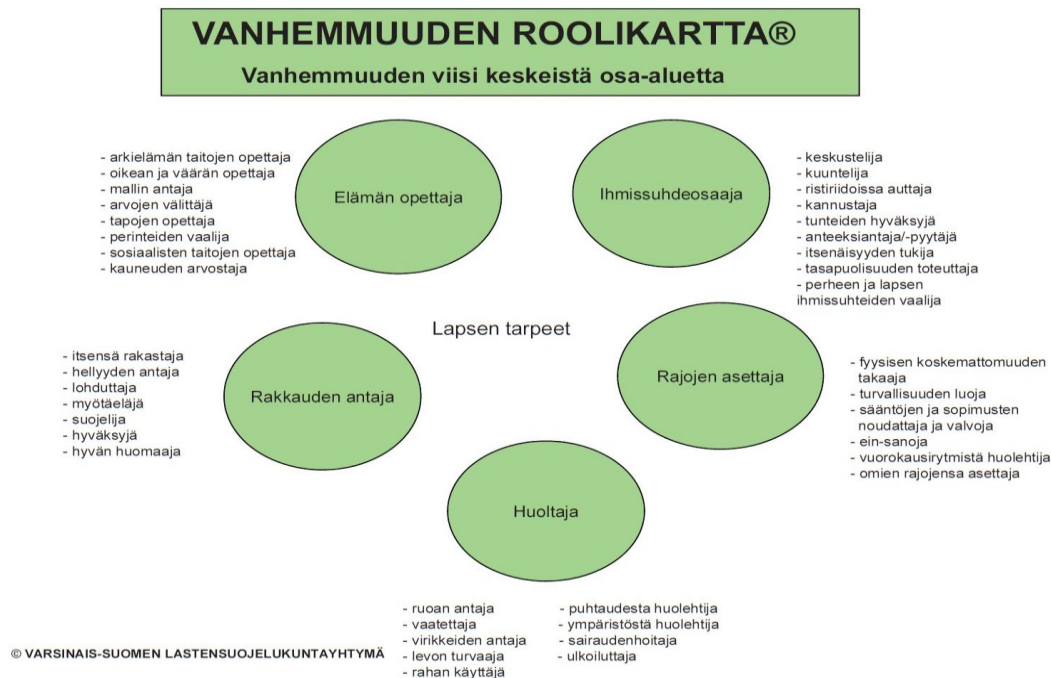
kyvyn kokea myönteisiä tunteita. Turvallisuuden tunne luo mahdollisuuden aistimusten käsittelylle. (Suntio 2015, 47.)

Lapset tarvitsevat tunteiden säätelyyn apua aikuisilta. Erityisen paljon tukea tarvitsevat lapset, joilla tunteet tuntuvat erityisen syvästi. Kiihkeästi tuntevat lapset saattavat kokea aikuisen auttamisyriytykset hyökkäyksinä ja työntävät tästä syystä apua tarjoavan aikuisen pois luotaan. Lapsi, joka tuntee erityisen syvästi, kokee myös tunneromahdukset erittäin valtavina. Hän kiihtyy nopeasti, potkii, huijaa ja on täysin säätelemätön. Tällaisessa tilanteessa aikuisen tulee hengittää itse rauhallisesti ja rajata lastaan. (Kennedy 2024, 300–308.) Riittävät tunnetaidot auttavat aikuista toimimaan turvallisesti lapsen tunteiden äärellä. Tämä on tärkeä asia, sillä aikuisen tunneilmaisusta jää jälki sekä lapseen että aikuiseen. (Nurmi & Pruuki 2020, 108.) Aikuisen tärkein tehtävä on huolehtia lapsen turvallisuudesta. Hänen tehtävänä on näyttää lapselle, ettei lapsen säätelemättömyys ole aikuiselle ylivoimaista, vaan lasta rakastetaan ja häntä autetaan selviämään vaikeasta hetkestä. Tärkein seikka, mitä aikuinen voi tilanteessa tehdä on olla läsnä. Läsnäolo ei tarkoita, että lapsi saa satuttaa aikuista eikä myöskään sitä, ettei aikuinen saisi poistua hetkeksi tilasta rauhoittamaan itsensä. Lapset janoavat viestejä, jotka kertovat rakkaudesta ja aikuisen tuesta ja turvasta ja näitä asioita aikuisen läsnäolo tunnekuohun aikana viestii. (Kennedy 2024, 300–308.)

Kodin tulisi olla kaikille lapsille ja nuorille turvapaikka, tämä tarkoittaa turvallista arkea ja rutiineja. Koti on paikka, jossa on lupa tuntea ja olla oma itsensä, toki ketään satuttamatta. Vanhemmat luovat turvallisen arjen asettamalla rajoja ja heitä on lasten lupa rakastaa ja vihata. Vanhemman omat voimavarat vaikuttavat suuresti siihen, miten jaksaa elää arkea lapsen kanssa. Vanhemman hyvinvointi heijastuu kodin ilmapiiriin, samoin kuin vanhempien välisen pari- tai ihmissuhteen tilanne. Vanhemman huomattessa reagoivansa usein ärsyyntymisellä lapseensa, tulee hänen pohtia omia voimavarojaan sekä omasta historiansaan kumpuavaa painolastia. (Nurmi & Pruuki 2020, 57, 80–83.) Vanhemman tulee huomioida ja tasapainotella oman jaksamisen sekä lapsen huomioimisen välissä. On tärkeää, että vanhempi löytää oman keinon rentoutuakseen. Vanhemmalla tulee olla riittävästi voimavaroja, ollakseen aidosti läsnä lapsille, silloin kun he sitä tarvitsevat. Lapset tarvitsevat vanhemman huomiota paljon, myös silloin kun ovat hyvällä tuulella. (Schulman & Nurmi 2013, 145–146.)

Varsinais-Suomen lastensuojelukuntayhtymä on kehittänyt vanhemmuuden arkiajattelun tueksi vanhemmuuden roolikartan (Kuva 1). Roolikartassa vanhemmuus jaetaan viiteen toisiinsa limittyvään rooliin sekä niiden alaroleihin. Toisinaan jokin rooleista korostuu, mutta lähtökohtaisesti kaikki roolit näyttäytyvät arjen eri tilanteissa päivittäin. Tunteiden kohtaamista ja niiden hallintaa tarvitaan aggressiokasvatuksen näkökulmasta kaikilla roolikartan

osa-alueilla. Eri rooleissa vanhempi tarjoaa mallin aggressiotunteiden valtaan joutumisesta tai niiden kanssa pärjäämisestä. Vanhemmalla on lupa suuttua, mutta tärkeää on, että tunnereaktio pysyy hänen hallinnassaan. (Nurmi & Pruuki 2020, 64–73.)

Kuva 1. Vanhemmuuden roolikartta

Vanhemman itsesäätelyn merkitys on erityisen oleellinen lapsen tunnereaktion aikana. Aikuinen mallintaa ja opettaa lapselle tunnetaitoja. Aikuisen aggressiivinen käytös lisää lapsen aggressiivisuutta. Mikäli aikuinen vastaa lapsen haasteeseen tunteenpurkauksella, on tuloksena usein vain haastavampi tilanne. Tässä tilanteessa tarvitaankin itsesäätelyyn kykenevää aikuista, joka käytöksellään palauttaa rauhallisuuden, mallintaa sallittua käyttäytymistä sekä pienentää stressitasoa. (Sandberg 2022, 164–165.) Aikuisen tulee muistaa, ettei tunteet ole vaarallisia eikä lapselle ei ole millään tavoin haitaksi, jos hän tuntee pettymyksiä, surua, vihaa tai pelkoa. Aikuisen tulee kohdata lapsen tunne. Lapsen tunnereaktio ei ole ratkaistava asia eikä vanhemman tule pyörtää antamaansa päätöstä, joka lapsessa tunnereaktion aiheuttaa. (Pöyhönen & Livingstonea 2023, 70–73.) Riihonen & Koskinen (2020, 29–30) toteaa, ettei ole hyväksi jättää lapsen väkivaltaisesta käytöstä huomioimatta. Huomioimatta jättäminen vahvistaa kielteistä käyttäytymistä myönteisempään suuntaan. Tällainen toimintamalli saattaa hidastaa lapsen poisoppimista väkivaltaisesta käyttäytymisestä ja tästä syystä aikuisen tulee aina puuttua asettamalla lapselle välitön seuraus.

4.2 Aggressio ja aggressiivisuus

Aggressio on tunne, johon liittyy erilaisia toimintaimpulsseja sekä muita tunteita. Aggression voidaan ajatella olevan myös muutosvoimaa ja energiaa, jonka tarkoituksena on viedä asioita eteenpäin. Aggression antama voima on auttanut kautta aikain ihmisiä selviytymään, sillä ilman aggressiota, tulisi sen tilalle lamaannuksen ja vetäytymisen kaltainen tila. Aggression rakentavana ilmenemismuotona on esimerkiksi itsensä jämäkkä puolustaminen, joka on ominaista hyvän itsetunnon omaaville ihmisille. Aggression tunne kasvaa, kun kokee tulleen väärinkohdeksi ja sen syyttääkin yleensä jokin ulkoinen ärsyke. (Riihonen & Koskinen 2020, 12–15; Sandberg 2022, 167–168.) Aggressioenergia ei automaattisesti johda aggressiiviseen käyttäytymiseen. Aggressiivinen käyttäytyminen on monien tekijöiden summa ja yhteisvaikutus. Aggressiivinen käyttäytyminen kertoo myös sosiaalisen oppimisen puutteista. (Keltikangas-Järvinen 2010, 72–73.)

Aggressiosta puhuttaessa on tärkeää erottaa aggression ja aggressiivisuuden erot. Aggressiivisuus on oire. Se liittyy usein lapsen keinottomuuteen, stressiin sekä haastaviin temperamenttipiirteisiin ja lapsen pahoinvointiin. Aggressiivisen käytöksen ajatellaan kertovan lapsen henkiseen pahoinvointiin tai keinottomuuteen liittyvistä vaikeuksista. Aggressiivisen käyttäytymisen taustat ovat hyvin moninaisia ja niihin vaikuttaa myös muun muassa neurobiologia, temperamenttityyppi, haasteelliset vuorovaikutussuhteet ja kasvatukselliset asiat. Myös ympäristöllä, stressillä ja traumaattisilla kokemuksilla on selvä yhteys aggressiivisuuteen. Aggressiivisen käytöksen saattaa laukaista esimerkiksi väsymys, nälkä, erilaiset tunnekuohut sekä pettymys. Pettymys on lasten aggressiivisen käyttäytymisen yleisin laukaiseva tekijä. Lapsen kehitysikä on merkityksellinen vaikuttava tekijä siinä, kuinka lapsi osaa säädellä aggressiivista käytöstään. Tämä tarkoittaa kielellisen, motorisen, emotionaalisen sekä sosiaalisen kehityksen ja ajattelutaitojen vaiheita. Kielen kehityksestä ja toiminnan suunnittelusta vastaa aivojen etuotsalohko, jonka kehityksen keskeneräisyys aiheuttaa pienillä lapsilla vahvoja tunteenpurkauksia. Lapsella, joka käyttäytyy selkeästi väkivaltaisesti, on etuotsalohkon kehitys enemmän ikätovereitaan jäljessä. Tunteenpurkauksen aikana lapsi on taistele tai pakene -tilassa, tässä tilassa stressihormonin eli kortisolin määrä ja verenpaine nousevat sekä hengitys kiihtyy. (Riihonen & Koskinen 2020, 15–17; Kennedy 2024, 171–172.)

Aggression erilaisiin muotoihin kuuluvat; sanallinen, fyysinen ja sosiaalinen aggressio. Fyysiseen aggressioon kuuluu fyysiset väkivallan teot, sanalliseen kiroilu sekä huutaminen ja sosiaaliseen aggressioon on esimerkiksi mykkäkoulun pitämistä tai juoruilua. (Riihonen & Koskinen 2020, 12–13.) Kaikki käyttäytyminen, jonka tarkoituksena on toisten vahingoittaminen, luokitellaan aggressiiviseksi käyttäytymiseksi. Tällainen käytös voi olla joko suora

tai epäsuoraa käyttäytymistä. Suoralla tarkoitetaan niin fyysistä toisten satuttamista, mutta myös uhkailemista tai sanallista haukkumista. Ulkopuoliseksi jättäminen tai juorujen levittäminen ovat esimerkkejä epäsuorasta aggressiivisesta käyttäytymisestä. Pienet lapset ovat harvoin kykeneviä epäsuoraan aggressiiviseen käyttäytymiseen, sillä kyky sen käyttämiseen vahvistuu iän myötä. (Kaltiala-Heino 2013, 72.)

Aggressiivisen käytöksen taustalla on niin sanottujen haavoittuvuustekijöiden tai käytösongelmille altistavien tai laukaisevien tekijöiden summa. Altistavilla tekijöillä tarkoitetaan sellaisia lapsen elämään kuuluvia tekijöitä, jotka ovat pitkäaikaisia ilmiöitä kuten esimerkiksi synnynnäinen herkkyys tai ominaisuudet. Lisäksi altistavilla tekijöillä tarkoitetaan lapsen elämän varrella eteen tulleita stressaavia tekijöitä, joista esimerkkeinä mainittakoon toistuvat muutot, perhetilanteen muutokset, sisarusten syntymät, perheen taloudelliset haasteet ja muut hankaluudet. Myös yksinäisyys ja lapsen hoidosta vastaavien aikuisten vuoksi riittämätön kuulluksi tuleminen, voivat johtaa aggressiiviseen oireiluun. Kun altistavia tekijöitä kasaantuu riittävästi, aggressiivinen oireilu muuttuu ymmärrettäväksi. (Riihonen & Koskinen. 2020, 16.)

Lapsen psyykkinen oireilu alkaa näkyä erilaisten laukaisevien tekijöiden takia. Nämä tekijät voivat olla ulkoisia tai sisäisiä, kuten esimerkiksi nälkä, väsymys, hylätyksi tuleminen tai yksin jääminen, tunnekuohut sekä ihmissuhdevaikeudet, joita päivään on mahtunut. Lisäksi mielipaha ja pettymys ovat selkeimpiä laukaisevia tekijöitä lapsen aggressiiviselle käyttäytymiselle. (Riihonen & Koskinen. 2020, 16–18.) Tarve purkaa tunnetila johtaa toisilla lapsilla väkivallantekoon (Nurmi & Pruuki 2020, 95). Aikuisen tehtävänä on hahmottaa lapsen vihastumisen tai harmistumisen taustalla olevia altistavia ja laukaisevia tekijöitä, jotta voi auttaa lasta jatkossa muun muassa raivokohtauksien ehkäisemisessä tai muuten rauhoittelussa. (Riihonen & Koskinen. 2020, 16–18.)

Itse väkivaltaisen käytöksen taustalla on tutkimusten mukaan usein kuritusväkivaltaa sisältävä kasvatuskulttuuri laukaisevana tekijänä. Lapselle on yhtä haitallista todistaa väkivaltaa kuin olla itse sen kohteena. Molemmat lisäävät riskiä lapsen aggressiiviselle käytökselle. Myös traumaattisten kokemusten on todettu lisäävän lasten alttiutta aggressiiviseen käytökseen. (Riihonen & Koskinen. 2020, 16–18.) Reaktiivista väkivaltaa saattaa aiheuttaa kehitykselliset haasteet tai mielenterveydelliset pulmat. Reaktiiviseen väkivaltaan kuuluu lapsen reagointi vaaraan tai hänen virheellisesti vaaralliseksi kokemaan tilanteeseen. (Nurmi & Pruuki 2020, 94–95.)

Lapsen aggressiivista käytöstä vähentäviä tai lievittäviä tekijöitä ovat lasta rauhoittavat ja mielekkäät asiat, läheisten ihmisten arvostus sekä ihmissuhteiden kautta saatavissa oleva tuki tunnesäätelyssä. Jokainen lapsi tarvitsee turvallisen ilmapiirin kasvualustakseen.

Myönteisen ilmapiirin avulla voidaan edistää lapsen prososiaalisen käyttäytymisen kehittymistä ja ehkäistä epäsosiaalista käyttäytymistä. (Riihonen & Koskinen. 2020, 16–18; Sandberg 2022, 156.)

Aggressiokasvu ja aggression portaat

Raisa Cacciatore laati vuonna 2007 yhteistyössä työryhmänsä kanssa Aggression portaat-opetusmateriaalin. Materiaali on tuotettu Väestöliiton ja Opetushallituksen yhteistyönä. Kirja on osa kansainvälistä yhteistyöprojektia, johon osallistui Väestöliitto, Viron perhesuunnittelujärjestö ja Latvian perhesuunnittelu- ja seksuaaliterveysjärjestö. Yhteistyöprojektin nimi oli ”*Aggression hallinnalla väkivallan ehkäisyyn*”. Projektin tuotoksena syntyneen aggression portaat -opetusmateriaalin tarkoituksena ei ole hoitaa väkivaltaisia lapsia, vaan sen avulla opetellaan hallitsemaan aggression tunnetta sekä omaksuma väkivallan vastainen asenne. Näillä menetelmillä se vastaa yhteistyöprojektin tavoitteeseen, joka oli pyrkimys väkivaltaisen käyttäytymisen ehkäisyyn aggression ymmärtämistä sekä sen hallinnan keinoja opettamalla. Materiaalin merkityksellisyydestä kertoo sen saama Terveystieteiden tutkimuskeskuksen myöntämä Terveystieteiden pylväs 2008-palkinnon saaminen parhaana terveystieteiden tona. (Hintikka 2016, 78; Rikoksentorjuntaneuvosto.)

Aggressiokasvu on termi, jolla tarkoitetaan itsenäistymis- ja irtautumiskasvua lapsuuden perheestä, joka tapahtuu haasteellisten tunteiden avulla. Samalla lapsi oppii muuttamaan aggressioenergian omaksi voimavarakseen. Näin ollen voidaan sanoa, että aggressioon ja itsenäistymiseen liittyvät haasteet saavat lapsen yrittämään itse. Tässä yhteydessä lapsi tulee opetelleeksi sosiaalisia taitoja, jotta tulee hyväksytyksi erilaisissa yhteisöissä kodin ulkopuolella. Aggressiokasvu tapahtuu portaittain ja tätä kehitystapahtumaa voidaan nimittää itsenäistymisen portaitiksi. Kyseisessä kehitystapahtumassa vaikuttaa vahvasti aggressio- ja tunnetunteet, joiden avulla kasvu tapahtuu. Aikuisen tehtävänä on olla lapselle turvallinen ja pysyvä aikuinen, jotta lapsi tai nuori saa mahdollisuuden näyttää kipeät tunteensa. Tällä tavoin lapsi tai nuori oppii selviytymään kyseisten tunteiden kanssa ja saa keinoja pärjätäkseen. (Cacciatore 2007, 16, 88.)

Lapsen ja nuoren kehitys etenee kaikilla osa-alueilla portaittain. Näitä osa-alueita on niin fyysisen, psyykkisen kuin sosiaalisen kasvun ja kehityksen alueet. Yksilön kypsyminen ilmenee omalla tavallaan jokaisessa eri vaiheessa. Lapselle ja nuorelle on tärkeää saada ammentaa eväitä kasvuunsa tasapainoisesta vanhemmuudesta. Tämä on tärkeää, jotta hänelle muodostuu riittävän hyvä itsetunto ja hän tulee tietoiseksi häntä ympäröivistä riskeistä. (Nurmi & Pruukin 2020, 30–31.) Aggressiokasvussa portaittain etenemisellä tarkoitetaan kehitysvaiheesta toiselle siirtymistä, jolloin tunne nousee pintaan tuoden rohkeutta. Tämän tarkoituksena on rohkaista toimimaan kohti itsenäistymistä. Näitä vaiheita on 18 ja ne

ajoittuvat ikäjanelle aina 1- vuotiaasta 25-vuotiaaseen saakka. Lapsilla ja nuorilla aggression tunteen tarkoituksena on toimia kehityksen tukena. Myöhemmässäkään iässä tunne itsessään ei keneltäkään poistu mutta sen tehtävät muuttuvat. (Cacciatore 2007, 88.)

Aggressiokasvun tavoitteena on, että lapsi oppii luopumaan väkivaltaisista valinnoista ja ottaa käyttöönsä rakentavia vaihtoehtoja toimiakseen. Tämän mahdollistavat pysyvät vuorovaikutussuhteet, luottamus ja turvallisuuden tunne. Näin ollen turvallisella, ohjaavalla ja lapsen tunnetiloja kuuntelevalla aikuisella on merkittävä rooli lapsen kasvatuksessa. Aggressiokasvun tarkoituksena on, että lapsi tai nuori saavuttaa terveen itsearvostuksen ja omat rajat sekä oppii säätelämään tunteitaan. (Cacciatore 2007, 89.) Aggression portaat -teoksesta löytyy omat teemakappaleet sekä aggression tunteelle että väkivallalle. Aggression tunne -teeman alla käsitellään haastavien ja ikävien tunteiden olemassaoloa ja hallinnan haastavuutta, muttei mahdottomuutta. Lapsille on annettava monenlaisia toimintamalleja niihin tilanteisiin, jolloin heillä tunteet kuumenevat. Väkiältä -teemassa tavoitteeksi on asetettu tiedon jakaminen lapsille ja nuorille siitä, mitä on väkiältä. Tavoitteena on estää väkiältä erilaisten harjoitteiden, keskusteluiden sekä rentoutusharjoitusten avulla. Opetusmateriaalissa korostetaan, ettei väkiältä saa koskaan vastata väkivallalla. (Hintikka 2016, 81–82.)

Vihanhallinta

Sana viha on erityisen vahva jo itsessään. Viha suojaa ihmisiä vääryyksiltä, sillä sen avulla sanotaan ”Nyt riittää!” ja siksi viha on tarpeellinen ja jopa välttämätön tunne suojaamaan ihmisiä. (Nurmi 2013, 20.) Viha on luonnollinen tunne ja sen dynamiikkaa on paljon tutkittu. Tavallisesti viha purkautuu muun muassa murjottamisena tai vetäytymisenä, mutta toisilla se johtaa aggressiiviseen käyttäytymiseen. Tällöin ihminen harvoin päätyy ratkaisemaan ongelmia rakentavasti vaan hyökkää tarkoituksella saadakseen vahinkoa aikaan. (Glick & Gibbs 2016, 47.) Raivostuneen lapsen käytöksen taustalla saattaa vihan lisäksi olla esimerkiksi olla myös pelkoa tai tuskaa ja siksi on ensiarvoisen tärkeää tilanteen laannuttua selvittää tunnereaktion taustat. (Nurmi 2013, 26.)

Vihanhallinnan tutkimuksen juurien ajatellaan saaneen alkunsa vuonna 1961 koelaboratoriossa Venäjällä, jossa psykologi Alexander Luria tutki lasten tapaa oppia säätelämään käyttäytymistä sisäisen puheen kautta. Vuonna 1979 Little ja Kendall kuvasivat sitä, kuinka lapsilla käyttäytymisen sanallinen kontrolli kehittyy. Heidän mukaansa lapsi oppii ensin toimimaan aikuiselta tulleiden sanallisten ohjeiden mukaan. Tällöin aikuisen puhe myös auttaa lasta säätelämään reaktioiden estämistä. Kun lapsi puolestaan oppii reagoimaan omiin sanallisiin vihjeisiin, alkaa itsekontrollin kehitys. Noin 4,5–5,5-vuotiaana lapsen sanalliset

ohjeet alkavat muuttua sisäiseksi puheeksi ja tällöin lapsi pystyy jo kontrolloimaan omaa toimintaansa. (Glick & Gibbs 2016, 48.)

Vihan hallinta on hankalaa sen fyysisen ulottuvuuden vuoksi. Vihan tunne aiheuttaa reaktion autonomisessa hermostossa saaden sydämen hakkaamaan ja kädet puristumaan nyrkkiin. Tästä syystä viha saattaa saada ihmisen käyttäytymään aggressiivisesti tai jopa väkivaltaiseksi. Vihan ja väkivaltaisuuden yhteys saa toiset käyttäytymään varauksellisesti kohdatessaan vihaisen henkilön. Lapselle ympäristön mallit luovat toimintatapoja tunteiden vallassa toimimiseen. Mikäli vihaa aiheuttavien tilanteiden aikana aikuiset esimerkiksi uhkailevat tai käyttäytyvät aggressiivisesti, oppii lapsi toimimaan samoin. Onkin äärimmäisen tärkeää, että aikuinen mallintaa omalla käytöksellään, miten hallita omia vihaisia tunteita. Aikuisen teoilla on paljon suurempi merkitys, kuin hänen sanoillaan. Aggressiivisesti käyttäytyvän lapsen toimintaan ei saa vastata vihamielisesti. Aikuisen tulee mallintaa omaa rauhoittumista esimerkiksi poistumalla itse tilanteesta jäähdyttelemään tunteita ja puhumalla rauhallisesti. Tilanteessa ei myöskään koskaan saa lyödä, tönäitä tai uhkailla lasta tai nuorta. Aikuisen tehtävänä on mallintamisen lisäksi myös kertoa lapselle erilaisia vaihtoehtoja, miten toimia vihaisena. Oleellista on opettaa empatia- ja ongelmanratkaisutaitoja. (Röning 2013, 149–159.)

Aggression Replacement Training (ART) on psykologi Arnold Goldstein 1980-luvulla Yhdysvalloissa kehittämä ryhmäharjoitusmenetelmä. ART-menetelmän avulla harjoitellaan muun muassa vihanhallintaa vihanhallintaketjun mukaisesti (Glick & Gibbs 2016, 48.) Tavoitteena on, että ihminen oppii joko välttämään täysin tai vähentämään tunnekuohun kautta syntyneitä ei-toivottuja seurauksia. Vihan määrätietoinen ilmaiseminen ilman aggressiivisuutta on yleisesti ottaen tarkoituksenmukaista. Tällöin meitä suututtavassa tilanteessa on pystyttävä arvioimaan omat tarpeet ja oikeudet sekä vastapuolen oikeuksien ja tarpeiden arvioinnin jälkeen vasta ryhtyä toimimaan. Tunne suuttumisesta vaikeuttaa kuitenkin usein arvioinnin tekemistä. Tästä syystä suuttumusta ja vihaa lievittävien tekniikoiden harjoittelu onkin tärkeää, jotta emme toimi aggressiivisesti. ART:in mukaisessa vihanhallintaketjun harjoittelussa pyritään siihen, että negatiivisia tunteita opitaan ilmaisemaan rakentavalla tavalla eikä niitä pyritä tukahduttamaan kokonaan. (Gundersen ym. 2019, 79–80.)

5 Menetelmälliset lähtökohdat

5.1 Tutkimuksellinen kehittäminen

Kehittämistoiminnan lähtökohtana on tarve kehittää kohdetta, perustella kehittämistarve ja rajata kehittämistehtävä sekä asettaa tavoitteet toiminnalle sekä suunnitella menetelmät ja välineet, joita työskentely vaatii onnistuakseen. Lisäksi suunnitellaan arviointiin sekä tuotoksen tai tuloksen levittämiseen vaadittavat menetelmät ja/tai tavat. (Salonen ym. 2017, 29.) Kehittämistoiminnassa ongelmien ratkaisu ei ole ainoa tavoite, vaan tavoitteena on myös kysymysten ja ongelmien tuominen laajempaan keskusteluun (Toikko & Rantanen 2009, 22).

Kehittämistoiminnan ja tutkimuksen välistä suhdetta voidaan määrittää niin, että tutkimuksesta saatua tietoa sovelletaan kehittämisessä. Tutkimus siis tuottaa uutta tietoa ja tätä tietoa sovelletaan sittemmin käytäntöön. Tutkimuksellisesta kehittämistoiminnasta puhuttaessa taas tarkoitetaan sitä, että tutkimuksellinen lähestymistapa ja kehittämistoiminta yhdistyvät. Näin ollen tutkimuksellisessa kehittämistoiminnassa yhdistyvät tutkimuksellinen lähestymistapa sekä kehittämistoiminta. (Toikko & Rantanen 2009, 19–22.) Aktiivinen vuorovaikutus eri tahojen välillä nähdään merkityksellisenä kehitystyön eteenpäin viemiseksi. (Ojasalo ym. 2014, 19). Tutkimustoiminnan ja kehittämistoiminnan yhteyttä voidaan pitää yläkäsitteenä tutkimukselliselle kehittämistoiminnalle. Käytännön ongelmat ja kysymykset ohjaavat tiedontuotantoa tutkimuksellisessa kehittämistoiminnassa. Käytännön toimintaympäristöt ovat avainasemassa tiedon tuottamisessa tutkimuksellisia asetelmia ja menetelmiä hyödyntäen. Tutkimuksellisia periaatteita yritetään hyödyntää, vaikka työskentelyn pääpaino onkin kehittämistoiminnassa. Näin voidaan puhua kehittämistoiminnan tutkimuksellisuudesta. (Toikko & Rantanen 2009, 19–22.) Tutkimuksellisessa kehittämistyössä korostuu erilaisten menetelmien käyttäminen (Ojasalo ym. 2014, 19).

Tutkimuksellisessa kehittämistyössä tarvitaan aiheen hallinnan lisäksi projektityön ja kehittämisen osaamista. Tutkimuksellisesta kehittämistyöstä kirjoitetaan projektiraportin kaltainen raportti, jossa kuvataan lähtökohdat, tavoitteet, työmuodot, eteneminen sekä lopputulos. Kehittämistyössä on tarkoituksena soveltaa tietoa vuorovaikutuksen ja monipuolisen menetelmäosaamisen avulla. On tärkeää, että ongelmia havaitaan, jotta niihin voidaan hakea uusia ratkaisumalleja. Epävarmuudet, yllättävät haasteet ja uusien yhteistyösuhteiden rakentaminen liittyvät vahvasti tutkimukselliseen kehittämiseen. Kehittämistyön kuvaaminen prosessina auttaa tekijöitä toimimaan järjestelmällisesti ja huomioimaan kehittämistyöstä usein löytyvät selkeät vaiheet. Kehittäminen on aikaa vievää ja onkin tärkeää

suunnitella sille hyvä ja selkeä aikataulus. Kehittämistyötä voidaan kutsua myös muutostyön prosessiksi. (Ojasalo ym. 2014, 20–22.)

Tämä opinnäytetyö toteutettiin tutkimuksellisenä kehittämistyönä, sillä työn lähtökohtana oli selkeä tarve kohteen kehittämiseksi. Tutkimuksellisuuden avulla saatiin tuotettua uutta tietoa, jota voidaan hyödyntää käytännössä. Tutkimuksellisessa kehittämistyössä käytetään erilaisia tutkimusmenetelmiä, jotta päästään haluttuun lopputulokseen. Valmennuksen kehittämissuosituksen laatimisessa käytettiin apuna teemahaastattelua ja työpajatyöskentelyä. Työpajatyöskentelyssä paneuduttiin teemoihin Learning Café – ja ryhmäkeskustelu -menetelmien kautta. Pikku-Hukka-valmennuksen haasteet saatiin tuotua työyhteisön keskusteluun tutkimuksellisen kehittämistyön keinoin. Tutkimuksellisen kehittämistyön lopputuotoksena työstettiin sille ominainen raportti, joka sisältää tiedot prosessin lähtökohdista tavoitteisiin ja menetelmiin sekä prosessin etenemisen kuvauksen sekä lopputuloksen kuvailun.

5.2 Toimintatutkimus kehittämistyön lähestymistapana

Kehittämistyössä tulee lähteä liikkeelle lähestymistavan pohdinnasta. Tutkijan on tärkeä tiedostaa tekevänsä valintoja, jotta onnistuu niiden perustelussa ja lopputuloksesta tulee tieteellisesti pätevä ja sopusointuinen kokonaisuus. (Häikiö & Niemenmaa 2007, 41.) Kehittämistyön lähestymistapaa voi verrata tieteellisen tutkimuksen tutkimusstrategiaan. Esimerkkejä näistä strategioista on tapaustutkimus ja toimintatutkimus, jotka kumpikin sopivat lähestymistavoiksi myös kehittämistyöhön sovellettuina. Lähestymistapaa valitessa kehittämistyössä käytettävien menetelmien valinta ei ole vielä oleellista, vaikka se ohjaakin niiden valintaa. Kehittämistyön etuna on se, että menetelmät soveltuvat lähtökohtaisesti minkä tahansa lähestymistavan menetelmiksi. Usein myös voidaan todeta, että kehittämistyö sisältää useiden eri lähestymistapojen piirteitä. Tutkimuksellisuuden mukaan saaminen kehittämistyöhön on edellytys sille, että lähestymistavan valinta on onnistunut. (Ojasalo ym. 2009, 51–52.)

Toimintatutkimukselle on tyypillistä yhdistää niin toiminta kuin tutkimus siten, että tutkimuksen avulla saadaan samanaikaisesti kehitettyä toimintaa. Toimintatutkimuksessa korostuu sosiaalinen toiminta ja sen kehittäminen. Pyrkimyksenä on nimenomaan ihmisten yhteistoininnan kehittäminen tutkimuksen avulla. Lisäksi toimintatutkimukselle on tyypillistä toimijoiden osallistuminen tutkimuksen tekoon ja prosessiin. (Heikkinen 2010, 214–215, 223.) Toimintatutkimuksella tehdään tutkimusta, josta hyödytään käytännön tasolla. Pyrkimyksenä ei ole tuottaa vain kirjoissa ja artikkeleissa julkaistavaa tietoa, vaan tavoitteena on toiminnan tapojen muokkaaminen parempaan päin. (Heikkinen ym. 2023, 17.)

Ojasalo ym. (2014) korostavat toimintatutkimuksen olevan lähestymistapa, jolle on omista tutkia sitä, miten asioiden tulisi olla. Toimintatutkimuksessa ei siis ole riittävää selvittää miten asiat ovat. Tämä tarkoittaa sitä, että toimintatutkimuksen avulla pyritään muuttamaan sen hetkistä todellisuutta. Toimintatutkimus sopii oivallisesti tutkimuksellisen kehittämistyön menetelmäksi, kun tarkoituksena on muuttaa käytäntöjä tai toimintoja.

Toimintatutkimuksessa lähtökohdaksi nähdään käytännönläheinen suhtautuminen tietoon. Sen hyödyllisyyttä voidaan arvioida niin yhteiskunnallisesta kuin teknisestäkin näkökulmasta, unohtamatta kuitenkaan sen mahdollisuutta tuottaa tietoa. Yleensä jokin käytännön ongelma ohjaa teorianmuodostamista, löytyy jokin sellainen tapa toimia, johon kaivataan muutosta ja aloitetaan toiminnan kehittäminen. Toimintatutkimuksessa käytännön kannalta tärkeä tieto sekä teoreettinen tieto ovat yhtenä kokonaisuutena ja voidaankin sanoa, että sekä teoria että käytäntö kehittyvät yhtä aikaa. (Heikkinen ym. 2023, 23.)

Toimintatutkimus soveltuu tutkimuksellisen kehittämistyön lähestymistavaksi etenkin silloin, kun pyritään kehittämään tai ymmärtämään uutta tai uudenlaista toimintaa, työkäytänteitä tai -menetelmiä. (Ojasalo ym. 2014, 59–60.) Koska Pikku-Hukka-valmennuksen katsotaan olleen uusi työmuoto kehittämistyön alkaessa, sopi toimintatutkimus tämän kehittämistyön lähestymistavaksi hyvin. Lisäksi toimintatutkimuksen mukaisesti pyrittiin kehittämissuosistusten avulla tarjoamaan Pikku-Hukka-valmennuksen käytännöille muutosehdotuksia. Näihin perusteluihin nojaten tämän kehittämistyön lähestymistavaksi valikoitui toimintatutkimus.

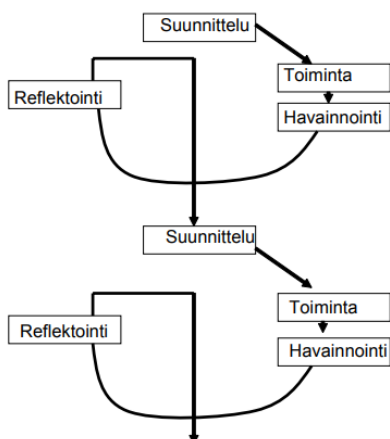
Vaihtoehtoisena lähestymistapana tähän kehittämistyöhön olisi ollut tapaustutkimus. Ojasalon (2014, 27) mukaan tapaustutkimus soveltuu kehittämistyön lähestymistavaksi silloin, kun organisaation tilanteen syvälinen ymmärtäminen on tutkimuksen päämääränä. Syvälinen ymmärtämisen avulla voidaan pureutua ongelmanratkaisuun ja tuottaa kehittämissideoita tutkimuksen keinoin. Leino (2007, 216) puolestaan toteaa tapaustutkimuksen luonteen kuuluvan, että sen kautta kohdeyleisölle pyritään tuomaan lisää ymmärrystä tietystä asiasta eli tapauksesta. Eri menetelmien tarkastelun jälkeen, tultiin siihen lopputulokseen, ettei tapaustutkimus tullut kyseeseen tässä opinnäytetyössä. Tarkoituksena ei ollut niinkään ymmärryksen lisääminen tietystä tapauksesta, vaan muodostaa kehittämissuosituksia, joiden avulla mahdollistaa tutkittavan kohteen kehittäminen ja uudistaminen. Työssä ei ollut myöskään mahdollista määrittää selkeää tapausta, johon tutkimus kohdistuu, vaan kohteena oli laajasti työmenetelmä ja sen kehittäminen.

Spiraalimallin mukainen toteutus

Toimintatutkimuksen toteutus voidaan nähdä jatkuvana syklinä, toisin sanoen spiraalimallin mukaisena etenemisenä. Spiraalimallissa huomioidaan inhimilliset ja sosiaaliset

kehittämistoimintaan vaikuttavat piirteet. Kehittämistoiminnassa tulee aina huomioida ihmiset toimijoina ja tästä syystä jatkuvan arvioinnin, tarkentamisen ja uudelleensuuntaamisen merkitys korostuu. (Toikko & Rantanen 2009, 67; Salonen 2013, 14.) Spiraalimallin mukainen tutkimus aloitetaan aina tekemällä ensimmäiseksi suunnitelma, jonka jälkeen ryhdytään toimintaan. Toiminnan jälkeen suunnitelmaa parannetaan ja muokataan tutkimuksesta siihen mennessä nousseiden muutosideoiden mukaiseksi. Suunnitelmaan tehtyjen muutosten jälkeen palataan uudelleen toimintaan. (Kuvio 2) Tämän prosessin lopputuloksena on toiminnan kehittäminen. (Heikkinen ym. 2023, 26–27.)

Tutkimus- ja kehittämisprosessin ajatellaan olevan syklinen vaiheiden toistuessa uudelleen. Tutkimus on kuitenkin tekemisen arvoinen toimintatutkimus, vaikka siinä toteutuisikin ainoastaan yksi kokeilusykli. (Heikkinen ym. 2013, 26–27, Ojasalo ym. 2014, 60.) Toimintatutkimuksessa on yleistä, että sen avulla käynnistetty kehittämis työ tuottaa uusia kehittämisideoita. Kehittämisen tulos ei ole ehdoton totuus, vaan sen tarkoitus on johtaa kehittämiseen, joka on vuorovaikutuksellista ja reflektiivistä. (Ojasalo ym. 2014, 60; Toikko & Rantanen 2009, 67.)

Kuvio 2. Toimintatutkimuksen spiraalimalli (Toikko & Rantanen 2009, 67.)

5.3 Yhteiskehittäminen

Sosiaalihuoltolaisissa painotetaan sekä asiakaslähtöisyyttä että osallisuutta. Yhtenä keinona näiden vahvistamiseen on yhteiskehittäminen. Yhteiskehittämisellä tarkoitetaan sitä, kun palveluita käyttävät henkilöt ovat suunnittelemassa, toteuttamassa ja arvioimassa saamiaan palveluita. Konkreettisia keinoja yhteiskehittämisen aloittamiselle ja toteuttamiselle ovat muun muassa asiakasraadit sekä vertais- ja kokemusasiantuntijatoiminnat. Sosiaalisessa kuntoutuksessa yhteiskehittäminen merkitsee myös menetelmää, jolla on mahdollista

vaikuttaa asiakkaan identiteettiin sekä vahvistaa hänen voimavarojaan. (Sosiaalihuoltolaki 1301/2014; THL 2018).

Ideaalilanteessa on yhteiskehittämistä mahdollista toteuttaa usealla eri tasolla. Näitä tasoja ovat esimerkiksi yksilölliset ammattilaisasiakassuhteet, ryhmämuotoiset toiminnot sekä yhteisötyön muodot, jotka toteutuvat asiakkaiden saamista palveluissa. Tärkeää yhteiskehittämisen prosessissa on sen dokumentointi ja taltioiminen kuvaamalla. Näin varmistetaan niiden tulosten palautuminen asiakkaille. Tällä vahvistetaan asiakkaan mahdollisuus heidän osallistumisensa aidon merkityksen varmistamiseen. (THL 2018.) Yhteiskehittämisessä sekä palveluntarjoaja että sidosryhmät tuovat omia kokemuksiaan sekä asiantuntemustaan kehittämisprosessiin. Tärkeää on, että molemmilla on tahto ratkaista ongelma, joka palveluun liittyy. Yhteiskehittämisen lopputuloksena voi syntyä parempia tuotteita tai palveluita, uusia verkostoja tai toimintamalleja. On todettu asiakkaiden suhtautuvan myönteisemmin tuotteeseen tai palveluun, jota on kehitetty yhteiskehittämisen periaatteita hyödyntäen. (Koskinen ym. 2018, 118–119.)

Tieteellisessä yhteiskehittämisessä vastuu tutkimushankkeesta on aina tutkijalla. Sidosryhmät osallistuvat tutkimukseen osallistumalla ratkaisujen kehittämiseen, mutta he tarvitsevat taustoittavaa tietoa, sillä heidän näkökulmiaan on tarkoitus avartaa tutkimuksen avulla. Tieteellisen yhteiskehittämisen tavoite on tieteellisen lisäarvon tuottaminen tutkimukselle, sidosryhmien kanssa voidaan yhteistyössä tunnistaa esimerkiksi tutkimusongelma sekä suunnitella toimenpidesuosituksia. (Koskinen ym. 2018, 120–123.) Sopimuksellisessa osallistumisessa tutkimukseen osallistuvat henkilöt ovat tutkijan kutsumina tuottamassa tietoa. Tässäkin tapauksessa on tarkoituksena sekoittaa vakiintuneet tutkimustiedon tuottamisen roolit. (Ryynänen & Rannikko 2021, 19–21.)

5.4 Tutkimus- ja kehittämismenetelmät

Toimintatutkimukseen valittavien menetelmien tulee tukea sen ominaispiirrettä osallistavasta tutkimuksesta. Kohdeorganisaatiossa työskentelevillä voidaan olettaa olevan tutkittavasta ilmiöstä niin kutsuttua hiljaista tietoa, ammattitaitoa sekä kokemuksia, joita saadaan tietoon osallistavilla menetelmillä. Näitä menetelmiä ovat muun muassa ryhmäkeskustelu ja haastattelut, näin kehittämistyön aineistosta saadaan muodostettua laajempi kokonaisuus, joka ei perustu ainoastaan viralliseen tietoon. (Ojasalo ym. 2014, 61.) Kehittämistoiminnassa on vahvasti mukana osallisuuden merkityksen korostaminen. Sitä voidaan kutsua jopa nykyajan muoti-ilmiöksi. Kehittämistoiminnalle on oleellista ihmisten aktiivinen osallistuminen ja tiivis vuorovaikutus. (Toikko & Rantanen 2009, 89–90.)

Tässä tutkimuksellisessa kehittämistyössä ensimmäisenä aineistonkeruumenetelmänä käytettiin teemahaastattelua valmennusta saaneiden perheiden vanhemmille. Toisena aineistonkeruumenetelmänä järjestettiin työpajat Keusoten sosiaalihuoltolain mukaisen perheohjauksen työntekijöille. Työskentelymenetelminä työpajoissa käytettiin Learning Café- ja ryhmäkeskustelu -menetelmiä. Näiden menetelmien avulla pyrittiin osallistamaan työntekijöitä vahvasti mukaan Pikku-Hukka-valmennuksen kehittämistoimintaan. Työpajat toteutettiin haastatteluaineiston litterointien jälkeen, jolloin haastelujen aineistoja voitiin hyödyntää ja jatkojalostaa työpajoissa.

Teemahaastattelu

Teemahaastattelu eli puolistrukturoitu haastattelumenetelmä on väljempi, kuin strukturoitu haastattelu. Sen rakennetta määritellään ennalta enemmän, kuin avointa haastattelua. Aiheeseen tutustumisen jälkeen kaikille haastateltaville valmistellaan samansisältöiset teemat, joiden pohjalta haastattelut etenevät vapaamuotoisesti. Kokemusten kerääminen teemahaastattelun avulla perusteltua. Teemahaastattelujen kautta saatujen asiakaskokemusten pohjalta on mahdollista tuottaa kehittämissuhteita (Hirsjärvi & Hurme 2008, 47).

Yksityiskohtaisen kysymysluettelon laatimisen sijaan teemahaastatteluun laaditaan teema-luettelo. Haastattelijalla on mahdollisuus syventää keskustelua teemojen pohjalta. Haastattelun koskiessa sensitiivistä aihetta, painottuu sen teemat mielipidekysymyksiin asiakkaiden omien kokemusten ollessa mielenkiinnon kohteena. (Kallinen ym. 2015). On tärkeää, että haastattelijalla on ennakkotietoa tai ainakin jonkinlainen käsitys tutkimasta aiheesta, ennen haastattelun teemojen muodostamista, jotta hän pystyy muodostamaan relevantin teemahaastattelurungon (Kananen 2017, 96).

Teemahaastattelussa kysymykset on valmiiksi määritelty mutta haastateltavalla on mahdollisuus vaikuttaa kysymysjärjestykseen sekä sanamuotoon (Hirsjärvi & Hurme 2008, 47–48). Teemahaastattelun avulla pyritään saamaan haastateltavien ääni kuuluviin, sillä kyseisen menetelmän kautta voidaan huomioida ihmisten tulkinnat asioista sekä kokemuksista yksilöllisesti. Haastattelu on joustava tiedonkeruumuoto. Haastattelun aikana kysymykset voidaan tarvittaessa toistaa, joka lisää tilanteen joustavuutta. Lisäksi haastattelun aikana vastausten tarkentaminen ja väärinkäsitysten oikaiseminen on mahdollista. Haastattelutilanteessa voi havainnoida haastateltavaa ja tällöin havainnot ja niiden vaikutukset tuloksiin tulee kirjata raporttiin. (Tuomi & Sarajärvi 2013, 72–73.) Teemahaastattelussa edetään teeman yleisestä tasosta tarkentaviin kysymyksiin. Haastattelijalla luodaan haastattelun edetessä luottamuksellisen suhteen haastateltavaan hermeneuttisen kehän avulla eli etenemällä teemoissa yleisestä yksityiseen. (Kananen 2017, 96–97.) Kallinen ym. (2015) korostaa

teemahaastateltavien vapaamuotoisen puheen mahdollisuutta, samalla kun valitut teemat takaavat sen, että kaikki haastateltavat puhuvat samojen teemojen ympärillä olevista asioista.

Kanasen (2017, 98–99) mukaan hyviä teemahaastattelun kysymyksiä ovat avoimet kysymykset, sillä niiden avulla saadaan laajaa tietoa haluttuun teemaan. Jatkokysymysten avulla haastateltavalla on mahdollisuus tarttua haastattelussa esiin nouseviin uusiin asioihin. Jatkokysymysten avulla voidaan täsmentää aiempaa vastausta ja saada haastateltava antamaan avoimen kysymyksen vastaukseen tarkentavaa tietoa ja perusteluja vastaukselleen. Hypoteettisilla kysymyksillä on mahdollisuus selventää haastateltavan suhtautumista ja asennetta asioihin, jotka eivät ole toteutuneet haastateltavan kohdalla. Vilkka (2021b, 135–136) muistuttaa, että haastateltavien valinnassa tulee huomioida se, mitä ollaan tutkimaan. Haastateltavilla on syytä olla asiantuntemusta tai omakohtaista kokemusta tutkittavasta asiasta.

Teemahaastattelu valikoitui tutkimuksellisen kehittämistyön aineistonkeruumenetelmäksi, koska tarkoituksena oli kerätä valmennukseen osallistuneiden asiakkaiden kokemuksia valmennusjaksosta. Teemahaastattelu mahdollisti asiakkaille kokemusten kertomisen joustavasti ja laajasti ja haastattelijoiden oli mahdollista esittää tarkentavia kysymyksiä haastateltaville väärinkäsitysten välttämiseksi.

Työpajat

Yhteiskehittämisen keskeisiä työskentelymuotoja ovat työpajat, kun tavoitellaan uusia ideoita, suunnitellaan toimenpiteitä tai halutaan laajentaa tutkijoiden näkökulmaa tutkimusaiheeseen. Osallistujat tuottavat sisällön, sillä heillä on riittävä tietotaito tutkimushankkeen ongelman ratkaisemiseksi. Työpajan suunnittelu aloitetaan asettamalla tavoite. (Koskinen ym. 2018, 156–172.) Työpajatyöskentelyn tulee aina olla tavoitteellista ja kunnollisesti suunniteltua. Erityisen tärkeää on esittää tavoite työpajan osallistujille selkeästi, jotta heillä on tieto siitä, miksi työpaja järjestetään ja mihin sieltä saatua aineistoa käytetään. (Vilkka 2021a., 90.) Tavoitteiden asettamisen jälkeen pohditaan menetelmät, joita työpajassa käytetään. Menetelmien valinnan jälkeen suunnitellaan työpajan ohjelma, joka kerrotaan myös osallistujille. Työpajaa suunniteltaessa, tulee pohtia myös työpajan dokumentointi, jotta tuloksia voidaan käyttää tutkimushankkeen tukena. Etukäteissuunnitteluun kuuluu myös tarvittavien materiaalien sekä tarjottavien suunnittelu ja hankinta. (Koskinen ym. 2018, 156–172.)

Työpajatoiminnassa fasilitoijan rooli on merkittävä. Hänen tehtävänänsä on valita työpajaan työskentelymenetelmät ja rakentaa avoimeen ja luovaan ajatteluun rohkaiseva ympäristö. Lisäksi osallistujien ohjaaminen yhteisen päämäärän saavuttamiseksi on tärkeää. Hyvin

järjestetty osallistava työpaja luo mahdollisuuden kehittämisen eteenpäin viemiseksi. (Lappalainen.) Fasilitaattori ohjaa työpajan valittujen menetelmien kautta kohti haluttua lopputulosta, kuten esimerkiksi konkreettisiin toimenpiteisiin. Tärkeä tehtävä on pitää keskustelu aiheessa ja palauttaa osallistujat teeman pariin, jos keskustelun aiheet poikkeavat työpajan teemasta. Fasilitaattorin tulee muistaa kuunnella herkästi osallistujia ja olla valmis joustamaan suunnitellusta työpajan rungosta, unohtamatta kuitenkaan määränpäättä. Hyvin suunniteltu työpaja antaa fasilitaattorille mahdollisuuden olla sataprosenttisesti läsnä tilaisuudessa. Näin ollen hän pystyy keskittymään ryhmän fasilitointiin ja huomioimaan kaikille turvallisen työskentely-ympäristön. Tärkeä tehtävä on mahdollistaa kaikkien osallistuminen työpajaan tasapuolisesti. (Sipponen-Damonte 2020, 14–15.) Työpajan ohjaajan on tärkeää tunnistaa työpajoissa esiintyvät pulmakohdat, kuten epätasa-arvoisesti jakautuvat puheenvuorot, näkökulman liiallinen rajautuminen sekä osallistujien kesken mahdollisesti esiintyvä toisia suosiva ilmapiiri (Vilka 2021a., 90).

Tärkeä ominaisuus fasilitoinnissa on kuunteleminen, aito läsnäolo, havainnointi sekä ryhmän tarpeisiin reagoiminen. Fasilitaattorin tulee kyetä auttamaan ryhmää tunteiden käsittelyssä, sillä tämä taito auttaa luomaan luottamusta sekä kyvykkyyttä muutoksiin. Tärkeä seikka on huomioida fasilitoijan omat tunteet. (Sipponen-Dimonte 2020, 145.) Fasilitaattorin tulee olla riittävän rohkea huomioidakseen ryhmästä nousevat viestit sekä kohdatakseen ihmiset aidosti. Fasilitointi tulee tehdä sekä sydämellä sekä teknisesti oikein. Molemmat seikat ovat yhtä tärkeitä hyvän lopputuloksen muodostumiseksi. Fasilitaattorin läsnäolo näkyy siinä, kun hän pystyy tilaisuuden aikana kasamaan kommentteja yhteen, palaamaan aiempiin kommentteihin, palaamaan asioihin, joihin on luvannut palata tai henkilöön, jonka on aiemmin havainnut pyytävän puheenvuoroa. (Sipponen-Dimonte 2020, 120–121.)

Tämän tutkimuksellisen kehittämistyön toiseksi aineistonkeruun menetelmäksi valikoitui työpajatyöskentely, jolla saatiin osallistettua työntekijät toiminnan kehittämiseen. Työpajatyöskentelyn kautta oli mahdollista hyödyntää työntekijöiden ammatillinen osaaminen sekä hiljainen tieto tutkittavasta ja kehitettävästä kohteesta. Työpajatyöskentelyn avulla oli mahdollista kertoa työntekijöille yhteisesti asiakashaastatelluista nousseita ajatuksia, ideoita sekä kehittämistoiveita. Työpajassa nämä asiat tavoittivat niin valmennusta ohjanneet työntekijät, kuin myös ne, joilla on tulossa valmennusjaksoja vedettäväksi tulevaisuudessa.

Learning Café

Learning Café eli oppimiskahvila on työskentelymenetelmä, jossa keskustelun kautta ideoidaan uutta sekä luodaan ja siirretään tietoa. Menetelmässä on mahdollisuus kommentoida ja kyseenalaistaa muiden osallistujien näkemyksiä, unohtamatta kuitenkaan tärkeintä seikka eli yhteisen mielipiteen löytämistä. Learning Café -menetelmässä keskitytään

muutamaan teemaan tai kysymykseen, joihin etsitään keskustellen ratkaisuja. Jokainen pienryhmä vaihtaa teemalta toiselle, jolloin uusi ryhmä tutkii aina edellisen ryhmän tuotoksia ideoiden niitä eteenpäin. Vastauksia kirjoitetaan isoille papereille ja seuraava ryhmä jatkaa samalle paperille omien ideoiden luomista. Fasilitaattorin tulee kannustaa osallistujia villeihinkin idoihin ja määrällisesti runsaaseen ideasatoon. (Innokylä.)

Tutkimuskysymyksiä tai kehittämistehtäviä voidaan käsitellä Learning Café -menetelmän avulla. Tutkimusaineisto kerätään osallistujien tuottamista muistiinpanoista, jotka he ovat kirjanneet keskustelujensa pohjalta annetuista teemoista. Työskentely päättyy, kun kaikki ryhmät ovat kiertäneet jokaisen teeman luona keskustelemassa ja kirjaamassa keskiset ajatuksensa ja ideansa. Lopuksi muistiinpanot kootaan yhteen ja niistä käydään koko ryhmän kanssa vielä yhteistä keskustelua. (Vilkkä 2021a., 88–89.)

Ryhmäkeskustelu

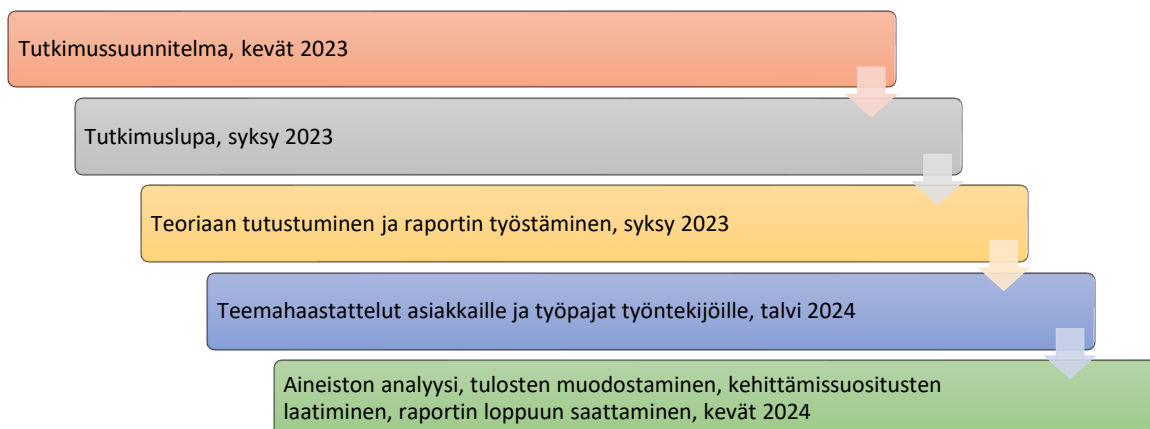
Laadullisessa tiedonkeruussa on pitkään käytetty ryhmäkeskustelua tiedonkeruumenetelmänä. Ryhmäkeskustelu on järjestetty keskustelutilaisuus, jossa tilaisuuteen kutsutut henkilöt keskustelevat vapaamuotoisesti rajatusta aiheesta. Ryhmäkeskustelussa korostuu sen monimuotoisuus sosiaalisena vuorovaikutustilanteena ja siinä on väistämättä ryhmän jäsenten tunteet, jännitteet sekä erilaiset valtasuhteet läsnä. (Valtonen 2011, 89–93.) Ryhmäkeskustelun aloitus voi olla ryhmän jäsenten toisinaan varovaista ja tunnustelevaa. Tässä tilanteessa fasilitaattorin tehtävänä on eettiset periaatteet huomioiden nostaa erilaisia tulkintoja aiheesta tai jopa provosoida osallistujia saadakseen keskustelua eteenpäin. (Pietilä 2017, 116–117.) Keskustelutilanteen lähtöasetelmaan vaikuttaa oleellisesti se, ovatko osallistujat toisilleen entuudestaan tuttuja vai eivät. Mikäli osallistujat tuntevat jo ennalta toisensa, voi se mahdollistaa ainutlaatuisen vuorovaikutuksen sekä helpottaa ajattelutapojen ymmärtämistä. (Valtonen 2011, 89–93; Pietilä 2017, 120.)

Ryhmätilanteessa keskustelun ohjaamisessa fasilitaattorin rooli on merkittävä. Positiivisella palautteella ja fasilitaattorin asenteella on suuri merkitys työpajatoiminnassa yleisesti, mutta erityisesti ryhmän keskustelutilanteissa. Fasilitaattori voi nostaa esille yksittäisten osallistujien positiivisia ilmaisuja. Ryhmän keskustellessa osallistujat tulee saamaan ohjautumaan yhdessä sekä ottamaan yhteisesti vastuuta tilanteesta. Fasilitaattori on usein tilanteessa paikalla, kun halutaan muutosta tapahtuvan. Muutos luo tunteita sekä usein muutosvastarintaa. Ryhmäkeskustelussa voikin esiin nousta niin kutsuttu vaikerointivaihe, jota voisi kutsua myös hämmennyksen tilaksi. Usein tästä vaiheesta lähtee liikkeelle muutos ja fasilitoijan rooli tunteiden sanoittajana vahvistuu. (Sipponen-Damonte 2020, 131–133.)

6 Tutkimuksellisen kehittämistyön toteutus

6.1 Kehittämistyön aikataulu ja prosessin vaiheet

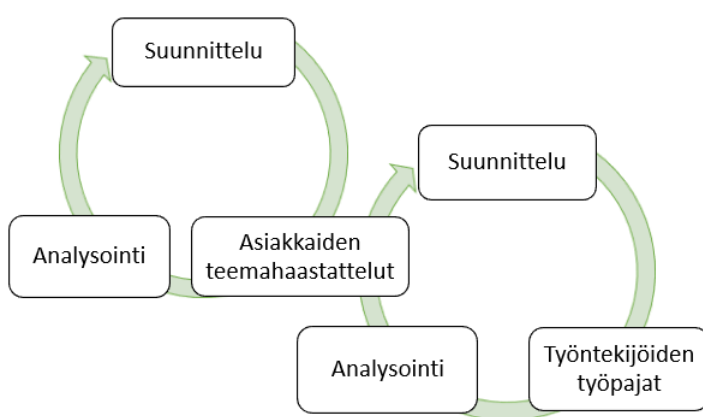
Kehittämistyö aloitettiin keväällä 2023 laatimalla suunnitelma, jonka mukaan työ toteutettiin. Suunnitelma esiteltiin kesäkuussa 2023 Lab-ammattikorkeakoulun opinnäytetyöverkkoseminaarissa. Hankesuunnitelman hyväksynnän jälkeen haettiin kehittämistyölle Keski-Uudenmaan hyvinvointialueelta tutkimuslupa, joka myönnettiin syyskuussa 2023. Alkuperäisen suunnitelman mukainen aikataulu muuttui ainoastaan haastatteluiden aikataulun osalta ja teemahaastattelut asiakkaille toteutettiin helmi-maaliskuussa 2024, suunnitelmassa olleen syksyn 2023 sijaan. Haastatteluaineisto litteroitiin ja analysoitiin välittömästi aineistonkeruun jälkeen. Analysointi tuotti prosessin seuraavan vaiheen eli työntekijöille järjestettyjen työpajojen käsiteltävinä olleet teemat. Työpajoissa jatkoideoitiin asiakashaastatteluista nousseita toiveita ja ajatuksia Pikku-Hukka-valmennuksen kehittämiseksi. Työpajat pidettiin heti teemahaastatteluiden analysoinnin jälkeen maaliskuussa 2024. Työpajojen jälkeen niistä saatu aineisto analysoitiin ja niiden pohjalta laadittiin kehittämissuosituksia Pikku-Hukka-valmennuksen kehittämiseksi. Tässä vaiheessa palattiin myös aiemmin koottuun analysoituun haastatteluaineistoon. Näin ollen kehittämissuosituksissa on havaittavissa sekä asiakasosallisuus että työntekijöiden kanssa tehty yhteiskehittäminen. (Kuvio 3)

Kuvio 3. Kehittämistyön prosessikuvaus

6.2 Kehittämistyön aineiston keruu

Kehittämistyön prosessissa edettiin spiraalimallin mukaisesti ja työssä on nähtävillä syklien toistuminen etenkin aineistonkeruun osalta. Kuviossa 4 on esitetty tämän työn aineistonkeruun syklinen eteneminen. Aineistonkeruu aloitettiin teemahaastatteluiden suunnitteluilla, josta edettiin haastatteluiden toteutukseen. Tämän jälkeen haastatteluaineisto analysointiin ja havainnot haastattelutilanteesta kirjattiin muistiin. Haastatteluaineiston analysoinnin jälkeen siirryttiin työpajojen suunnitteluvaiheeseen, josta edettiin toteutuksen kautta niistä ker-tyneen aineiston analysointiin.

Kuvio 4. kehittämistyön aineistonkeruun spiraalimalli

Teemahaastattelut

Kaikki opinnäytetyön teemahaastatteluihin osallistuneet haastateltavat olivat saaneet Pikku-Hukka-valmennusta perheen lapsen tai lasten aggressiohaasteiden vuoksi. Valmennusjaksot ajoittuivat maaliskuun 2023 ja maaliskuun 2024 välille. Haastateltavia oli seitsemän ja haastateltavien joukossa oli sekä miehiä että naisia. Ensimmäinen haastattelu toteutettiin 9.2.2024 ja viimeinen haastattelu 2.4.2024. Kuusi haastattelua pidettiin tiiviillä aikavälillä (9.-26.2.2024), jotta haastatteluaineisto pysyi haastattelijoiden muistissa litterointia ja analysointia varten ja saatiin paras tulos analysointiin vertaamalla eri haastatteluissa nousseita seikkoja esiin. Näiden litteroitujen haastattelujen analysoitu aineisto toimi taustatietona työpajatyöskentelyssä. Yksi haastattelu toteutettiin työpajatyöskentelyn jälkeen aikataulullisista syistä.

Haastattelut pyrittiin järjestämään haastateltavien toiveiden mukaisessa ympäristössä ja tässä suurilta osin onnistuttiinkin. Haastatteluista kaksi pidettiin haastateltavien kotona ja

viisi haastattelua toteutettiin Teams-yhteydellä. Yksi haastateltava toivoi ensisijaisesti kotona tehtävää haastattelua, mutta aikataulullisista syistä haastattelu toteutettiin Teams-yhteydellä. Tämä järjestely sopi haastateltavalle ja näin saimme myös tämän haastattelun järjestettyä. Teemahaastatteluissa edettiin haastatteluita varten muodostetun kysymyspohjan mukaisesti. Kysymyspohja oli työstetty suunnitelman hyväksymisen jälkeen ja siitä oli pyydetty palautetta Pikku-Hukka valmennusta ohjanneilta työntekijöiltä sekä perhetyön esihenkilöiltä. Muutosehdotuksia ei tullut, joten haastattelut toteutettiin alkuperäisen suunnitelman mukaisesti.

Haastattelurungon teemahaastatteluille muodostivat Pikku-Hukka-valmennusjakson etene-
misen vaiheet:

- Valmennusjakson aloitus
- Valmennusjakson sisältö
- Valmennusjakson päätös
- Kokemukset valmennusjaksosta
- Valmennusjakson kehittäminen

Haastatteluiden eteenpäin viemiseksi oli pohdittu valmiita apukysymyksiä. Haastattelu-
runko apukysymyksineen on liitteenä 5.

Teemahaastatteluihin rakennettujen teemojen osittainen päällekkäisyys huomattiin haas-
teeksi jo heti ensimmäisissä haastatteluissa. Etenkin teemojen alakysymykset tuottivat use-
ampaan kohtaan samankaltaisia vastauksia haastateltavilta. Haastattelijat hämmentyivät
huomatessaan haastateltavan vastaavan useamman kerran samaan kysymykseen tai tuot-
tavan samoja vastauksia toistamiseen. Apukysymyksiä muokattiin haastatteluiden ede-
tessä haastattelutilanteiden sujuvoittamiseksi.

Koska haastattelijoina oli kaksi, pystyi toinen keskittymään kysymysten esittämiseen ja toi-
nen muistiinpanojen kirjaamiseen haastattelun aikana. Haastattelijoiden roolitus oli sovittu
etukäteen ja tämä kerrottiin haastateltaville haastattelutilanteen alkuvaiheessa. Muistiinpa-
not tukivat litteroinnin jälkeistä koodausvaihetta. Haastattelut nauhoitettiin Teams-nauhoi-
tuksella haastateltavien luvalla litterointia varten. Haastatteluiden litterointi suoritettiin huo-
lellisesti ja haastateltavia kunnioittaen. Litteroinnin jälkeen nauhoitukset hävitettiin asian-
mukaisesti yksityisyydensuoja huomioiden. Haastateltaville kerrottiin etukäteen haastatte-
luun liittyvistä käytännöistä.

Opinnäytetyön teemahaastatteluun osallistuneet haastateltavat vastasivat kysymyksiin
avoimesti ja kertoivat merkittävistä kokemuksista koskien saamaansa valmennusjaksoa.
Yhdellä haastateltavalla oli hieman haasteita muistaa valmennusjakson tapahtumia, sillä

toteutuneesta valmennusjaksosta oli kulunut yli puoli vuotta aikaa. Toisaalta taas eräs haastateltavista osallistui haastatteluun heti valmennusjakson päätyttyä, jolloin hänellä oli päälimmäisenä mielessä positiiviset kokemukset jaksosta, näin ollen hänelle ei ollut vielä ehtinyt muodostua ajatuksia siitä, kuinka kehittää valmennusta toimivammaksi kokonaisuudeksi.

Työpajat

Työpajoja pidettiin neljä ja niissä oli 5–9 osallistujaa/työpaja. Yhteensä osallistujia oli 24, heistä valmennusta ohjanneita oli 7 ja lisäksi yhteen työpajaan osallistui perhesosiaalityön koordinoiva esihenkilö. Työpajat pidettiin työntekijöiden tiimipalaveriaikana, näin heidät sitoutettiin työpajatyöskentelyyn. Kaikki työpajat saatiin järjestettyä alkuperäisen suunnitelman mukaisesti (Kuvio 5). Työpajoihin oli varattu 1h 30min aikaa ja tässä aikataulussa pyrittiin.

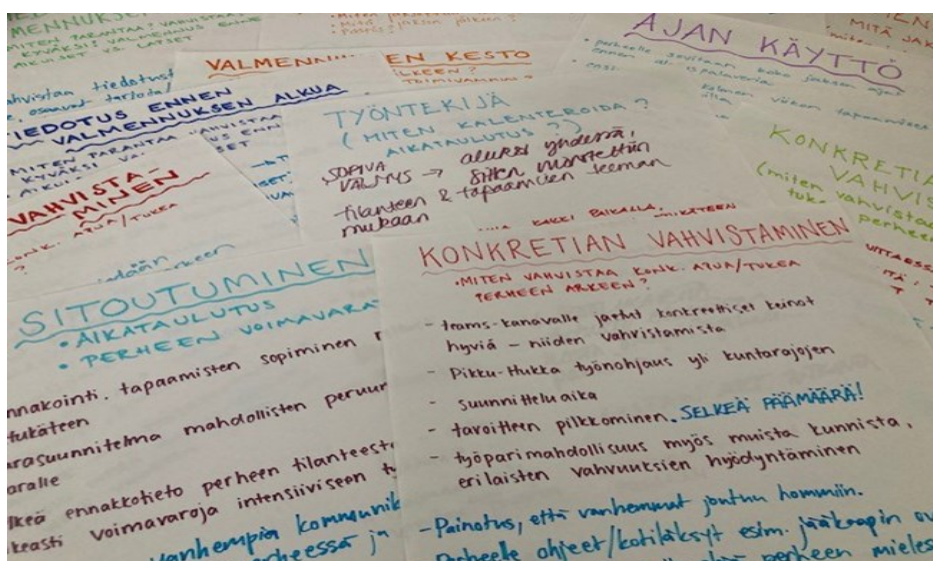

Kuvio 5. Suunnitelma työpajoista

Työpajoihin valittiin menetelmiksi kaksi erilaista työskentelymenetelmää. Ennen varsinaisia työpajojen työskentelymenetelmiä, orientoitiin työntekijät käsiteltävään aiheeseen yksinkertaisen post it – lappu -menetelmän avulla. Pääasiallinen ja pitkäkestoisin työskentely tapahtui pienryhmissä, learning café -menetelmää mukaillen. Tässä vaiheessa työntekijöitä kehoitettiin vapaaseen ja estottomaan ideointiin. Toisena tutkimusaineistoa kerryttävänä työskentelymenetelmänä käytettiin ryhmäkeskustelua, joka sopi hyvin tukemaan Learning Café -menetelmässä muodostuneiden ideoiden jatkojalostamiseksi. Ryhmäkeskusteluun tuotiin myös asiakashaastatteluista nousseita ajatuksia työntekijöiden keskusteluun pohdittavaksi.

Työpajan aluksi osallistujille esiteltiin opinnäytetyön tekijät sekä kerrottiin perustiedot kehittämistyöstä. Heille kerrottiin työpajan sisältö sekä kiitettiin mukanaolosta. Ensimmäisenä

Learning Café -menetelmän mukaista työskentelyä varten osallistujat jaettiin kahdeksi pari- tai kahteen suurin piirtein samankokoiseen pienryhmään, joissa he työstivät ajatuksi- aan yhdessä. Työntekijät valitsivat joukostaan yhden kirjurin ja hänen tehtävänä oli kir- joittaa ryhmän pohdintoja isolle paperille, siihen valmiiksi kirjoitetusta teemasta (Kuva 3) Käsiteltäviä teemoja oli neljä ja jokaiselle teemalle oli varattu pohdinta-aikaa viidestä kym- meneen minuuttia. Fasilitaattorien tehtävänä oli huolehtia aikataulun pitävyydestä ja auttaa työntekijöitä, mikäli heillä nousi tarkentavia kysymyksiä tehtävän aikana. Learning Café- menetelmää apuna käyttäen työntekijöillä oli mahdollisuus pohtia ajatuksia ja ideoita tee- mojen alle pohtimatta niiden käyttööntomahdollisuuksia.

Kuva 3. Learning Café -menetelmän tuotoksia

Työpajoissa lopuksi käytiin ryhmäkeskustelu, jolle oli varattu aikaa 20–30 minuuttia, riip- puen hieman edellisen menetelmän aikataulutuksesta. Keskustelussa palattiin Learning café -menetelmän kautta saatuihin työntekijöiden kehittämisideoihin sekä kehittämistä vaa- tiivien valmennuksen osa-alueisiin. Ryhmäkeskustelussa nostettiin myös esiin haastatelluilta asiakkailta nousseita kehittämisideoita suorina lainauksina keskustelua vauhdittamaan. Tällä työskentelymenetelmällä saatiin fasilitaattorien avulla ”vuoropuhelu” haastateltavien ajatusten sekä työntekijöiden välille. Valtonen (2011, 89–93) toteaa ryhmäkeskustelussa tavoitteen olevan enemmän ryhmän osallistujien keskinäisessä vuorovaikutuksessa, kun taas ryhmähaastattelussa ei juurikaan kannusteta ryhmää keskustelemaan toisille osallis- tujille, vaan lähinnä vastaamaan haastattelijan kysymyksiin. Ryhmäkeskustelun tiedontuo- tanto saadaan sosiaalisen vuorovaikutuksen avulla aikaiseksi.

Ryhmäkeskustelussa pohdittiin eri näkökulmista asioita ja saatiin työstettyä paljon uusia ajatuksia. Keskustelussa kaikilla oli mahdollisuus tuoda omia mielipiteitään keskusteluun, fasilitaattorien tärkeänä roolina olikin tämän asian varmistaminen. Pari- ja ryhmätyöskentelelyssä on aina riski, etteivät kaikki osallistujat tuo omia ajatuksiaan esille ja ryhmäkeskustelun keinoin haluttiin huomioida kaikkien mahdollisuus tuottaa omia ajatuksia ja ideoita tuloksia ajatellen. Kaksi fasilitoijaa mahdollisti sen, että toinen piti keskustelua yllä ja mahdollisti kaikille puheenvuoron ja toinen kirjasi työntekijöiden ajatuksia sekä pohdintoja.

Ryhmäkeskustelun jälkeen fasilitaattorit lukivat ääneen asiakkaiden haastatteluissa nostamia positiivisia kokemuksia Pikku-Hukka-valmennuksesta. Työpajan lopuksi kerättiin palautteet jokaiselta työntekijältä yhdelle Post it -lapulle. Palaute vastasi työapajassa valinnutta innostunutta tunnelmaa. Yleisarvosana työpajoille oli kiitettävä ja työpajan koettiin vahvistaneen mielenkiintoa Pikku-Hukka-valmennusta kohtaan työntekijöiden osalta, jotka eivät olleet vielä valmennusta ohjanneet. Palautteiden mukaan työpaja koettiin tarpeelliseksi, keskustelevalaksi ja onnistuneeksi. Palautteista nousi myös esiin keskustelevan ilmapäiriin merkityksellisyys työyhteisöissä.

6.3 Aineiston analysointi

Tutkimuskysymyksiin etsitään vastauksia aineistoa analysoimalla (Kananen 2017, 68–69). Analysoinnin avulla isompi sisältökokonaisuus tiivistetään pienemmiksi sisältökokonaisuuksiksi, jota tehdään lukemalla, erittelemällä, ryhmittelemällä ja tulkitsemalla aineistoa. Pienemmät sisältökokonaisuudet nimetään niiden erottelun selkiyttämiseksi. Tavoitteena analysoinnissa on hallita ja ymmärtää isoa sisältökokonaisuutta sekä aineistossa mahdollisesti olevia muuttuvia tekijöitä tai ilmaisutapoja sekä niihin liittyviä sisältöjä. Aineiston käsittely ja jäsentely johdonmukaisesti, oivaltamiset ja tehty ajatustyö kehittävät tutkimusongelmaan uutta tietoa. (Vilka 2021a., 129.)

Tuomi & Sarajärvi (2018, 108–109) toteavat, että aineistonkeruutilanteessa, tallenteita purkaessa ja muistiinpanoja puhtaaksi kirjottaessa tutkijalle hahmottuu yleiskuva aineistosta. Selkeän kokonaiskuvan muodostamiseksi tutkittavasta aineistosta, tulee tutkijan käydä aineistoa huolellisesti ja useita kertoja läpi. Seuraavana työvaiheena on tutkimustehtävän mukainen pelkistäminen, jonka tarkoituksena on helpottaa tutkijaa aineiston rajaamisessa. Vilkan (2021a., 131) mukaan koko opinnäytetyöprosessin ajan tulee suorittaa analyttistä ajattelua, jolla tarkoitetaan kykyä kyseenalaistaa sekä ajatella kriittisesti ja loogisesti. Analyttisen ajattelun keinon on mahdollista sekä oppia että tulla tietoiseksi omista ratkaisuksista opinnäytetyöprosessin eri vaiheissa.

Aineistonkeruumenetelmät ja tutkimusote vaikuttavat siihen mikä analyysimenetelmä valitaan. Analysointiin tulee aina valita analyysitapa, joka parhaiten vastaa tutkimuksen tarpeisiin (Hirsjärvi ym. 2015, 224; Kananen 2017, 110). Ennen aineiston analysointia on tärkeää tutustua tutkimukseen liittyvään aiempaan tutkimustietoon sekä siihen millaista teoriaa aiheesta on kirjoitettu. Aineiston analysointi tulee aloittaa mahdollisimman pian aineistonkeruun päätyttyä. (Kananen 2017, 68–69, 110.) Puusa (2011, 120–121) toteaa, että aineistonkeruuta olisi syytä toteuttaa tutkimuksen eri vaiheissa monenlaisia menetelmiä hyödyntäen. Analyysivaiheeseen on syytä keskittyä tarkasti ja aineistolle on oltava avoin, jotta sen avulla saadaan tuotettua uutta tietoa. Analyysi luokitellaan haastavaksi tutkimuksen osuudeksi ja sitä on myös vähiten avattu tutkimuskirjallisuudessa. Sisällönanalyysiä hyödynnetään usein silloin, kun tutkittavaa aineistoa on käsiteltävänä melko paljon. Vilkan mukaan (2021a., 153) sisällönanalyysin keinoin pyritään kuvaamaan kerätyn aineiston sisältöä sanallisesti ja tuottamaan kuvaillusta aineistosta tuloksia. Analysoimalla aineistoa pyritään lisäämään ymmärrystä tutkittavasta aineistosta, jolloin mahdollistuu sirpaleisen aineiston tiivistäminen ja täsmentäminen.

Aineistolähtöisessä sisällönanalyysissä tulee kerätty aineisto pelkistää eli redusoida, joka tarkoittaa aineiston läpikäymistä ja pilkkomista osiin. (Tuomi & Sarajärvi 2018, 119–123). Aluksi voidaan etsiä vastauksia tutkimuskysymyksiin ja tämän jälkeen hyödyntää värikoodausta. Värikoodaus ei ole tutkimuksellisesta näkökulmasta katsottuna riittävän syvälinen analyysi, mutta se nopeuttaa sisällön ymmärtämistä. Värikoodauksen jälkeen tulee ryhmitellä väreihin tulleita havaintoja ja antaa alaluokille omat värit. Näin edeten muodostuu aineistosta tehty tulkinta, joka ei ole tutkimustulos, vaan tutkimusteorian läpi tarkasteltava tulkinta. (Vilka 2021a., 153.) Aineiston pelkistämisen jälkeen se tulee klusteroida eli ryhmitellä. Ryhmittelyn avulla koodatusta aineistosta etsitään yhdenmukaisuuksia sekä erottavia tekijöitä. Näin muodostetut samoja ilmiöitä kuvaavat käsitteet muodostetaan alaluokiksi, jotka nimetään sisältöä kuvaten. Luokittelun jatkuessa alaluokkia muodostuu useita ja niitä tuleekin yhdistää muodostaen yläluokkia. Yläluokkien yhdistämisestä muodostuu pääluokkia, jotka nimetään teeman mukaan, joka nousee aineistosta. Viimeinen vaihe sisällönanalyysissä on käsitteellistäminen eli abstrahointi, joka kuuluu osaksi klusterointia. Käsitteellisämisessä aineistossa käytetty kieli muutetaan teoreettisempaan termistöön. Sisällönanalyysi ei kulje täysin edellä mainittujen luokitusten mukaan, sillä luokkien muodostukseen vaikuttaa käsitteillä oleva aineisto. Etukäteen ei voida tietää millaisia luokituksia aineistosta muodostuu. (Tuomi & Sarajärvi 2018, 123–125.)

Tässä tutkimuksellisessa kehittämistyössä käytettiin aineiston analysointiin sisällönanalyysiä. Sen avulla kerätty aineisto koodattiin, ryhmiteltiin ja käsitteellistettiin. Näin toimimalla asiakkaille tehdyistä haastatteluista saatiin tutkittua, mitkä teemat haastatteluaineistosta

nousivat käsiteltäviksi työntekijöiden työpajoihin. Työpajojen aineistosta työstettiin sisälönanalyysin avulla työn tarkoituksena olleet kehittämissuosituksset. Aineistolähtöinen sisälönanalyysi oli riittävän väljä tähän tutkimushankkeeseen, sillä etukäteen ei ollut tiedossa minkä verran ja minkälaista aineistoa haastatteluista ja työpajoista saadaan tuotettua. Sisälönanalyysi oli hyödyllisin keino tämän kaltaisessa tutkimuksellisessa kehittämistyössä, sillä sen kautta saatiin aineistoa työstettyä sellaiseen muotoon, että aineistosta löytyi keskeiset teemat Pikku-Hukka-valmennuksen kehittämisen kannalta.

6.3.1 Haastatteluaineiston analysointi

Haastatteluiden kuvailutiedot ovat yksinkertaisinta tallentaa haastatteluprosessin aikana, sitä mukaa kun tietoa kertyy. Näin tehden helpotetaan sekä tutkimustyötä että aineistojen analyysiä. Yksittäistä haastattelua koskevia kuvailu- eli metatietoja ovat muun muassa haastattelun toteutustapa ja tallennusmenetelmä, päivämäärä, taustatiedot haastateltavasta sekä mahdolliset ulkoiset haastatteluun vaikuttavat tekijät. Koko aineistoa koskevia kuvailutietoja ovat esimerkiksi perustelut haastateltavien valikoitumiseksi tutkimukseen, milloin koko aineistoa aloitettiin keräämään ja milloin kerääminen päättyi sekä millaisia aineistonkeruumenetelmiä oli käytössä. (Kuula-Luumi & Rantanen 2017, 422.)

Litteroinnilla tarkoitetaan haastattelun muuttamista tekstimuotoon ja näin muodostuu tekstimuotoon kirjoitettu tutkimusaineisto tutkittavasta kohteesta. Litteroinnin osalta on hyvä etukäteen pohtia sitä, millä tarkkuudella haastattelut puretaan sekä miten aineisto pyritään rajaamaan. On myös tärkeää litteroida puheesta ne kaikki piirteet, joita voidaan pitää oleellisena analysoitavan ongelman kannalta. (Hyvärinen & Nikander 2017, 847–852.) Teema-haastatteluista saatu aineisto voidaan litteroida eri tarkkuuksilla. Täsmällisin taso on sanatarkka litterointi, jota käyttämällä litteroitua aineistoa voidaan hyödyntää sitaattien muodossa opinnäytetyössä. (Kananen 2017, 134–135.) Ruusuvoori (2023, 424–425) toteaa, ettei ole tarpeellista litteroida puhumisen sävyä tai taukoja puheenvuorojen välissä silloin, kun halutaan tutkia mitä jossakin tietyssä tilanteessa tapahtui. Näin ollen litteroitiin tämän opinnäytetyön aineisto sanatarkasti, kuitenkin ilman tarkempia yksityiskohtia, kuten taukoja puheessa tai henkilöiden tapaa puhua. On tärkeää litteroida myös haastattelijan osuudet, jotta pystytään näkemään kysymyksen muotoilutavasta, onko sillä ollut vaikutusta vastaukseen.

Koodauksella tarkoitetaan litteroidun aineiston tiivistämistä. Tällä pyritään siihen, että aineiston käsittely ja analysointi on helpompaa. Koodauksen tarkoituksena on tiivistää teksti helpommin lähestyttäväksi ja ymmärrettäväksi, jolloin aineiston käsittely on sujuvaa. Laadullisen aineiston voi koodata eli hajottaa ja tiivistää erilaisilla tekstinkäsittelyohjelmistoilla. (Kanasen 2017, 136.) Koodauksessa analyysiohjelmistojen käytön tarkoituksena on toimia

apuvälineinä tutkittavan aineiston analyysin tekemisessä. Koodauksen tarkoituksena on auttaa tutkijaa valitsemaan, merkitsemään ja nimeämään aineistosta tutkimustehtävän kannalta oleellisia kohtia. (Laajalahti & Herkama 2018, 106–107.)

Tässä opinnäytetyössä litterointi toteutettiin sanatarkkaa tasoa käyttäen ja litteroitua aineistoa kertyi 143 sivua. Litterointi suoritettiin asianmukaisesti ja litteroitu aineisto tallennettiin tietosuojasäännöt huomioiden LAB-ammattikorkeakoulun tietoturvaliselle OneDrive alustalle, jonne pääsy oli mahdollista ainoastaan opinnäytetyötä tekeville henkilöillä. Litteroidut tekstit hävitettiin analysoinnin jälkeen niissä olleiden tunnustietojen vuoksi.

Haastatteluaineistosta saatua litteroitua materiaalia prosessoitiin erottelemalla tekstistä eri värein haastattelijoiden osuudet ja haastateltavien vastaukset toisistaan. Tämän jälkeen haastateltavien vastaukset koostettiin omaan word -tiedostoon, jossa vastaukset värikoodattiin sisällön ymmärtämisen nopeuttamiseksi. Samalla värillä merkityt vastaukset jaoteltiin omiksi kokonaisuuksiksi. Tässä vaiheessa siirryttiin aineiston ryhmittelyyn, jonka avulla esitettiin yhdenmukaisuudet sekä erottavat tekijät. Ryhmiteltyä aineistoa kertyi melko runsaasti ja ensimmäisenä siitä muodostettiin alaluokkia, joissa alkuperäisilmauksista tehtiin pelkistetyt ilmaukset. Alaluokista kerättiin samoja ilmiöitä kuvaavia ilmauksia, joista muodostui yläluokat. Yläluokista koostettiin lopulliset pääluokat, niin että niistä saatiin työntekijöiden työpajoihin tutkimuskysymysten ohjaamat teemat. Näin työstetystä aineistosta koostettiin lyhyet esimerkkitaulukot, joissa on esitetty ainoastaan muutamia aikataulutusta ja tiedostusta koskevista vastauksista (Taulukko 1). Kaikkiaan pääluokkia eli teemoja työpajoihin muodostui analysoidun haastatteluaineiston pohjalta kolme:

- tiedottaminen ennen valmennuksen alkua
- konkretian vahvistaminen, moduulit ja työmenetelmät
- valmennuksen kesto, jaksotus ja aikataulutus

ALKUPERÄISILMAUS	ALALUOKKA	YLÄLUOKKA	PÄÄLUOKKA
<i>”Pidempi tai eri lailla ajoitettu jakso voisi olla parempi.”</i>	Jakso on liian lyhyt, ajoitus vaatii kehittämistä	Valmennusjakson pituuden muutostoiveet	Valmennuksen intensiivisyys, kesto ja jatkumo
<i>”Siinä vaiheessa, ku oltiin lopettelemassa nii vähä oli epävarmuus että pärjääkö sitä mut sit toisaalta oltiin siinä vaiheessa tehty niin paljon töitä.”</i>	Epävarmuus valmennusjakson riittävästä pituudesta, pärjääminen		

<i>"Et kun on se tiivis jakso nii olis ollu joku tsekki vaikka kuukauden tai parin päästä. Et ei olis ollu vaan se ja heippa."</i>	Intensiivisyys, jatkumo	Toive jatkumosta valmennuksen jälkeen	
<i>"Itelle tuli vähän silleen, että alkuun tosi intensiivistä, sitten reenijakso ja sitten yksi teamsinä, loppu kerrattiin samoja juttuja."</i>	Jaksotus vaatii kehittämistä, liikaa toistoa, intensiivisyys	Valmennuksen jaksotuksen muutostoiveet	
<i>"Kun on sellanen utelias ja yleensä googlaa heti, nii tästä ei netistä löytyny yhtään mitään, niin oli vähän sellanen et okei mikäköhän tää on."</i>	Tietoa ei löydy, verkkosivut, epätietoisuus	Riittämätön tieto valmennuksesta	Tiedottamisen vahvistaminen ennen valmennuksen alkua.
<i>"Infoaminen ainoa kehitettävä asia."</i>	Informaatio puutteellista, tiedon lisääminen		
<i>"Pieni esite olisi hyvä, lyhyt ja ytimekäs."</i>	Esite, tiedon lisääminen	Tiedotuksen vahvistaminen	
<i>"Vähän jäi sellanen kuva, että kun ei nää työntekijäkään ollu vissiin hirveen montaa valmennusta ollu pitäny nii olis ollu kiva tietää vähän enemmän. Ollis ollu kiva saada joku pieni esite mut kuitenkin ihan tarpeeks selkee."</i>	Asiakkaan epätietoisuus, tiedon lisääminen,		
<i>"Tietopaketti vois olla hyvä kun otetaan perheelle puheeks pikku-hukka valmennus."</i>	Tietopaketti, puheeksi ottaminen, ennakkotiedot		
<i>"No se moduulit sana oli vähä hassu et ei oikee tienny mitä niil tarkotettii."</i>	vieras termi, epätietoisuus	Tavoitteiden asettaminen selkeämmäksi, termien avaaminen.	Konkretian vahvistaminen ja moduulien selkiyttäminen.
<i>"Se ehkä oli tärkeintä et ne tuodaan tänne (taulu), se et ne tuodaan tänne eikä läheteä sähköpostia et tulosta."</i>	toimintamalli, konkreettinen apu, asiakaslähtöisyys	Konkreettisten keinojen lisääminen.	

Taulukko 1. Esimerkki haastatteluiden analysointiprosessista

6.3.2 Työpajojen aineiston analysointi

Analysoidessa laadullisen tutkimuksen kielellistä, sanoista ja lauseista koostuvaa, aineistoa tavoitellaan ymmärrystä tutkittavasta asiasta. Toimintatutkimuksen analyysiprosessi etenee koko tutkimusprosessin ajan ja tämä mahdollistaa tutkimuskysymysten tarkastelun prosessin aikana. (Kananen 2015, 21.) Työpajat toimivat tässä toimintatutkimuksen keinoin etenevässä kehittämistyössä aineistonkeruumenetelminä. Työpajojen tuottama aineisto analysoidaan laadullisen tutkimuksen analyysimenetelmillä, sillä pelkästään toimintatutkimukseen soveltuvia analyysimenetelmiä ei ole kehitetty. (Kananen 2015, 27.)

Työpajojen tuotosten analysointi aloitettiin tutkimalla työntekijöiden sekä Learning Café-että ryhmäkeskustelu -menetelmien aikana tuottamia kehittämisideoita ja muita ajatuksia annetuista teemoista. Työpajoista tulleet, sekä kirjatut että puhutut, ajatukset ja ideat tallennettiin Word-tiedostoon. Koska työpajoissa käytettyjen menetelmien tuottama aineisto analysoitiin samanaikaisesti ja niitä yhdistelemällä, oli selkeintä hyödyntää aluksi värikoodausta jaottelemalla tekstit Learning Café -menetelmän mukaisessa työskentelyssä käytettyjen teemojen mukaisesti.

Työpajoista saatu aineisto analysoitiin samalla sisällön analyysin menetelmällä, kuin haastatteluista saatu aineisto. Värikoodatuista teemoista alettiin etsiä yhtäläisyyksiä ja eroavaisuuksia. Samaa teemaa olevat alkuperäisaineistot sijoitettiin aineiston analysoinnissa hyödynnetyssä taulukossa samaan soluun. Teemoitellusta alkuperäisaineistosta ryhdyttiin ensin muodostamaan alaluokkia sitten alaluokista yläluokkia ja lopuksi yläluokista pääluokkia. Näin muodostuneet pääluokat olivat alun perin haastatteluaineistoa analysoimalla saatujen työpajateemojen kautta tuotettuja eli niissä näkyi sekä asiakkaiden että työntekijöiden osallisuus.

Aineistoa analysoidessa havaittiin myös virheellisesti sijoitettuja ideoita ja ajatuksia, jotka uudelleen järjesteltiin selkiyttämisen vuoksi. Työpajoissa annettujen teemojen lisäksi värikoodauksen tuloksena muodostettiin kaksi uutta teemaa, jotka eivät olleet työpajojen teemoituksessa, mutta nousivat työntekijöiden pohdinnoissa ja vastauksissa vahvasti esiin muodostaen näin omat teemansa. Samoin jo olemassa olleita teemoja muokattiin paremmin asiasisältöön sopiviksi. Analysoidusta aineistosta rakentuneesta taulukosta liitettiin yksi osa opinnäytetyöraporttiin havainnollistamaan analysoinnin kulkua (Taulukko 2). Työpajojen aineiston analysoinnin lopputuloksena tuotettiin neljä pääluokkaa. Pääluokiksi muodostui:

- Tiedon lisääminen asiakkaille ja valmennuksen tilaajille
- Moduulien sisällön selkiyttäminen asiakkaille ja työntekijöille

- Valmennuksen jaksotuksen ja jatkumon kehittäminen
- Pikku-Hukka -valmennuksen imagon kehittäminen

Näitä pääluokkia hyödynnettiin Pikku-Hukka -valmennuksen kehittämistä ohjaavien kehittämissuosituksen koostamisessa ja nämä suositukset on avattu kappaleessa kahdeksan (8).

ALKUPERÄISILMAISU	ALALUOKKA	YLÄLUOKKA	PÄÄLUOKKA
<i>"Perheelle suunnattu selkä esite"</i>	tiedon tarpeellisuus, tarve esitteelle	tiedottamisen vahvistaminen perheille	Tiedon lisääminen asiakkaille ja valmennuksen tilaajille.
<i>"Riittävä pohjatyö PTA:ssa (palvelutarpeenarvointi) sekä PTA:lle selkeä tieto, millaisesta palvelusta on kyse ja millaisille perheille sopii"</i>	tiedottamisen vahvistaminen palvelun tilaajille, valmennuksen kohderyhmä, valmennuksen sisältö	selkeä ja avaava palvelukuvaus	
<i>"Vanhemmalla jo jokin asia mihin hakee apua, sitten lyödään moduulit pöytään -> Voiko moduuleita kohdentaa? ->Tilaus on tullut jollain pulmalla."</i>	Perheen tarve valmennukseen vs. tavoitteiden asettaminen, moduulit, oikea apu	Moduulit ja konkretian vahvistaminen perheissä	Moduulien sisällön selkiyttäminen asiakkaille ja työntekijöille
<i>"Mitä yhden palikan sisälle mahtuu? Työntekijöille hepreaa, mitä palikan sisällä olevat asiat on? Selkeämpi?"</i>	Tavoitteiden sisällön epäselvyys, koulutus, moduulit, asiasisällön havainnollistaminen, valmennuksen ohjeistus	Valmennuksen tavoitteet, sisällön selkiyttäminen, tavoitteiden parempi esille tuominen	

Taulukko 2. Esimerkki aineiston analyysiprosessista

7 Tulokset

7.1 Haastattelutulokset

Valmennuksen intensiivisyys, kesto ja jatkumo

Haastatteluissa valmennusta saaneet asiakkaat kertoivat yllättyneensä positiivisesti siitä, kuinka he saivat yhteistyössä valmennusta ohjanneiden työntekijöiden kanssa sovitettua intensiivisen valmennusjakson kiireiseen lapsiperhearkeensa. Intensiivisyys haastoi siis osittain asiakkaita aikatauluttamaan arkea, mutta rajattu viiden viikon aikaväli sitoutti työskentelyyn. Intensiivisyys koettiin hyvänä, sillä se mahdollisti muutoksien aikaan saamisen ja niiden arkeen viemisen lyhyessä ajassa. Kokemukset intensiivisestä työskentelystä jakoivat mielipiteitä saman perheen vanhempien kesken. Haastateltavat kertoivat toisen huoltajan kokeneen jopa pelkoa tiiviistä työskentelystä, kun taas toinen odotti uuden palvelun saamista avoimin mielin.

”Se intensiivinen tuntu tavallaan pelottavalta, miten mä saan siihen lyhyeseen vapaa-aikaan viel pikkuhukka työskentelyn”

”Intensiivityöskentely oli meille tosi hyvä, ei tullut pitkää taukoa tapaamisten välillä.”

”Se oli tosi tiivis niin olihan se tosi rankka, ehkä itselle liian tiivis, mut se tiedettiin.”

Toive pidemmästä valmennusjaksosta nousi useammassa haastattelussa kehittämissideaksi. Intensiivisyyden vuoksi jakson kestoa arvioitaessa oli haastateltavien hankala pohtia minkä mittaisen tiiviin valmennuksen jaksaisivat, mutta suurin osa oli vahvasti sitä mieltä, että viikko tai kaksi lisää valmennusta olisi ollut heille hyvä ratkaisu.

”Pidempi tai eri lailla ajoittuva jakso voisi olla parempi.”

”Mut viis viikkoo meni nopeesti, saatiin niinku hyvä alku.”

Yhtenä kehittämisen kohteena haastateltavat kokivat valmennuksen jaksotuksen muuttamisen eli sen, miten intensiivinen työskentely, itsenäinen treeniviikko ja viimeinen työskentely viikko valmennusjaksossa sijoittuivat. Valmennusjakson kolmannelle viikolle sijoittuvan itsenäisen treeniviikon kokemukset olivat pääosin positiivisia. Viikko itsenäistä harjoittelua koettiin lyhyenä aikana, mutta sitä tuki treeniviikon aikana toteutettava yhteydenottopuhelu valmennusjaksoa ohjaavien työntekijöiden kanssa. Samankaltaista puhelua olisi toivottu myös valmennusjakson päätyttyä. Asiakashaastatteluissa ilmeni, että käytännöt tämän asian suhteen erosivat merkittävästi toisistaan. Toiset haastateltavista olivat saaneet puhelun, kun taas toisiin perheisiin ei kukaan ollut kontaktissa jakson päätyttyä. Osa haastateltavista koki erittäin intensiivisen valmennusjakson päättymisen tulleen yllättäen, vaikka

päätöspäivämäärä heillä oli tiedossa. Tästä syystä he toivoivat yhteydenottopuhelua valmennusjaksoa ohjanneelta työntekijältä sovitun ajan päästä. Sillä koettiin olevan suuri merkitys asiakkaille, kuka yhteydenottopuhelun teki. Yhdessä haastattelussa kävi ilmi yhteydenottopuhelun tulleen perhesosiaalityön vastuutyöntekijältä eikä valmennusta ohjannut työntekijä osallistunut puheluun.

“Alkuun tiivis ja sitten hidastus olisi ollut hyvä ja kokonaisuudessaan pidempi valmennusjakso.”

“Sitä mä ehkä jäin miettimään, hassua että se puhelu tehdään henkilön toimesta, joka ei ole valmennusta pitänyt. Voisiko puhelu tulla valmennusta pitäneiltä henkilöiltä?”

”Se jatkumo oli se ainoa puute mitä olis niinku toivonu.”

Tiedottamisen vahvistaminen ennen valmennuksen alkua

Tiedottaminen valmennuksesta nousi lähes kaikissa haastatteluissa kehittämistä vaativaksi kohteeksi. Haastateltavat kokivat, että ensi-informaatio heille tarjottavasta palvelusta oli hyvin puutteellista. Tämän informaation he saivat palvelutarpeen arvioinnin (PTA) tai perhesosiaalityön (PESO) kautta, jossa pohditaan perheille kohdennettavia palvelumuotoja. PTA ja PESO toimivat palvelua hallinnoivana osapuolena ja perhetyö tuottaa palvelun perheille. Valmennuksen aloituspalaverissa perheohjaajat olivat osanneet antaa selkeän kuvan kyseessä olevasta työskentelymenetelmästä. Perheohjaajien tiedotus valmennuksesta oli ollut selkeää, tosin tässäkin nousi jonkin verran eriäviä vastauksia eri ohjaajien valmennuksessa olleilta asiakkailta.

Lähes kaikissa haastatteluissa toivottiin jonkinlaista vahvistamista ja selkiyttämistä tiedottamiseen. Suurin osa toivoi selkeää paperista esitettä, jonka saisivat heti heille palvelusta ensimmäistä kertaa kerrottaessa. Esitteessä kerrottaisiin valmennuksen jaksotuksesta, aikataulutuksesta, tavoitteiden asettamisesta yms. käytännön asioista. Toiveeksi nousi myös oma kuvitettu ja lapsilähtöisesti tehty esite perheiden lapsia ajatellen. Yksi haastateltavista kertoi kaivanneensa esitettä Keusoten internet-sivuille.

”Tietopaketti vois olla hyvä, kun otetaan perheelle puheeks Pikku-Hukka -valmennus.”

“Vähän jäi sellanen kuva, että kun ei nää työntekijätkään ollu vissiin hirveen montaa valmennusta ollu pitäny nii olis ollu kiva tietää vähän enemmän. Olis ollu kiva saada joku pieni esite.”

“Ensi kertaa, kun palvelusta puhuttiin, niin ei saanut paljoa tietoa. Tokalla tapaamisella osasivat kertoa jo paljon paremmin palvelusta.”

”Infoaminen ainoa kehitettävä asia.”

”Ehkä siitä mitä käytännössä tehdään nii ei silleen ollu, ehkä mä en osannu kysyäkään, ehkä ei tullu sellasta mielikuvaa mitä siinä tehdään.”

Konkretian vahvistaminen ja moduulien selkiyttäminen

Valmennusjakson alkaessa tavoitemoduulit olivat esillä konkreettisina puusta tai paperista tehtyinä palikoina. Palikoihin oli kuvattu yhdellä sanalla mahdollinen tavoite tai olemassa oleva haaste, esimerkiksi ”iltahepuli” tai ”siirtymätilanteet”. Nämä palikat koettiin hyvänä ja selkiyttävänä konkreettisena elementtinä, mutta toiveena esitettiin, että tavoitepalikoissa olisi hieman enemmän avattu mitä kyseisellä tavoitteella tai haasteella tarkoitetaan. Asiakkaat totesivat ´moduulit, tavoitteet ja palikat´ -termien ristikkäisen käytön aiheuttaneen jonkin verran hämmennystä ja tähän toivottiin selkeytystä. Haastateltavat kokivat tärkeäksi valmennusta ohjanneiden työntekijöiden tuen ja ohjauksen moduulien valinnassa, sillä valmennuksen tavoitteenasettelu koettiin haasteelliseksi, etenkin tavoitteiden määrällisen rajaamisen kannalta. Asiakkaat kokivat, että valittavia tavoitemoduuleja oli paljon ja sisältöjen päällekkäisyys tuotti haasteita valintojen tekemisessä.

”Palikoista kertovassa lapussa voisi olla viittaus perässä. Joku pieni vinkki olisi mahdollisesti helpottanut palikoiden valintaa. Olisi avattu, mitä niissä käydään läpi, mitä palikan sisältö sitten on.”

”No se moduulit sana oli vähä hassu et ei oikee tienny mitä niil tarkotettii.”

”Palikoitten valinta oli haastava, todella moni asia osittain samoja ja menee päällekkäin.”

”Se oli mun mielestä tosi hyvä et konkreettisesti sai valita. Sielt olis voinu valita vaikka kuinka monta mutta. Oli tosi hyvä ja konkreettinen.”

Haastatteluaineiston perusteella havaittiin kaikkien haastateltujen asiakkaiden toivoneen, että Pikku-Hukka -valmennus toisi konkreettisia keinoja ja apua perheiden arkeen. Tämän toiveen koettiin toteutuneen hyvin eri tavoin valmennusta saaneissa perheissä. Osa perheistä koki saaneensa riittävästi konkretiaa auttamaan arjen haasteiden keskellä selviytymisessä sekä haastavien tilanteiden vähentämisessä. Osa asiakkaista taas kertoi, että he olisivat toivoneet valmennuksen tuovan vielä enemmän konkreettisia keinoja, menetelmiä ja materiaalia heidän arkeensa. Yhtenevää oli se, että konkretian merkitys osana valmennusta koettiin todella merkityksellisenä.

”Valmennuksesta konkreettisia apuja, neuvoja.”

”Vinkkejä, selkeitä, jollain jo toiminut. -- laske, hengitä, purista käsi nyrkkiin ja vapauta, Keinoja mitä tehdä, jos tulee riita. Lupa lähteä hetkeksi pois, sanota näin, tee näin.”

”Se ehkä oli tärkeintä et ne (materiaalit) tuodaan tänne, se et ne tuodaan tänne eikä lähetetä sähköpostia et tulosta. Ei olis voinu enempää helpottaa sitä et tuodaan käytäntöön ne asiat.”

7.2 Työpajojen tulokset

Tiedon lisääminen asiakkaille ja valmennuksen tilaajille

Työntekijät olivat kaikissa työpajoissa hyvin yksimielisiä siitä, että valmennusta ennen tapahtuva tiedottaminen vaatii kehittämistä ja vahvistamista. Kaikissa pidetyissä työpajoissa nousi esille tiedotuksen merkitys sekä ideoita sen kehittämiseksi. Työntekijät kokivat tärkeäksi sekä vanhempien ja lasten tiedottamisen että valmennuksia tilaavien perhesosiaalityön työntekijöiden ja palvelutarpeen arviointia tekevien työntekijöiden asianmukaisen informoinnin. Työpajoissa pohdittiin erilaisia tiedottamismallien vaihtoehtoja. Aikuisille työntekijät pohtivat selkeän paperiesitteen laatimista ja lapsille voisi asiakaslähtöisyyden näkökulmaa ajatellen tehdä joko kuvitetun esitteen, pienen sarjakuvan tai vaikka videoesittelyn. Alkuinformaation tulisi työntekijöiden mielestä aina olla mahdollisimman selkeä ja valmennuksesta riittävän kattavasti asioita esiin tuova, jotta asiakasperhe tietää heti, millaisesta työskentelymuodosta on kyse.

”Perheelle suunnattu selkeä esite”

”Lapsille kuvitettu ohje (esim. Papunet –kuvat), että lapsetkin hahmottavat mitä valmennus tarkoittaa”

”Lapsille oma esite/kirjanen/sarjakuva tms. video”

”Työmuoto esillä jossain? Esim. Keusoten sivut (internet).”

Kaikissa työpajoissa nousi esiin erilaiset tiedottamisen haasteet valmennusjaksoa koskien, erityisesti palvelua hallinovan osapuolen tiedon lisääminen koettiin kehittämistä vaativana osa-alueena. Palvelutarpeen arvioinnin (PTA) sekä perhesosiaalityön (PESO) työntekijöillä tulee olla vahvat perustiedot valmennusjaksosta, jota tarjoavat perheille. Tärkeäksi asiaksi työpajoissa nostettiin myös PTA:n ja PESO:n työntekijöiden tiedon lisääminen valmennuksesta, jotta he osaavat ohjata asiakasperheitä saamaan valmennusta.

”Tiedotus pitää olla PTA:n aikana tai perhesosiaalityössä. Ei sitten kun valmennus jo alkanut.”

”Yhteinen tapaaminen PTA, PESO/PETY, jos/kun perhe miettii -> mahdollisuus kysymyksille”

Moduulien sisällön selkiyttäminen asiakkaille ja työntekijöille

Moduulien valinta, eli tavoitteenasettelu perheiden kanssa, tuotti paljon keskustelua työpajoissa. Pohdittiin muun muassa valittavien tavoitemoduulien määrää sekä asiakkaiden että työntekijöiden näkökulmista. Valittavia tavoitteiden runsaan määrän ajateltiin sekoittavan valintaa tekevän vanhemman ja ratkaisuna tähän pohdittiin moduulien kohdentamista niihin aiheisiin, joiden vuoksi perhe on jo apua hakenut. Vaihtoehtoisena ratkaisuna harkittiin niin sanottua alkukarsintaa, jossa perhe valitsisi ensin kymmenen heitä eniten puhuttelevaa moduulia. Tämän jälkeen yhteistyössä valmennusta ohjaavien työntekijöiden kanssa valittaisiin kahdesta kolmeen työskentelytavoitetta valmennusjaksolle. Valinnan haastavuudesta huolimatta työntekijät kokivat moduulien valintaprosessin lisäävän asiakkaiden osallisuutta valmennuksen suunnittelussa ja toteutuksessa. Työpajoissa moduulien valintaprosessista keskusteltaessa, osa työntekijöistä kertoi toivovansa moduulien sisällöstä enemmän tietoa. Tiedon avulla he kokivat kykenevänsä tukemaan paremmin perheitä moduulien valintavaiheessa.

”Mitkä 10 moduulia resonoi eniten, avataan niitä lisää.”

”Vanhemmalla jo jokin asia mihin hakee apua, sitten lyödään moduulit pöytään -> Voiko moduuleita kohdentaa? ->Tilaus on tullut jollain pulmalla.”

”Mitä yhden palikan sisälle mahtuu? Työntekijöille hepreaa, mitä palikan sisällä olevat asiat on? Selkeämpi?”

Pohdittaessa konkretian vahvistamista, nousi kaikissa työpajoissa esiin perheisiin omaksi tai lainaan annettavat materiaalit ja apuvälineet. Esimerkiksi tasapainotyynyjen, kuulosuojaimien tai ajastimien avulla perheet voivat kokeilla erilaisia keinoja arjen pulmatilanteiden helpottamiseksi. Konkreettiseksi avuksi työntekijät nostivat myös toiminnan mallintamisen asiakasperheille sekä yhdessä toimintamallien harjoittamisen. Pohdittavaksi jäi vanhempien mahdollisuus soittaa työntekijöille valmennusjakson aikana, mikäli he kokevat tarvitsevänsä erityistä apua tai tukea haastaviin tilanteisiin lapsen kanssa.

”Konkreettisia välineitä: tunnemittari, päivärytmi, stressilelut, sosiaaliset tarinat.”

”Perheeseen lainattavat materiaalit: nystyrätyyny, kuminauhat, timetimer.”

”Työntekijä asiakkaan rinnalla, kun on ”tilanne päällä” -> yhdessä harjoittelu, mallintaminen”

Työpajoissa osa työntekijöistä nosti esiin tarpeen yli kuntarajojen tapahtuvalle työskentelylle, he kokivat tärkeäksi kokemusten jakamisen jo pidetyistä valmennusjaksoista. Pohdinnassa oli myös mahdollisuus työparityöskentelyyn yli kuntarajojen. Toiveena esitettiin myös

tiimien yhteiset koulutustilaisuudet valmennusta koskevien materiaalien läpikäymiseksi, sillä osa työntekijöistä koki, että Pikku-Hukka -valmennuksessa käytettävät menetelmät ja materiaalit eivät ole heillä riittävän vahvasti hallussa. Osaamisen lisääminen ja vahvistaminen koettiin asiaksi, jolla olisi positiivinen vaikutus valmennusjaksojen sisältöön ja pidettävien valmennusten määrään.

”Osaamisen jakaminen.”

”Pikku-Hukka työnohjaus yli kuntarajojen.”

”Työparimahdollisuus myös muista kunnista, erilaisten vahvuuksien hyödyntäminen.”

”Työntekijöille riittävä koulutus moduulien käyttöön.”

Valmennuksen jaksotuksen ja jatkumon kehittäminen

Osa työntekijöistä oli erittäin tyytyväisiä valmennuksen nykyiseen jaksotukseen sekä sen kokonaiskestoan, ja toiset toivat esiin muutosehdotuksia aikataulutuksen ja jaksotuksen parantamiseksi. Keskustelua herätti mahdolliset valmennusjakson aikana tapahtuvat tapaamisten peruuntumiset, esimerkiksi sairastumisten vuoksi. Työntekijät kokivat, että peruuntuneiden tapaamisten korvaamiseksi tulee olla ennalta suunniteltu toimintamalli. Pohdittiin tulisiko valmennusjaksolle määrittää tapaamiskertojen kokonaismäärä, tällä hetkellä käytössä olevan viiden viikon työskentelyjakson sijaan. Työpajoissa nousi muutamia suoria muutosehdotuksia valmennuksen jaksotusta koskien. Paljon mietintää aiheutti itsenäisen treeniviikon sijoittuminen ja kesto valmennuksen aikana, jotta se tukisi perheitä parhaalla mahdollisella tavalla.

”Tapaamiskerrat, ei viikot.”

”Varasuunnitelma mahdollisten peruuntumisten varalle.”

”Harjoittelulle enemmän aikaa esim. kaksi viikkoa.”

”Treeniviikon jälkeen 1 työskentelyviikko/2 tapaamista, sitten lopetus, kuusiviikkoa koko valmennus + 1 puhelu 1kk päästä.”

Mahdollinen valmennuksen jälkeen tapahtuva työskentely perheiden kanssa tuotti vilkasta keskustelua ja pohdintaa. Työntekijät olivat yhtä mieltä siitä, että jonkinlainen tarkistuspuhelu tai -soitto tulisi kuulua valmennusta ohjanneille työntekijöille valmennusjakson päätyttyä. He kokivat, ettei perheitä voi jättää intensiivisen työskentelyjakson jälkeen pärjäämään täysin omin voimin ja keinoin, vaan heitä tulee tarvittaessa tukea ja kannatella myös valmennusjakson päätyttyä. Ryhmäkeskustelussa fasilitaattorit nostivat esiin teemahaastattelusta tulleen asiakaspalautteen siitä, kenen tulisi olla yhteydessä perheisiin

valmennusjakson jälkeen. Asiakaspalaute innoitti työntekijät pohtimaan yhteydenoton tärkeyttä valmennusjakson ohjanneelta työntekijältä. Yhteydenoton lisäksi keskustelua syntyi mahdollisesta jatkotyöskentelystä peruserhetyönä, jolloin työntekijät eivät vaihtuisi perheissä. Yhdessä työpajoista nousi ideaksi jonkinlaisen vertaisryhmän perustaminen valmennuksen läpikäyneille vanhemmille. Tässä ryhmässä vanhemmat voisivat jakaa kokemuksia sekä saada vinkkejä ja ideoita perheiden arkeen myös valmennuksen päätyttyä.

”Puhelu tai vahvistuskäynti voisi vahvistaa muutoksen pysyvyyttä. -> peson edustaja mukaan tähän kuulumiskäynnille, jotta tarvittaessa voidaan ohjata toiseen palveluun, jos tarvetta edelleen on.”

”Todellakin puhelu perheelle pitää tulla henkilöltä, joka on valmennusta ohjannut. Asiakaslähtöistä.”

”Päätöksen jälkeen vielä esim. 1kk jälkeen puhelu perheelle, että miten menee.”

” Aggre laskee, vanhemmat ei pelkää, tilaa normiperhetyölle”

”Jatkona vanhemmuusryhmä -> vertaiskokemus.”

Pikku-Hukka -valmennuksen imagon kehittäminen

Työpajoista tulleen aineiston analysointivaiheessa nousi omaksi pääluokakseen Pikku-Hukka -valmennuksen tuominen laajemmin ihmisten tietoisuuteen luomalla sille oma brändi. Tämän avulla voitaisiin luoda konkreettiset työkalut brändätyillä tuotteilla ja esitteillä. Kehittämisidea nousi esille vain yhdessä työpajassa, mutta tiedon ja täsmällisemmän informaation lisäämisen noustua useita kertoja esiin analysoidusta aineistosta nousi brändäys omaksi pääluokakseen ja sitä kautta yhdeksi kehittämissuosituksista.

”Brändäys: Pikku-Hukan polut (palkitseminen), maskotti, tarrataulu yms.”

8 Suositukset Pikku-Hukka -valmennuksen kehittämiseksi

Tutkimustulosten pohjalta muodostettiin viisi relevanttia kehittämissuositusta, joita hyödyntämällä on mahdollista kehittää Pikku-Hukka -valmennusta paremmin toimivaksi ja asiakkaiden tarpeita vastaavaksi kokonaisuudeksi. Suositusten muodostamisessa hyödynnettiin työpajojen aineistoanalyysissä tuotettujen pääluokkien lisäksi analysoitua haastatteluai-
neistoa. Tällä tavalla saatiin muodostettua konkreettiset ja toteutettavissa olevat kehittämissuositukset, jotka vastaavat parhaiten tutkimuksellisen kehittämistyön kehittämistehtäviin.

Tutkimusaineiston perusteella Pikku-Hukka -valmennuksen kehittämiskohteet osoittautuivat hyvin konkreettisiksi asioiksi. Kehittämissuositusten (Kuvio 6) muodostaminen analysoidun aineiston pohjalta oli selkeää ja johdonmukaista. Asiakashaastatteluissa nousi vahvasti esiin tarve **valmennuksesta kertovalle esitteelle**. Tätä kehittämissuositusta vahvisti myös työntekijöiden näkemykset esitteen tarpeellisuudesta. Valmennusta saaneilta asiakkailta nousi myös toive **tavoitemoduulien sisällön avaamisesta ja niiden selkiyttämisestä**. Myös työntekijät kaipasivat moduulien tarkempaa havainnollistamista sekä mahdollisuutta rajata niiden määrää. Näillä keinoilla on mahdollista helpottaa tavoitemoduulien valintaprosessia. Analysoitujen tutkimusaineistojen kautta nousi esiin sekä asiakkaiden että työntekijöiden toive **valmennusjakson selkeän ja suunnitelmallisen jatkumon kehittämisestä**. Jatkumon avulla voidaan vahvistaa asiakasperheille valmennuksen aikana annettujen erilaisten konkreettisten keinojen ja toimintamallien kiinnittymistä vahvaksi osaksi perheiden arkea. Työpajoissa työntekijät pohtivat oman **osaamisensa vahvistamista** valmennuksen eri osa-alueista, kuten sisällöstä, rakenteesta sekä valmennusjakson ohjaamisesta. Tällä koettiin olevan suora vaikutus työntekijöiden varmuuteen ohjata valmennusjaksoja sekä valmennusten tasalaatuisuuteen. Ainoastaan yhdessä työpajassa nousi kehittämissideaksi **Pikku-Hukka -valmennuksen ”brändäys”**. Tämä päätettiin nostaa kehittämissuositukseksi, koska tällä kehittämissidealla olisi positiivinen vaikutus muihin kehittämistä vaativiin osa-alueisiin kuten esimerkiksi tiedottamiseen.

Kuvio 6. Kehittämissuosituksset

9 Pohdinta

9.1 Tulosten tarkastelu

Tämän tutkimuksellisenä kehittämistyönä tehdyn opinnäytetyön tavoitteena oli kehittää intensiivistä perhetyön työmuotoa, Pikku-Hukka-valmennusta paremmin toimivaksi ja asiakkaiden tarpeita vastaavaksi kokonaisuudeksi. Tarkoituksena opinnäytetyössä oli tuottaa kehittämissuosituksia, joita hyödyntämällä Pikku-Hukka -valmennusta on mahdollista kehittää paremmin toimivaksi kokonaisuudeksi. Tutkimuksellisen kehittämistyön tavoitteen toteutumisesta syntyvä muutos oli taustaorganisaatiolle tärkeää, ja tämä seikka puoltaa Kanasen (2015, 52) mukaan tutkimuksen toteuttamisen kannattavuutta. Pikku-Hukka -valmennuksen avulla pyrittiin vaikuttamaan kustannustehokkuuteen, jolloin valmennuksesta ja sen kehittämisestä on merkittävä hyöty taustaorganisaatiolle.

Opinnäytetyölle määritetyn tarkoituksen saavuttamisessa onnistuttiin muodostamalla tarkoituksen mukaiset, valmennuksen kannalta olennaiset, kehittämissuositukset. Tutkimusaineiston analysoinnilla oli merkittävä osuus kehittämissuositusten muodostamisessa. Analysointiprosessi aloitettiin tutustumalla analysoinnista kirjoitettuun teoretietoon ja pohtimalla tähän kehittämistyöhön parhaiten sopivaa analysointimenetelmää. Analysointimenetelmäksi valikoitui perustellusti sisällönanalyysi, sillä sen avulla onnistuttiin tunnistamaan ja nimeämään aineistosta löydettyjä tutkimuksen kannalta oleellisia yksityiskohtia. Analysoitu aineisto kerättiin yhteiskehittämisen metodeja asiakkaiden kanssa hyödyntäen ja työntekijöitä vahvasti kehittämistyöhön osallistamalla. Näin toimimalla kehittämistyön tuotoksena muodostuneissa kehittämissuosituksissa näkyy sekä asiakkaiden että työntekijöiden osallisuus. Hakion ym. (2015, 66–69) mukaan avoimen ilmapiirin mahdollistaminen yhteiskehittämisen menetelmiä hyödyntäen auttaa pääsemään tutkimuksessa lähemmäs asiakasläh-töisyyttä sekä tunnistamaan erilaisia tapoja muutoksen tuottamiseksi.

Työn tarkoituksena olleiden kehittämissuositusten käyttöön ottamisen kautta on mahdollista saavuttaa opinnäytetyön tavoitteena ollut Pikku-Hukka -valmennuksen kehittäminen. Keusoten perhetyön esihenkilön tulee ottaa opinnäytetyön kautta muodostuneet kehittämissuositukset yhteiseen keskusteluun työyhteisössä ja pohtia niiden mahdollista käyttöön ottamista. Esihenkilö ja opinnäytetyön tekijät ovat sopineet, että opinnäytetyöntekijät esittelevät muodostamansa kehittämissuositukset perheohjaajien kehittämisspäivässä.

Kehittämistehtävien arviointia

Kehittämistyölle asetettiin kolme kehittämistehtävää, joista kahteen ensimmäiseen pystyttiin vastaamaan välittömästi tutkimuksen avulla. Kolmanteen kehittämistehtävään ei voitu

tällä kehittämistyöllä suoranaisesti vaikuttaa, sillä siihen vastaaminen vaatii seuranta ja arviointia pidemmältä ajanjaksolta.

Ensimmäinen kehittämistehtävä oli asiakkaiden ja työntekijöiden osallisuuden vahvistaminen ja siihen vastattiin käyttämällä tässä tutkimuksellisessa kehittämistyössä osallisuutta lisääviä ja vahvistavia aineistonkeruumenetelmiä. Asiakkaat osallistettiin kehittämistyöhön teemahaastattelujen avulla ja niiden kautta saatiin kerättyä asiakaskokemuksia valmennusjaksosta. Näihin kokemuksiin peilaten asiakkaat tuottivat kehittämisideoita. THL:n (2018) mukaan yhteiskehittämisen keinoin on mahdollista ottaa palveluita käyttävät henkilöt suunnittelemaan, toteuttamaan ja arvioimaan saamiaan palveluita. Tässä kehittämistyössä toteutui asiakkaiden kanssa yhteiskehittäminen Pikku-Hukka -valmennuksen arvioinnin ja kehittämisideoiden suunnittelun kautta. Suoria kehittämisideoita haastateltavat tuottivat melko vähän, mutta osallisuus huomioitiin kehittämissuosituksen muodostamisessa peilaamalla asiakkaiden toiveita ja ajatuksia työntekijöiden työpajoissa tuottamiin pohdintoihin ja kehittämisideoihin.

Toinen kehittämistehtävä oli muodostaa haastattelu ja työpajatulosten pohjalta kehittämissuosituksia valmennuksen parantamiseksi. Tämä kehittämistehtävä saavutettiin muodostamalla viisi relevanttia suositusta Pikku-Hukka -valmennuksen kehittämiseksi. Kehittämissuosituksia muodostettaessa hyödynnettiin työpajatyöskentelystä kerätyn, analysoidun aineiston pääluokkia sekä palattiin analysoituun teemahaastatteluaineistoon. Näin kehittämissuosituksista saatiin muodostettua asiakaslähtöiset, kehittämyönteiset ja työntekijöitä osallistavat. Tämän kehittämistyön taustaorganisaationa toimineella Keusotella on tavoitteena Lean-mallin mukainen johtamismalli. Tästä syystä työntekijät otettiin mukaan valmennuksen eli tuotteen kehittämistyöhön työpajatyöskentelyn keinoin. Korte ym. (2020, 8–10) toteavat Lean-toiminnassa vastuun laadun kehittämisestä jakautuvan jokaiselle työntekijälle. Asiakkaiden ja työtovereiden arvostus ja kunnioitus kuuluvat Lean-ajattelutapaan. Ratkaistaessa ongelmia ajatellaan suuremman hyödyn syntyvän kunnioitettaessa jokaisen työyhteisön jäsenen ideoita.

Kolmantena kehittämistehtävänä oli valmennuksen roolin vahvistaminen osana palveluverkostoa. Suoranainen vaikutus ei ole nähtävissä heti opinnäytetyön päätyttyä, mutta valmennuksen roolia osana palveluverkostoa pyrittiin vahvistamaan etenkin työpajatyöskentelyn avulla. Työpajatyöskentely toi Pikku-Hukka -valmennuksen lähemmäksi myös niitä työntekijöitä, joilla ei vielä ollut kokemusta valmennuksen ohjaamisesta. Kehittämissuosituksen julkaisutilaisuuden yhteydessä tuotiin esiin myös valmennuksesta saadut positiiviset palautteet sekä valmennuksen vaikuttavuus perheisiin. Näiden palautteiden uskotaan rohkaisevan työntekijöitä sekä vahvistavan heidän motivaatiotaan valmennusjaksojen ohjaamiseen

tulevaisuudessa. Raitaranta & VonWeissenberg (2023, 26) toteavat uusien asioiden oppimisen ja niiden sisäistämisen vaativan avoimuutta ja aiemmin opitusta luopumista. Näin ollen kehittämissuosituksen käyttöönotto voi viedä valmennusta tarjoavalta Keusoten sosiaalihuoltolain mukaiselta perhetyöntiimiltä sekä esihenkilöltä aikaa ja se vaatii heiltä tahtoa sekä halua kehittää palvelua.

9.2 Eettisyys ja luotettavuus

Tutkimusaineiston eettisyyttä pohdittaessa, tulee aina nähdä sen koko elinkaari. Aineisto tulee koota, käsitellä, säilyttää ja hävittää eettiset velvoitteet huomioiden. Tutkimus- ja kehittämiskohteena olleilta ihmisiltä ja heidän edustamaltaan organisaatiolta tulee olla asianmukaiset luvat ja suostumukset. Eettisyys on myös tutkimuksen laadukkuutta, jonka vuoksi tutkijan tulee kiinnittää huomiota muun muassa laadukkaaseen tutkimussuunnitelmaan sekä moitteettomaan raportointiin. Tutkijan tulee lisäksi sitoutua aidosti eettisiin ohjeisiin, eikä tarkistuslistan omaisesti vain noudattaa niitä. (Tuomi & Sarajärvi 2018, 149–150; Vilkkä 2021a., 115.)

Teoriaosiota kirjoitettaessa on muistettava asianmukaiset viittaukset. Tieteessä on aina huomioitava viittauskäytänteet myös julkaisemattomissa aineistoissa, kuten tutkimussuunnitelmissa tai seminaaripapereissa. (Kuula 2006, 69.) Teoria-aineistoa käytettäessä, tulee aina muistaa niin tekijänoikeudelliset seikat, kuin tekijän moraaliset oikeudet. Käytettävää aineistoa ei saa käyttää loukkaavassa mielessä ja siteeraamisessa tulee huomioida yhteyden asiallisuus. Siteeratusta tekstissä, eli sanatarkassa lainauksessa, on lähdemerkinnässä suotavaa viitata alkuperäiseen tekijään. Opinnäytetyön raporttiin tulee tehdä viittausmerkinnät kaikkiin käytettyihin kuviin ja teksteihin sekä tehdä asianmukainen lähdeluettelo. (Vilkkä 2021a., 201.)

Opinnäytetyöprosessin tulee kokonaisuudessaan olla luotettava ja sen ei pidä antaa sattumanvaraisia kehittämissuhteita eikä siinä voi olla sisäisiä ristiriitoja. Luotettavuutta tulee arvioida järjestelmällisesti ja johdonmukaisesti koko toteutusprosessin ajan ja toteutunut opinnäytetyöprosessi tuottaa tarkat ja hyvin jäsennellyt tulokset. Tutkimustekstiä työstettäessä tulee huomioida lähdekritiikki ja aineiston kokoamisessa on kiinnitettävä huomiota suunnittelun ja toteutuksen huolellisuuteen. (Vilkkä 2021a., 185–186.) Keskeisinä lähtökohdina hyvälle tieteellisille käytänteille on tarkkuus, rehellisyys ja huolellisuus tutkimustyöprosessin ajan sekä tuloksia arvioitaessa. Vain tieteellisten käytänteiden edellyttämällä tavalla toteutettu tutkimus on eettisesti hyväksyttävä sekä luotettava ja uskottava. (Tutkimuseettinen neuvottelukunta 2023, 11).

Opinnäytetyösuunnitelman hyväksynnän jälkeen haettiin kehittämishankkeelle tutkimuslupa taustaorganisaationa toimineelta Keski-Uudenmaan hyvinvointialueelta. Tutkimuslupahakemuksessa huomioitiin aineiston keräämiseen liittyvät eettiset vaatimukset sekä riittävän turvallinen aineiston säilytysmuoto. Teemahaastatteluihin osallistuneet asiakkaat saivat valmennusta ohjanneilta työntekijöiltä haastattelua koskevat saatekirjeet sekä haastattelulupalomakkeet annettavaksi asiakkaille. Lupalomakkeisiin asiakkaat kirjasivat itse omat yhteystietonsa sekä allekirjoittivat lomakkeen. Nämä lomakkeet opinnäytetyön tekijöille toimitti perhetyön esihenkilö. Lomakkeista haastattelijat saivat asiakkaiden yhteystiedot ja pystyivät näin olemaan heihin yhteydessä sopiakseen haastatteluiden tarkemmista yksityiskohdista. Työpajaan osallistuneille työntekijöille lähetettiin infokirje sähköpostitse työpajatyöskentelystä. Työntekijät olivat koko prosessin ajan tietoisia kehittämishankkeesta ja sen etenemisestä. Työntekijöitä tiedotettiin työn eri vaiheista sähköpostitse ja osallistumalla Teams -yhteydellä työyhteisön palaveriinhin.

Kehittämistyössä pyrittiin huomioimaan eettisyyden ja luotettavuuden toteutumista koko prosessin ajan. Erityisesti loppuraportin työstämisessä on huomioitu eettiset ohjeistukset ja toimittu niiden mukaisesti. Opinnäytetyön raporttiin on merkitty asianmukaiset lähdeviittaukset ja sen lopusta löytyy lähdeluettelo, johon on kirjattu kaikki opinnäytetyössä käytetyt lähteet. Lähteitä on käytetty alkuperäistä tekijää kunnioittaen.

Haastatteluiden ja työpajojen eettisyys

Aineistonkeruumenetelmiä valitessa tulee huomioida eri menetelmiä koskevat säännöt, sillä eri aineistonkeruumenetelmissä noudatetaan hieman erilaisia eettisiä sääntöjä. Haastatteluissa esimerkiksi haastateltavan yksityisyys, vahingoittamisen välttäminen sekä oman harkinnan ja vapaan tahdon kunnioitus ovat merkittävässä roolissa. (Kuula 2006, 69; Kuula-Luumi & Rantanen 2017, 414.) Etenkin arkaluontoisia aiheita koskevien haastatteluiden osalta on tärkeää muistaa haastateltavien riittävä informointi sekä aineiston anonymisointi. Anonymisoinnilla tarkoitetaan haastateltavien tunnistetietojen, kuten nimen ja osoitteen poistamista. Arkaluontoisia aineistoja käsiteltäessä on myös muistettava hoitaa asianmukaiset tutkimuslupa-asiat huolellisesti ja haastateltavaa kunnioittaen. (Kuula 2006, 129–131.) Tämän opinnäytetyön tuloksista ei ole mahdollista tunnistaa haastateltavia tai työpajoihin osallistuneita työntekijöitä ja raporttia kirjoitettaessa tähän kiinnitettiin erityistä huomiota.

Haastateltavan vapaaehtoisuus on tärkeää muistaa haastattelutilanteessa. Haastateltavalla on oikeus päättää osallistumisestaan haastatteluun sekä siitä, vastaako hän kaikkiin kysytyihin kysymyksiin. (Kuula-Luumi & Rantanen 2017, 414.) Tässä opinnäytetyössä kaikille haastateltaville toimitettiin riittävät perustiedot kyseessä olevasta tutkimushankkeesta

ja heillä oli mahdollisuus esittää lisäkysymyksiä valmennusta heille ohjanneilta työntekijöiltä tai opinnäytetyön tekijöiltä. Heille toimitettiin myös lupalomake, jonka he allekirjoittivat oman harkintansa perusteella. Haastateltaville tuotiin haastattelutilanteen aluksi esiin mahdollisuus keskeyttää haastattelu heidän niin halutessaan. Haastateltavilta kysyttiin lupa haastattelun nauhoitukseen ennen nauhoituksen aloitusta.

Haastattelut toteutettiin nimettöminä yksilöhaastatteluina ja niiden alussa haastatteluun osallistuneille asiakkaille painotettiin anonymiteettiä. Työssä huomioitiin se, ettei vastauksista pysty tunnistamaan haastateltavia. Julkituleviin työn tuloksiin ei tulla kirjaamaan mitään tunnistetietoja, kuten perheiden kokoa, lasten ikää, sukupuolta tai yksilöllisiä haasteita. Haastateltaville kerrottiin, että he voivat haastattelutilanteessa käyttää lastensa tai puolisonsa nimiä ja muutoinkin puhua avoimesti, jotta heidän ei tarvinnut jännittää mitä voivat sanoa ja mitä eivät. Haastateltaville painotettiin, että kaikki aineisto, sekä nauhoite että litteroitu teksti, tallennetaan ja hävitetään asianmukaisesti eikä ne voi näin ollen joutua muiden tietoon.

Kuula-Luumi & Rantanen (2017, 425) muistuttavat eettisyyden kannalta olevan erittäin tärkeää tehdä johdonmukainen ja mahdollisimman täydellinen litterointi kaikkiin haastatteluihin. Tämän kehittämistyön haastatteluaineiston litterointi on tehty yleisiä ohjeistuksia noudattaen ja kaikkien haastatteluaineistojen osalta noudatettiin samaa litterointimenetelmää.

Toimintatutkimusta tehdessä tulee pohtia kriittisesti sen objektiivisuutta (Jyrkämä 2021). Eettisyyttä arvioitaessa on aina huomioitava se, mikä on työn tekijän etäisyys suhteessa tutkittaviin henkilöihin. Se, kuinka etäällä tai lähellä tutkittavaa ollaan, voi vaikuttaa saadun aineiston laatuun ja sen muodostumiseen. Liiallinen tuttuus haastaa eettisyyttä ja tähän tulee kiinnittää huomiota, jotta tutkimustilanteessa tutkija ei käyttäydy liian kaverillisesti. (Vilka 2021a., 199.) Opinnäytetyön aineiston keruuta varten järjestetyissä työpajoissa ei koettu tutkijan ja tutkittavien läheisillä suhteilla olleen eettisyyteen vaikuttavaa haittaa, vaikka toinen opinnäytetyöntekijöistä oli työpajoihin osallistuneiden työntekijöiden kollega. Fasilitaattorien rooleista pidettiin vahvasti kiinni ja tätä helpotti se, että toinen työn tekijöistä oli työpajoihin osallistuneille entuudestaan vieras.

Haastatteluiden ja työpajojen luotettavuus

Tutkijan tulee muistaa tallennuksen merkitys tutkimustilanteessa omien muistiinpanojensa lisäksi. Pelkästään omiin muistiinpanoihin ja havaintoihin perustuva aineisto on epätarkka ja riski, että luotettavuus laskee, on suuri. Omia havaintoja on haastavaa jälkikäteen arvioida ainoastaan muistin varaisesti. Ainoastaan opinnäytetöissä, joissa on useampi havainnoitsija eli ne toteutetaan pari- tai ryhmätöinä, voidaan havaintoja pitää tarkempina ja sitä kautta luotettavampana. (Vilka 2021a., 187.) Asiakkaille pidettyjen teemahaastattelujen

vastauksista tehtiin muistiinpanot ja koko haastattelutilanne nauhoitettiin Teams -yhteyden avulla. Näin ollen tutkimustulokset voidaan nähdä luotettavina kahden erillisen tallennusmuodon täydentäessä toisiaan. Muistiinpanoihin kirjattiin haastatteluvastausten lisäksi haastateltavien havainnot haastattelutilanteesta. Kaikissa haastattelutilanteissa molemmat opinnäytetyön tekijät olivat paikalla, mikä lisäsi havaintojen tarkkuutta ja luotettavuutta.

Haastatteluista kerätyn aineiston luotettavuutta saattaa heikentää se, että haastattelussa ihmisillä on taipumus antaa sosiaalisesti suotavia vastauksia ja haastateltava haluaa ikään kuin esiintyä paremmassa valossa. Lisäksi ihmiset eivät aina halua kertoa avoimesti henkilökohtaisista asioistaan, joten haastattelussa on ratkaisevaa se, miten haastattelija osaa tulkita haastateltavan vastauksia kulttuuristen merkitysten ja erilaisten merkitysmaailmojen valossa. (Hirsjärvi ym. 2015, 204–207.) Opinnäytetyötä varten toteutettuihin teemahaastattelutilanteisiin pyrittiin luomaan rento, avoin ja luottamuksellinen ilmapiiri vahvistamaan kerätyn aineiston luotettavuutta. Haastatteluympäristöllä havaittiin olleen vaikutusta siihen, kuinka avoimesti ja luottamuksellisesti haastateltavat tuottivat vastauksia. Haastateltavien kotiympäristössä toteutetut haastattelutilanteet olivat selkeästi rennompia ja sujuvampia, kuin Teams -yhteydellä toteutetut haastattelut. Haastateltavat saivat itse valita missä ympäristössä haastattelu heidän kanssaan toteutettiin.

9.3 Kehittämistyön arviointi

Vilkan (2021b., 188–189) mukaan tutkimukset ovat aina koko tutkimusprosessien ajan arvioinnin kohteena. Arviointia tulee suorittaa ideointi-, toteuttamis- ja kirjoittamisvaiheessa. Tutkijan vastuulla on suorittaa arviointia koko tutkimusprosessista sekä tekemistään ratkaisuista tutkimuksen edetessä.

Toimintatutkimuksen prosessi etenee spiraalin omaisesti, jonka alussa havaitaan, tunnustetaan ja kartoitetaan tutkimussuunnitelman tekoa ohjaava ongelma. Suunnitelman toteutusprosessia tulee havainnoida ja arvioida työn edetessä ja tarvittaessa suunnitelmaa muokataan ja tarkennetaan. Näin ollen tutkimus etenee eri syklien muodostaman spiraalin omaisesti. (Jyrkämä 2021.) Tämän kehittämistyön tutkimussuunnitelmaa ohjaavan ongelman havaitsi taustaorganisaationa toimineen Keusoten perhetyön esihenkilöt. Uusi perhetyön työmuoto oli kehitetty ja otettu käyttöön suhteellisen nopeassa tahdissa, jonka vuoksi koettiin sen tarvitsevan kriittistä tarkastelua ja sen kautta nousevia kehittämisideoita. Kehittämistyön suunnitelma laadittiin nämä näkökulmat huomioiden. Suunnitelmaa muokattiin prosessin edetessä ja sitä tarkennettiin, jotta saavutettiin kehittämistyölle asetettu tavoite ja tarkoitus.

Lape-muutosohjelmassa asetettiin tavoitteeksi lasten ja perheiden oikea-aikaisen ja varhaisen tuen kehittäminen sekä peruspalveluiden parantaminen perheille tarjottavissa palveluissa. Muutosohjelman uudistuksilla on pyritty huomioimaan vahvemmin vanhemmuuden tuki sekä perheiden omat vaikuttamismahdollisuudet heitä koskevien palveluiden suunnittelussa ja toteutuksessa. (THL 2023b.; STM 2017.) Tämän työelämälähtöisen kehittämistyön kautta voidaan osaltaan olla saavuttamassa LAPE -muutosohjelmaan määritellyjä tavoitteita, kun työn tarkoituksena on kehittää kehittämissuosituksen avulla parannetaan Keusoten sosiaalihuoltolain mukaisen perhetyön intensiivistä työmuotoa, Pikku-Hukka-valmennusta ja näin vahvistetaan ja lisätään varhaisen tuen työmuotoja.

Pikku-Hukka -valmennus on kehitetty varhaisen tuen työmuodoksi, jonka avulla pyritään vähentämään lasten aggressiivista reagoitua muun muassa parantamalla perheiden sisäistä vuorovaikutusta ja lisäämällä positiivista ilmapiiriä. Trogenin (2021, 190) mukaan perheisiin voi syntyä negatiivisia kierteitä, joissa konfliktit seuraavat toisiaan ja tästä syystä perheenjäsenet ajautuvat usein etäämmälle toisistaan. Aikuiset voivat pysäyttää tällaiset kierteet toimivilla rutiineilla, vuorovaikutuksen vahvistamisella sekä yhteisen tekemisen lisäämisellä. Edellä mainitut keinot luovat positiivisia kierteitä, jotka puolestaan lisäävät perheenjäsenten välistä vuorovaikutusta, yhteistyötä sekä välittämistä.

Vanhemmuuden ajatellaan olevan muuttuvaa ja vanhemmuustaitoja harjoitellaan koko ajan lasten kasvaessa. Vanhemmuustaitoja ovat esimerkiksi vuorovaikutus- ja ongelmanratkaisutaidot, tunnesäätelytaidot sekä arjenhallinnantaidot. Ajoittain vanhemmuus on haastavaa ja toisinaan on tärkeää pysähtyä keskustelemaan ja havainnoimaan perheen kesken arjen myönteisistä asioista. Hyvien vanhemmuustaitojen avulla voidaan lapselle luoda terveellinen ja turvallinen pohja elämälle, tehdä arjesta mielekäästä sekä mahdollistaa vanhempien arjessa jaksaminen. (Neuvokas perhe 2020; Mieli ry 2023.) Tutkimuksellisen kehittämistyön aineistonkeruumenetelmänä käytettyjen asiakashaastattelujen kautta nousi esiin Pikku-Hukka -valmennuksessa käytettyjen konkreettisten keinojen, menetelmien ja materiaalien merkitys vanhemmuustaitojen vahvistamisessa sekä perheen voimavarojen lisäämisessä. Haastatteluissa ilmeni vanhempien kaipaavan vahvistusta sille, että ovat osanneet huolehtia lapsensa kasvusta ja kehityksestä riittävästi hyvin.

Palautteet työpajoista ja haastatteluista

Työelämän kehittämishankkeissa hyödynnetään usein toimintatutkimusta. Tällä pyritään lisäämään ja vahvistamaan tutkimukseen osallistuvien eri osapuolten osallisuutta. (Jyrkämä 2021.) Kehittämistyön aineisto kerättiin osallistavilla menetelmillä työntekijöille järjestetyistä työpajoista sekä asiakkaille toteutetuista teemahaastatteluista.

Kehittämistyön prosessin aikana kerättiin palautetta työntekijöille järjestetyistä työpajoista. Työpajojen päätteeksi työntekijöiltä pyydettiin muutaman sanan palaute Post it -lapulle kirjattuna. Tämä palaute oli arvokasta materiaalia kehittämistyön tekijöiden itsearviointia ajatellen. Työpajojen käytännön toteutuksiin oltiin tyytyväisiä ja valitut menetelmät koettiin toimiviksi kehittämisideoiden keruuta ajatellen. Asiakashaastatteluista aineiston analysoinnin avulla tuotetut teemat olivat työntekijöiden mielestä oivallinen lähtökohta työpajatyöskentelylle.

”Plussaa oli, että keskustelu pohjautui asiakkailta tulleeseen palautteeseen.”

”Hyvä työpaja. Selkeä rakenne.”

Työpajoista saatu palaute oli ainoastaan positiivista ja palautteessa kiitettiin Pikku-Hukka -valmennuksen nostamista kehittämisaiheeksi. Työntekijät kokivat tärkeäksi sen, että heille uudesta työmuodosta käytiin yhteistä keskustelua ja valmennuksen kehittäminen koettiin tarpeelliseksi. Osa työntekijöistä koki tarvitsevansa kannustusta siihen, että he ryhtyvät ohjaamaan valmennuksia ja työpajatyöskentely toimi rohkaisevana sekä liikkeellepanevana voimana tässä asiassa. Työntekijät kokivat tulleensa kuulluksi työpajatyöskentelyn kautta, joten voidaan todeta tavoitellun yhteiskehittämisen onnistuneen.

”Super hyvä työpaja! Avasi ajatuksia kehittämislle.”

”Hyvän, keskustelevan ilmapiirin saitte luotua, kiitos :)”

”Avasi kivasti ”PikkuHukka” työskentelyä :) Rohkaiseva :)”

Asiakkailla toteutetuista haastatteluista ei kerätty haastattelutilanteissa erillistä palautetta. Kaikki asiakkaat, joihin oltiin yhteydessä, olivat valmiita osallistumaan heille tarjottuun haastatteluun, sillä he halusivat olla mukana Pikku-Hukka -valmennuksen kehittämisessä. Haastateltavat toivoivat olevansa hyödyksi sekä opinnäytetyölle että tuleville valmennettaville perheille. Haastatteluiden lopuksi haastateltavat antoivat oma-aloitteisesti positiivista palautetta haastattelutilanteesta.

Itsearviointi

Tämän tutkimuksellisen kehittämistyön suunnitelma palautettiin toukokuussa 2023 ja siitä hetkestä alkoi kehittämisprosessi eli matka kohti kehittämistyön valmistumista. Suunnittelu- vaiheessa pohdittiin opinnäytetyöprosessia vahvistavia tekijöitä sekä mahdollisiksi haasteiksi muodostuvia asioita. Työskentelyn edetessä havaittiin, että vahvistaviksi tekijöiksi ajatelleet asiat kääntyivätkin osittain haasteiksi ja toisinpäin. Parityöskentely oli työn vahvuus, sillä sen kautta molempien opinnäytetyön tekijöiden yksilölliset vahvuudet saatiin hyödynnettyä ja niiden havaittiin tukevan toisiaan. Opiskelijoiden kokemukset tutkimuksellisen

kehittämistyön suunnittelusta ja toteutuksesta olivat ennen tätä työtä vähäisiä, joten se osoittautui koko prosessin ajan sitä hidastavaksi elementiksi. Tästä syystä teoriatietoon perehtyminen vei aikaa erityisen paljon.

Kriittistä tarkastelua toteutettiin koko opinnäytetyöprosessin ajan. Työn imu innoitti toisinaan opinnäytetyön tekijät ja silloin oli haastavaa pitää mielessä se, että kehittämistyössä lopputuotoksena oli kehittämissuosituksset eikä esimerkiksi vaikuttavuuden arvioinnin tutkiminen. Näissä tilanteissa parityöskentely auttoi palamaan työn tavoitteisiin ja tarkoitukseen. Parityöskentelyn eduksi havaittiin myös mahdollisuus hyödyntää molempien ammatillista osaamista lapsille ja perheille suunnatuista palveluista.

Kehittämistyö saatiin toteutettua sille määritellyssä aikataulussa huolimatta pienistä haasteista, joita tuotti opinnäytetyöntekijöiden elämäntilanteet. Työ valmistui tutkimusluvan voimassaoloajan puitteissa.

9.4 Jatkokehittämisideat ja hyödynnettävyys

Jatkokehittämisideat

Tätä kehittämistyötä tehdessä syntyi jatkotutkimusidea lasten osallisuuden vahvistamisesta ja lisäämisestä Pikku-Hukka -valmennuksen kehittämisessä. Perheet Keskiöön! -toimintasuositus (2/2020) suosittaa lasten osallisuuden vahvistamista osana perhekeskustoiminnan kehittämistä. Suosituksessa mainitaan myös lastenoikeuksien sopimuksen sekä kansallisen lainsäädännön velvoittavan aikuisia kuulemaan ja huomioimaan lasten näkemyksiä osana palveluiden suunnittelua. Lasten tarpeiden huomioiminen tulee olla kehittämisen lähtökohtana. Osallistamalla lapsia heille suunnattujen palveluiden kehittämiseen voidaan lisätä lapselle kertyviä positiivisia kokemuksia kuulluksi tulemisesta sekä arvokkaiden mielipiteiden tuottamisesta.

Jatkotutkimusaiheena ideoitiin Pikku-Hukka -valmennuksen vaikuttavuuden arvioinnin toteuttamista. Asiakaspalautelomakkeen tai vaikuttavuuden arviointia mittaavan mittariston kehittäminen Pikku-Hukka -valmennukseen osallistuneille asiakkaille tuottaisi tärkeää tietoa valmennuksen vaikutuksesta, tehokkuudesta sekä menetelmien toimivuudesta. Vaikka tämän tutkimuksellisen kehittämistyön tarkoituksena ei ollut vaikuttavuuden arvioinnin mittaaminen, nousi haastatteluissa merkittäviä kokemuksia valmennusjakson vaikuttavuudesta perheiden arkeen. Tästä syystä voidaan todeta, että vaikuttavuuden arvioinnin tutkimiselle olisi tarvetta. Tutkimuksen avulla olisi mahdollista todentaa valmennuksen vaikuttavuus perheissä, jolloin olisi perusteltua jakaa vaikuttavaksi havaittu työmuoto muiden hyvinvointialueiden sekä palveluntuottajien käyttöön.

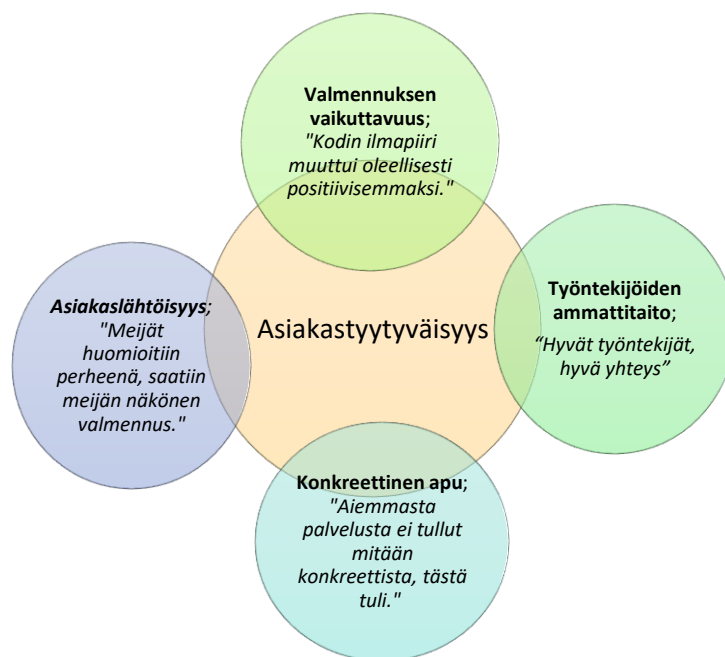
Kettusen mukaan (2017, 3–5) perhetyön vaikuttavuuden ja sen arvioinnin voidaan todeta olevan keskeisessä osassa sosiaalipalveluiden kokonaisuutta. Tavoitteena vaikuttavuuden arvioinnissa on palveluiden laadun ja tuloksellisuuden parantaminen. Oleellisena osana vaikuttavuuden arviointia tehdessä on huomioida asiakkaiden osallisuus. Ammattilaisten ja asiakkaiden näkökulma on hyvä ottaa huomioon arvioitaessa palvelun toimivuutta.

Hyödynnettävyys

Tämän tutkimuksellisen kehittämistyön taustaorganisaatiolle laadittiin Power Point -diaesitys kehittämissuosituksista. Tutkimuksellisen kehittämistyön lopputuotoksena muodostuneet kehittämissuositukset ovat taustaorganisaation vapaasti käytettävissä. Kehittämistyön tekijät esittelevät sovitusti kehittämissuositukset sosiaalihuoltolain mukaiselle perhetyön tiimille heidän kehittämispäivässään. Tämän jälkeen työyhteisöä on mahdollista osallistaa suositusten käyttöönottoprosessiin esimerkiksi työpajatyöskentelyllä. Työpajassa olisi hyvä pohtia muun muassa kehittämissuositusten käyttöönottojärjestystä ja aikataulutusta.

Kehittämishankkeen suunnitelman työstämisen yhteydessä olisi hyvä pohtia miten juurruttaa kehitettävä toiminta osaksi organisaation toimintaa. (Ruokolainen & Käkelä 2021.) Tämän kehittämistyön tarkoituksena olleet kehittämissuositukset työstettiin sovitusti taustaorganisaation käyttöön. Taustaorganisaation työntekijöillä on mahdollisuus tutustua julkiseen opinnäytetyöraporttiin ja sen tuloksiin.

Kehittämistyön tekijöillä ei ole mahdollisuutta vaikuttaa kehittämissuositusten käyttöönottamiseen ja vastuu siitä jää taustaorganisaatiolle. Suositusten käyttöönottamisen motivoimiseksi tehtiin valmennusjaksoa koskevasta runsaasta positiivisesta asiakaspalautteesta kooste, joka toimitettiin perhetyön perheohjaajille ja heidän esihenkilölleen. Positiiviset asiakaspalautteet esiin nostamalla havainnollistetaan perheiden kokemuksia valmennuksen vaikuttavuudesta heidän arkeensa ja tällä tehdään näkyväksi valmennuksen tärkeys osana perhetyön tarjoamia työmenetelmiä. Kuviossa 7 on esimerkin omaisesti kerrottu eri osaluoteita koskevia asiakkaiden esiin tuomia positiivisia asiakaspalautteita.

Kuvio 7. Positiivisia asiakaspalautteita haastatteluista

Tutkimuksen hyödynnettävyyteen ja vastaanottoon sidosryhmien keskuudessa vaikuttavat niin tutkimuksen vaikuttavuus kuin uskottavuuskin (Vilka 2021b., 207). Tästä tutkimuksellisesta kehittämistyöstä pyrittiin työstämään sekä uskottava että eettisesti luotettava, jotta kehittämissuosituksen otettaisiin perhetyössä käyttöön ja saataisiin niiden avulla parannettua ja kehitettyä Pikku-Hukka -valmennusjaksoa. Muutosten ja uudistusten jälkeen Pikku-Hukka -valmennus olisi mahdollista jakaa muiden sosiaalipalveluntuottajien käyttöön ja näin voitaisiin lisätä valtakunnallisesti perheiden välistä tasa-arvoa palveluiden saatavuudessa. Jakamalla valmennus esimerkiksi muiden hyvinvointialueiden palveluvalikoimaan, olisi mahdollista vaikuttaa Lape -muutosohjelman mukaisesti eriarvoistumiskehitykseen. Eriarvoistumiskehityksen kannalta on myös tärkeää, että Keusoten organisaation sisällä Pikku-Hukka -valmennus toimii eri kunnissa saman toimintamallin mukaisesti. Keusoten alueella asuvilla asukkailla tulee kaikilla olla yhtäläinen mahdollisuus saada valmennusta sitä tarvittaessa ja ammattilaisten arvioidessa perheen siitä hyötyvän.

Lähteet

- Alajoutsijärvi J. 2024. Koordinoiva esimies, perhekeskuspalvelut. Keusote. Sähköpostihaastattelu 11.4.2024.
- Alastalo M. & Åkerman M. 2023. Asiantuntijahaastattelun analyysi: faktojen jäljillä. Teoksessa Ruusu vuori J., Nikander P. & Hyvärinen M. Haastattelun analyysi. Tampere: Kustannusosakeyhtiö Vastapaino. 372-391.
- Cacciatore R. 2007. Aggression portaat – opetusmateriaali kouluille. Vammala: Vammalan kirjapaino Oy.
- Cacciatore R. & Korteniemi-Poikela E. 2019. Sisu tahto itsetunto. Portaat itkupotkuraivareista aggression hallintaan. Painettu EU:ssa: Livonia Print.
- Glick B. & Gibbs J. 2016. ART Aggression replacement training. Helsinki: Oy Nord Print Ab (suom. Tuomaala T.) Ryhmäharjoitusmenetelmä aggressiivisesti käyttäytyville nuorille
- Gundersen K., Olsen T., Finne J., Stromgren B., Daleflod B. 2019. AART Adapted aggression replacement training. Helsinki: Oy Nord Print Ab (suom. Vainikainen V.) Sosiaalisen kyvykkyyden harjoitusmenetelmä
- Hakio, K., Mattelmäki, T. & Jyrämä, A. 2015. Muotoiluharjoituksia: palveluiden yhteissuunnittelua verkossa. Teoksessa Jyrämä, A. & Mattelmäki, T.(toim.) Palvelumuotoilu saapuu verkostojen kaupunkiin. Helsinki: Aalto Arts Books, 53–73.
- Heikkilä, A., Jokinen, P. & Nurmela, T. 2008. Tutkiva kehittäminen: avaimia tutkimus- ja kehittämishankkeisiin terveysalalla. Helsinki: WSOY Oppimateriaalit.
- Heikkinen, H. 2010. Toimintatutkimus – Toiminnan ja ajattelun taitoa. Teoksessa Aaltola, J. & Valli, R. (toim.) Ikkunoita tutkimusmetodeihin 1. Metodien valinta ja aineistonkeruu: vinkkejä aloittelevalle tutkijalle. Jyväskylä: PS-kustannus.
- Heikkinen H., Kaukko M. & Salo P. 2023. Mitä toimintatutkimus on ja miten sitä tehdään. Teoksessa Heikkinen H. & Kaukko M. (toim.) Toimintatutkimus. Käytännön opas. Tampere: Kustannusosakeyhtiö Vastapaino. 17–38.
- Heinonen H. 2016. Lastensuojelu ja lapsen etu. Teoksessa Törrönen M., Hänninen K., Jouttimäki P., Lehto-Lundén T., Salovaara P. & Veistilä M. (toim.). Vastavuoroinen sosiaalityö. Tallinna: Tallinna Raamatutrükikoja OÜ.

Helminen J. 2022. Ammattikorkeakoulutus asiakas- ja palveluohjaamisen vahvistajana. Teoksessa Blommila K., Juntunen M. & Kosunen S. (toim.) Puheenvuoroja palveluohjauksesta. Keuruu: Printek Oy.

Hintikka J. 2016. Sopeutumattomien oppilaiden tunne- ja itsesääätelytaitojen kehittyminen: Oppilaiden ja opettajien arvioita ja kokemuksia Aggression portaat -interventiosta. Viitattu 4.5.2024. Saatavissa <https://www.utupub.fi/bitstream/handle/10024/119941/Annales%20C%20416%20Hintikka%20VK.pdf?sequence=2&isAllowed=y>

Hirsjärvi S. & Hurme H. 2008. Tutkimushaastattelut: Teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Helsinki.: Gaudeamus.

Hirsjärvi S., Remes, P. & Sajavaara, P. 2015. Tutki ja kirjoita. Helsinki: Tammi.

Hyvärinen M. & Nikander P. 2017. Tutkimushaastattelun käsikirja. Tampere: Vastapaino

Häikiö L. & Niemenmaa V. 2007. Valinnan paikat. Teoksessa Laine M., Bamberg J. & Jokinen P. (toim.) Tapaustutkimuksen taito. Helsinki: Gaudeamus

Ikonen L. 2013. Salassa pidettävä – suojeleeko laki lasta vai lastensuojelijaa? Radium-kirjat.

Innokylä. Viitattu 30.3. 2024. Saatavissa <https://innokyla.fi/fi/tyokalut/learning-cafe-eli-oppimiskahvila>

Jussila H. 2022. Miksi varhainen tuki on tärkeää? Viitattu 16.5.2023. Saatavissa <https://www.parempaalastensuojelua.fi/fi/uutinen/miksi-varhainen-tuki-on-tarkeaa>

Jyrkämä J. 2021. Toimintatutkimus. Teoksessa Jaana Vuori (toim.) Laadullisen tutkimuksen verkkokäsikirja. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto. Viitattu 20.5.2024. Saatavissa <https://www.fsd.tuni.fi/fi/palvelut/menetelmaopetus/kvali/tutkimusasetelma/toimintatutkimus/>

Järvinen R., Lankinen A., Taajamo T. & Veistilä M., Virolainen A. 2012. Perheen parhaaksi, perhetyön arkea. Porvoo: Bookwell Oy.

Kalland M. 2014. Vanhemman mentalisaatiokyky. Teoksessa Viinikka A. (toim.) Mentalisaatio perheiden kohtaamisessa. Tampere: Hämeen Kirjapaino Oy.

Kalland M. & Salo S. 2020. Vanhemmuuden tukeminen vauva- ja lapsiperheissä. Viitattu 17.5.2023. Saatavissa <https://www.duodecimlehti.fi/duo15527>

Kallinen K., Pirskanen H. & Rautio S. 2015. Sensitiivinen tutkimuksessa: menetelmät, kohderyhmät, haasteet ja mahdollisuudet. Tallinna: United Press Global.

Kaltiala-Heino R. 2013. Väkivaltakäyttäytyminen. Teoksessa Nurmi P. (toim.) Lapsen ja nuoren viha. Juva: Bookwell Oy. 71–105.

Kananen J. 2015. Kehittämistutkimuksen kirjoittamisen käytännön opas. Miten kirjoitan kehittämistutkimuksen vaihe vaiheelta. Jyväskylä: Suomen Yliopistopaino Oy-Juvenes Print.

Kananen J. 2017. Laadullinen tutkimus pro graduna ja opinnäytetyönä. Jyväskylä: Suomen Yliopistopaino Oy-Juvenes Print.

Keltikangas-Järvinen L. 2010. Sosiaalisuus ja sosiaaliset taidot. Juva: WS Bookwell Oy.

Kennedy B. 2024. Vahva vanhemmuus. Kuinka löytää hyvä itsestään ja lapsestaan. Keuruu: Otava Kirjapaino.

Kettunen P. 2017. Vaikuttavuuden arviointi sosiaali- ja terveydenhuollon palveluissa. Tutkimusraportteja 2/2017. Turku. Viitattu 22.5.2024. Saatavissa

https://www.turku.fi/sites/default/files/atoms/files/tutkimusraportti_2-2017.pdf

Keusote 2020. Kuntayhtymän katsaus. Viitattu 9.5.2024. Saatavissa

<https://www.keusote.fi/wp-content/uploads/2021/11/kuntayhtymän-katsaus-hallitus-31.3.2020.pdf>

Keusote 2023. Organisaation sisäinen koulutusmateriaali

Keusote 2024a. Organisaatio. Viitattu 20.3.2024. Saatavissa

<https://www.keusote.fi/etusivu/tietoa-meista/organisaatio/>

Keusote 2024b. Hyvinvointialueohjelma. Viitattu 18.3.2024. Saatavissa

<https://www.keusote.fi/ajankohtaista/hyvinvointialueohjelma/>

Keusote 2024c. Varhaisen tuen perhetyö. Viitattu 25.3.2024. Saatavissa

<https://www.keusote.fi/palveluhakemisto/varhaisen-tuen-perhetyo/>

Korte H., Jokela R., Korhonen E., & Perttunen J. 2020. Lean sosiaali- ja terveydenhuollossa. HUS Helsingin yliopistollinen sairaala. Viitattu 3.6.2024. Saatavilla

<https://www.hus.fi/sites/default/files/2021-11/lean-sosiaali-ja-terveydenhuollossa-taskukirja.pdf>

Koskinen I., Ruuska M. & Suni T. 2018. Tutkimuksesta toimintaan. Tieteentekijän opas viestintään ja vaikuttamiseen. Helsinki: Art House Oy.

- Kuula A. 2006. Tutkimusetiikka. Aineistojen hankinta, käyttö ja säilytys. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.
- Kuula-Luumi A. & Rantanen J. 2017. Haastattelun keruun ja käsittelyn ABC. Teoksessa Hyvärinen M., Ruusuvuori J. & Nikander P. (toim.) Tutkimushaastattelun käsikirja. Tampere: Vastapaino. 413-426
- Käypähoito 2018. Viitattu 23.4.2024. Saatavissa <https://www.kaypahoito.fi/kht00135>
- Laajalahti A. & Herkama S. 2018. Laadullinen Analyysi Atlas.ti-ohjelmistolla. Teoksessa Valli R. (toim.) Ikkunoita tutkimusmetodeihin 2. Näkökulmia aloittelevalle tutkijalle tutkimuksen teoreettisiin lähtökohtiin ja analyysimenetelmiin. Keuruu: Otavan kirjapaino.
- Laki sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista. 2000/812. Viitattu 18.5.2023. Saatavissa <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2000/20000812>
- Lappalainen N. Työpaja organisaation kehittämisessä – konkreettisia hyötyjä ja vaikutuksia. Viitattu 24.5.2023. Saatavissa <https://proinno.fi/blogi/tyopaja-organisaation-kehittamiseen-tahtaimessa-tulokset-ja-vaikuttavuus>
- Lastensuojelulaki. 2007/417. Viitattu 5.5.2024. Saatavissa <https://finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2007/20070417>
- LeanThinking 2024. Mitä Lean on? – Mitä Lean ei ole? Viitattu 25.4.2024. Saatavissa <https://leanthinking.fi/mika-ja-mita-lean-on/#main>
- Leino H. 2007. Yleinen ongelma, yksi tapaus. Teoksessa Laine M., Bamberg J. & Jokinen P. (toim.) Tapaustutkimuksen taito. Helsinki: Yliopistopaino. 214–227.
- Luoma I. 2022. Lasten ja nuorten uhmakkuus- ja käytöshäiriöt. Duodecim. Viitattu 21.5.2023. Saatavissa <https://www.terveyskirjasto.fi/dlk00382>
- Mieli ry 2023. Vanhemmuustaidot. Viitattu 21.5.2024. Saatavissa <https://mieli.fi/materiaalit-ja-koulutukset/tietoa-mielenterveyden-vahvistamisesta/perheet/vanhemmuus/vanhemmuustaidot/>
- Mäkelä J., 2013. Ehkäisevät palvelut kunniaan. Teoksessa Hastrup A., Hietanen-Peltola M., Jahnukainen J., Pelkonen M. (toim.) Lasten, nuorten ja lapsiperheiden palvelujen uudistaminen. Lasten kaste -kehittämistyöstä pysyväksi toiminnaksi. Tampere: Juvenes Print -Suomen Yliopistopaino Oy 19–22
- Mäkelä H. 2021. Näin voit vahvistaa lapsen kykyä säädellä tunteita. Viitattu 28.4.2023. Saatavissa <https://kasvuntaika.fi/blog/2021/09/06/n%C3%A4in-vahvistat-lapsen-tunnes%C3%A4%C3%A4telytaitoja/>

Mäki-Kahma M., Suorsa P. & Vesikukka S. 2023. Perheiden palveluohjaus varhaisen tuen näkökulmasta. Teoksessa Pehkonen P., Rautaparta-Pennanen K., Savela S. & Turunen P. (toim.) Puheenvuoroja varhaisen tuen merkityksestä. Viitattu 30.3.2024. Saatavissa https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/803746/Savonian_julkaisusarja_2023_8.pdf?sequence=1&isAllowed=y

Neuvokas perhe 2020. Voimaannuttavia kysymyksiä perhearkeen. Viitattu 21.5.2024. Saatavissa <https://neuvokasperhe.fi/artikkeli/voimaannuttavia-kysymyksiä-perhearkeen/>

Nivala S. & Ryyänen E. 2019. Sosiaalipedagogiikka: Kohti inhimillisempää yhteiskuntaa. Helsinki: Gaudeamus.

Nurmi P. 2013. Lupa tunteisiin. Teoksessa Nurmi P. (toim.) Lapsen ja nuoren viha. Juva: Bookwell Oy. 15–27.

Nurmi P. & Pruuki H. 2020. Vanhemman kiukkukirja. Viro: Meedia Zone.

Ojasalo K., Moilanen T. & Ritalahti J. 2014. Kehittämistyön menetelmät. Uudenlaista osaamista liiketoimintaan. Helsinki: Sanomapro

Oppariapu 2016. Viitattu 21.5.2023. Saatavissa <https://oppiapu.wordpress.com/aikataulutus/>

Pelkonen M. 2019. Vanhemmuuden ja parisuhteen tuki perhekeskuksen ydintehtävänä. Teoksessa Hakulinen T., Laajasalo T. & Mäkelä J. (toim.) Vanhemmuuden ja parisuhteen tuen vahvistaminen teoriasta käytäntöön. Helsinki: PunaMusta. 106–113.

Perheet keskiöön! -toimintasuositus. 2/2020: Lasten osallisuuden vahvistaminen perhekeskustoiminnan kehittämisessä. Lastensuojelun Keskusliitto 2020. Viitattu 22.5.2024. Saatavissa https://www.lskl.fi/wp-content/uploads/Perheet-keskioon-toimintasuositus-2_Lasten-osallisuus-perhekeskuksissa.pdf

Piekkari R. & Welch C. 2011. Tapaustutkimuksen erilaiset tyypit. Teoksessa Puusa A. & Juuti P. (toim.) Menetelmäviidakon raivaajat – Perusteita laadullisen tutkimuslähestymistavan valintaan. Vansaa: Hansaprint. 183–195.

Pietilä I. 2017 Ryhmäkeskustelu. Teoksessa Hyvärinen M, Nikander P. & Ruusuvoori J. (toim.) Tutkimushaastattelun käsikirja. Tallinna: Tallinna Raamatrükikoja OÜ. 111–130.

Puusa A. 2011 Laadullisen aineiston analysointi. Teoksessa Puusa A. & Juuti P. (toim.) Menetelmä viidakon raivaajat – Perusteita laadullisen tutkimuslähestymistavan valintaan. Vantaa: Hansaprint. 114–125.

- Pölkki P. 2016. Ehkäisevä lastensuojelu ja varhainen tuki lapsiperheille. Teoksessa Törrönen M., Hänninen K., Jouttimäki P., Lehto-Lundén T., Salovaara P. & Veistilä M. (toim.) Vastavuoroinen sosiaalityö. Tallinna: Tallinna Raamatutrükikoja OÜ. 261–277.
- Pöyhönen J. & Livingstone H. 2023. Hyvän vanhemman salaisuus. Liettua: BALTO print.
- Raitaranta, A. & Von Weissenberg, H. 2023. Alussa on kysymys. Kohti käännteentekeviä keskusteluja. Helsinki: Kirjapaja.
- Riihonen R. & Koskinen M. 2020. Kuinka kiukku kesytetään? Lasten aggressiokasvatus. Keuruu: Otavan Kirjapaino Oy.
- Rikksentorjuntaneuvosto. Aggression portaat. Viitattu 4.5.2024. Saatavissa <https://rikksentorjunta.fi/aggression-portaat>
- Ruokolainen I. & Käkelä M. 2021. Miten kehittämistyö saadaan kiinni strategiaan? Viitattu 20.5.2024 Saatavissa <https://www.oph.fi/fi/blogi/miten-kehittamistyö-saadaan-kiinni-strategiaan>
- Ruusuvuori J. 2023. Litteroijan muistilista. Teoksessa Ruusuvuori J., Nikander P. & Hyvärinen M. (toim.) Haastattelun analyysi. Tampere: Vastapaino. 424–431.
- Ryynänen S. & Rannikko A. 2021. Tutkiva mielikuvitus. Luovat, osallistuvat ja toiminnalliset tutkimusmenetelmät yhteiskuntatieteissä. Tallinna: Tallinna Raamatutrükikoda OÜ.
- Röning T. 2013. Aikuinen mallina ja vihan hallinnan opettajana. Teoksessa Nurmi P. Lapsen ja nuoren viha. Juva: Bookwell Oy. 149–161.
- Salonen K. 2013. Näkökulmia tutkimukselliseen ja toiminnalliseen opinnäytetyöhön – Opas opiskelijoille, opettajille ja tki henkilöstölle. Viitattu 1.5.2024. Saatavissa <https://julkaisut.turkuamk.fi/isbn9789522163738.pdf>
- Salonen K., Eloranta S., Hautala T. & Kinos S. 2017. Kehittämistoiminta ja kehittämisen menetelmiä ammatillisessa korkeakoulutuksessa. Tampere: Juvenes Print – Suomen Yliopistopaino Oy.
- Sandberg E. 2022. Haastava käyttäytyminen: vahvuusperustainen ja ratkaisukeskeinen työote. Keuruu: Otavan Kirjapaino Oy.
- Schulman M. & Nurmi P. 2013. Lapsen vihaan reagoiminen. Teoksessa Nurmi P. Lapsen ja nuoren viha. Juva: Bookwell Oy. 133–147.

- Seppänen H., Simola T. & Liukkonen T. 2021. Lapsen ja perheen tukena. Helsinki: Sanoma Pro Oy.
- Sihvonen E. 2018. Ensin vanhemmuus katosi, sitten sitä ryhdyttiin tukemaan. Viitattu 29.3.2024. Saatavissa <https://www.perheyhteiskunta.fi/2018/08/24/ensin-vanhemmuus-katosi-sitten-sita-ryhdyttiin-tukemaan/>
- Sihvonen E. 2020. From family policy to parenting support. Parenting-related anxiety in Finnish family support projects. Viitattu 29.3.2024. Saatavissa <https://helda.helsinki.fi/server/api/core/bitstreams/ca96ea17-476c-44f1-a84a-6764cde9fe59/content>
- Sipponen-Damonte 2020. Varmuutta fasilitointiin. Helsinki: Alma Talent Oy.
- Sosiaalihuoltolaki 2014/1301. Viitattu 16.5.2023. Saatavissa <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2014/20141301>
- Sosiaali- ja terveysministeriö (STM) 2017. Lapsi- ja perhepalveluiden muutosohjelma. Viitattu 1.4.2024. Saatavissa <https://stm.fi/hanke?tunnus=STM026:00/2017>
- Stenvall J. & Virtanen, P. 2012. Sosiaali- ja terveystieteiden uudistaminen. Kehittämisen mallit, toimintatavat ja periaatteet. Tallinna: Tietosanoma
- Suntio R. 2015. Kesytä Jännitys, opas kasvattajalle. Juva: Bookwell Oy.
- THL 2014. Tuki, osallisuus ja yhteistoiminta lasten ja perheiden palveluissa Työntekijöiden näkökulma. Viitattu 30.3.2014. Saatavissa https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/114954/URN_ISBN_978-952-302-110-5.pdf?sequence=1&isAllowed=y
- THL 2018. Yhteiskehittäminen. Viitattu 25.3.2024. Saatavissa <https://thl.fi/tutkimus-ja-kehittaminen/tutkimukset-ja-hankkeet/sosku/sosiaalisen-kuntoutuksen-opas/yhteiskehittaminen>
- THL 2022a. Kiintymyssuhteen merkitys ja sen tukeminen. Viitattu 13.5.2023. Saatavissa <https://thl.fi/fi/web/vammaispalvelujen-kasikirja/vammaisuus-yhteiskunnassa/vammaisen-henkilo-vanhempana/kiintymyssuhteen-merkitys-ja-sen-tukeminen#vanhempien-tukeminen>
- THL 2022b. Mitä osallisuus on ja miten sitä edistetään? Youtube -video 27.4.2022. Viitattu 22.4.2024. Saatavissa <https://www.youtube.com/watch?v=U9qYvLSLgE>

THL 2023a. Lapsi- ja perhepalveluiden muutosohjelma (LAPE) Viitattu 17.5.2023.

Saatavissa <https://thl.fi/fi/tutkimus-ja-kehittaminen/tutkimukset-ja-hankkeet/lapsi-ja-perhepalveluiden-muutosohjelma-lape->

THL 2023b. Perhekeskusten kehittäminen LAPE-muutosohjelmassa. Viitattu 30.3.2024.

Saatavissa <https://thl.fi/tutkimus-ja-kehittaminen/tutkimukset-ja-hankkeet/lapsi-ja-perhepalveluiden-muutosohjelma-lape-/perhekeskukset>

THL 2023c. Perhetyö. Viitattu 20.2.2024. Saatavissa <https://thl.fi/aiheet/lapset-nuoret-ja-perheet/sote-palvelut/sosiaalipalvelut/perhetyo>

Toikko T. & Rantanen T. 2009. Tutkimuksellinen kehittämistoiminta. Tampere: Tampereen Yliopistopaino Oy – Juvenes Print.

Trogen T. 2021. Ilo olla yhdessä, positiivisen vanhemmuuden voima. Helsinki: Kirjapaja.

Tuomi J. & Sarajärvi A. 2013. Laadullinen tutkimus ja sisällön analyysi. Helsinki: Tammi

Tutkimuseettinen neuvottelukunta 2023. Hyvä tieteellinen käytäntö ja sen loukkausepäilyjen käsitteleminen Suomessa. Viitattu 18.5.2023.

Saatavissa https://tenk.fi/sites/default/files/2023-03/HTK-ohje_2023.pdf

_Valtonen A. 2011. Ryhmäkeskustelut laadullisena tutkimusmetodina. Teoksessa Puusa A. & Juuti P. (toim.) Menetelmäviidakon raivaajat. Vantaa: Hansaprint. 88–101.

Vilka H. 2021a. Näin onnistut opinnäytetyössä. Ratkaisut tutkimuksen umpikujiin.

Keuruu: Otavan Kirjapaino Oy.

Vilka H. 2021b. Tutki ja kehitä. Tutki ja kehitä. Keuruu: Otavan Kirjapaino Oy.

Vuori J. Tutkimusetiikka ihmistieteissä. Viitattu 18.5.2023. Saatavissa

<https://www.fsd.tuni.fi/fi/palvelut/menetelmaopetus/kvali/tutkimusetiikka/tutkimusetiikka-ihmistieteissa/>

Liite 1. Tutkimuslupa

Keski-Uudenmaan hyvinvointialue
johtajaylilääkäri, tutkimus- ja
kehitysjohtaja
Tutkimuslupapäätös

Ote viranhaltijapäätöksestä 1 (4)

17.10.2023

§ 110

KEUHDno-2023-3106**Sosiaalihuoltolain mukaisen perhetyön työmuodon kehittäminen. Kehittämissuosituksia perhetyön muodon Pikku-Hukka -valmennuksen kehittämiseksi**

Taina Paakkala ja Hanna Aalto ovat opiskelijoita LAB-ammattikorkeakoulusta. He hakevat opinnäytetyölupaa YAMK-opinnäytetyölleen aiheena Sosiaalihuoltolain mukaisen perhetyön työmuodon kehittäminen. Kehittämissuosituksia perhetyön muodon Pikku-Hukka -valmennuksen kehittämiseksi. Opinnäytetyön on tarkoitus valmistua elokuussa 2024.

Opinnäytetyö tukee hyvinvointialueen strategisia tavoitteita sekä tutkimuksen ja kehittämisen painopisteitä.

Opinnäytetyön tavoitteena on kehittämissuosituksia perhetyön työmuodon, Pikku-Hukka -valmennuksen kehittämiseksi. Pikku-Hukka -valmennus on Keusoten hyvinvointialueen sosiaalihuoltolain mukaisen perhetyön uusi palvelumuoto, jonka avulla pyritään vähentämään lastensuojelun tarvetta sekä tarjoamaan perheille kohdennettua palvelua.

Liitteet:

- 1 Aalto_Paakkala opinnäytetyön suunnitelma
- 2 Tutkimuslupahakemus.pdf

Päätöksen peruste

Keski-Uudenmaan hyvinvointialueen hallintosääntö (aluevaltuusto 15.6.2023 § 28)
Keski-Uudenmaan hyvinvointialueen delegointisääntö (hyvinvointialuejohtaja 30.12.2022 § 35)
Delegointisääntö § 9; johtajien johtamisvastuut kohdan mukaan johtajaylilääkäri, kehitys- ja tutkimusjohtaja päättää luvan antamisesta tieteellisiin tutkimuksiin, selvityksiin ja opinnäytetöihin sekä tietojen luovuttamisesta tähän tarkoitukseen.

Päätös

Myönnän tutkimusluvan opinnäytetyöhön Sosiaalihuoltolain mukaisen perhetyön työmuodon kehittäminen. Kehittämissuosituksia perhetyön muodon Pikku-Hukka -valmennuksen kehittämiseksi. Tutkimuslupa on voimassa 1.8..2024 saakka.

Tutkimusluvan hakijat sitoutuvat noudattamaan voimassa olevia tutkimusaineiston säilyttämiseen ja tietosuojalainsäädäntöön liittyviä ohjeita. Valmis opinnäytetyö tulee toimittaa Keski-Uudenmaan hyvinvointialueen kirjaamoon, kirjaamo.hva@keusote.fi

Tämä asiakirja on sähköisesti hyväksytty Keski-Uudenmaan hyvinvointialueen asiantuntijajärjestelmässä.

Tiedoksi

hakijat, ohjaaja ja hyvinvointialueen yhteyshenkilöt ja valmistelijat

Allekirjoitus

Keski-Uudenmaan hyvinvointialue
johtajaylilääkäri, tutkimus- ja
kehitysjohtaja
Tutkimuslupapäätös

Ote viranhaltijapäätöksestä 2 (4)
17.10.2023 **5 110**

Pirjo Laitinen-Parkkonen, johtajaylilääkäri, kehitys- ja tutkimusjohtaja

Viranhaltijapäätöksen nähtävänäolo

Nähtävillä Keski-Uudenmaan hyvinvointialueen verkkosivuilla 18.10.2023

Oikaisuvaatimus

§ 110

Oikaisuvaatimusohje

Tähän päätökseen tyytymätön voi tehdä kirjallisen oikaisuvaatimuksen. Päätökseen ei saa hakea muutosta valittamalla tuomioistuimeen.

Oikaisuvaatimusoikeus

Oikaisuvaatimuksen saa tehdä:

- se, johon päätös on kohdistettu tai jonka oikeuteen, velvollisuuteen tai etuun päätös välittömästi vaikuttaa (asianosainen), sekä
- hyvinvointialueen jäsen
- hyvinvointialueiden yhteistoiminnassa järjestettyjä tehtäviä koskevasta päätöksestä yhteistoimintaan osallinen hyvinvointialue ja sen jäsen

Oikaisuvaatimusaika

Oikaisuvaatimus on tehtävä 14 päivän kuluessa päätöksen tiedoksisaannista.

Oikaisuvaatimus on toimitettava Keski-Uudenmaan hyvinvointialueen kirjaamoon määräajan viimeisenä päivänä ennen kirjaamon aukioloajan päättymistä.

Asianosaisen katsotaan saaneen päätöksestä tiedon, jollei muuta näytetä, seitsemän päivän kuluttua kirjeen lähettamisestä, saantitodistuksen osoittamana aikana tai erilliseen tiedoksisaantitodistukseen merkittynä aikana. Käytettäessä tavallista sähköistä tiedoksiantoa, asianosaisen katsotaan saaneen päätöksestä tiedon, jollei muuta näytetä, kolmantena päivänä viestin lähettamisestä.

Hyvinvointialueen jäsenen katsotaan saaneen päätöksestä tiedon seitsemän päivän kuluttua siitä, kun pöytäkirja on nähtävänä yleisessä tietoverkossa.

Tiedoksisaantipäivää tai nähtäville asettamispäivää ei lueta määräaikaan. Jos oikaisuvaatimusajan viimeinen päivä on pyhäpäivä, itsenäisyyspäivä, vapunpäivä, joului- tai juhannusaatto tai arkilauantai, saa oikaisuvaatimuksen toimittaa ensimmäisenä arkipäivänä sen jälkeen.

Oikaisuvaatimusviranomainen

Viranomainen, jolle oikaisuvaatimus tehdään, on

Keski-Uudenmaan hyvinvointialue
PL 46 05801 Hyvinkää
Sähköpostiosoite: kirjaamo.hva@keusote.fi
Puhelin: 050 497 4988, 050 497 4989
Käyntiosoite: Suutarinkatu 2, 05900 Hyvinkää

Oikaisuvaatimuksen muoto ja sisältö

Oikaisuvaatimus on tehtävä kirjallisesti. Myös sähköinen asiakirja täyttää vaatimuksen kirjallisesta muodosta.

Oikaisuvaatimuksessa on ilmoitettava:

- päätös, johon haetaan oikaisua

KEUSOTE
Keskisuomen hyvinvointialue**Keski-Uudenmaan hyvinvointialue**
johtajaylilääkäri, tutkimus- ja
kehitysjohtaja
Tutkimuslupapäätös**Ote viranhaltijapäätöksestä 4 (4)**

17.10.2023

§ 110

-
- miten päätöstä halutaan oikaistavaksi
 - millä perusteella oikaisua vaaditaan

Oikaisuvaatimuksessa on lisäksi ilmoitettava tekijän nimi, kotikunta, postiosoite ja puhelinnumero.

Jos oikaisuvaatimus päätös voidaan antaa tiedoksi sähköisenä viestinä, yhteystietona pyydetään ilmoittamaan myös sähköpostiosoite.

Pöytäkirja

Päätöstä koskevia pöytäkirjan otteita ja liitteitä voi pyytää Keski-Uudenmaan hyvinvointialueen kirjaamosta.

Sähköinen viesti katsotaan saapuneeksi viranomaiselle silloin, kun se on viranomaisen käytävissä vastaanottolaitteessa tai tietojärjestelmässä siten, että viestiä voidaan käsitellä.

Oikaisuvaatimus lähetetään postitse tai sähköisesti aina oikaisua hakevan omalla vastuulla (hallintolaki 17 §).

Liite 2. Informaatiokirje asiakkaille

Hei!

Opiskelemme LAB-ammattikorkeakoulussa sosionomi YAMK tutkintoa ja toteutamme opinnäytetyön yhteistyössä Keusoten kanssa. Tarkoituksenamme on kehittää Pikku-Hukka- valmennusta teitä asiakkaita paremmin palvelevaksi ja näin ollen toivoisimme lämpimästi, että osallistuisitte palvelun kehittämiseen. Koemme, että teiltä asiakkailta teemahaastattelun kautta saatava tieto ja kokemukset ovat ensiarvoisen tärkeää palvelun kehittämisen kannalta.

Haastattelut toteutetaan alkuvuodesta 2024 teidän kanssanne erikseen sovituissa ympäristöissä. Haastattelua varten tarvitsemme teiltä viralliset luvat ja suostumukset. Nämä lomakkeet löytyvät tämän kirjeen liitteenä.

Toivottavasti näemme haastattelun merkeissä.

Ystävällisin terveisin Hanna Aalto ja Taina Paakkala

SAATEKIRJE

Tutkimuksellisen kehittämistyön nimi

Pikku-Hukka-valmennusjakson kehittäminen, Kehittämissuosituksia perhetyön intensiiviseen työmuotoon

Pyyntö osallistua tutkimukselliseen kehittämistyöhön tiedonantajana

Teitä pyydetään osallistumaan tutkimuksellisen kehittämistyön teemahaastatteluun.

Kehittämistyön toimeksiantajana toimii Keusote, joka vastaa tutkimusluvasta. Haastatteluun osallistuvilla on halutessaan mahdollisuus nähdä kirjallinen Keusoten opinnäytetyölle myöntämä tutkimuslupa.

Tutkimuksellisen kehittämistyön tavoitteena on kehittää Pikku-Hukka valmennusta paremmin asiakkaiden tarpeita vastaavaksi. Tarkoituksena on tuottaa kehittämissuosituksia haastattelemalla valmennukseen osallistuneita perheitä sekä järjestämällä työpaja valmennusta toteuttaneille ja palvelua hallinnoiville työntekijöille.

Tähän tutkimukselliseen kehittämistyöhön osallistuminen on vapaaehtoista.

Tutkimusmenetelmät ja tietojen luottamuksellisuus sekä tietosuojaja

Haastattelut nauhoitetaan ja tallennetaan LAB-ammattikorkeakoulun tietoturvaliselle OneDrive alustalle, jonne pääsy on mahdollista ainoastaan opinnäytetyötä tekevillä henkilöillä. Kirjautumisessa käytetään vahvennettua tunnistautumista, joka toteutetaan Duo MFA-tuotteen avulla (Duo Mobile). Haastatteluaineiston litteroinnin jälkeen nauhoitteet hävitetään asianmukaisesti. Tutkimukseen osallistuneiden henkilöiden nimi- ja muita henkilötietoja ei kysytä haastattelutilanteessa. Haastatteluaineistoa käsitellään anonyymisti ja haastateltavat eivät ole tunnistettavissa tutkimuksellisen kehittämistyön kirjallisesta loppuraportista.

Opinnäytetyön tekijät keräävät haastateltavilta yhteystiedot suostumuslomakkeen yhteydessä ainoastaan teemahaastatteluiden ajankohdan sopimiseksi. Lomakkeet skannataan ja tallennetaan LAB-ammattikorkeakoulun tietoturvaliselle OneDrive alustalle, jonne pääsy on mahdollista ainoastaan opinnäytetyötä tekevillä henkilöillä. Kirjautumisessa käytetään vahvennettua tunnistautumista, joka toteutetaan Duo MFA-tuotteen avulla (Duo Mobile).

Haastattelut toteutetaan tutkimukseen osallistuvalla mieluisassa ympäristössä joko haastateltavan kotona tai muussa yhdessä sovitussa tilassa.

Yhteistyöstä kiittäen,

Hanna Aalto ja Taina Paakkala

Liite 3. Informaatiokirje työntekijöille

Hei!

Opiskelemme sosionomi (YAMK) tutkintoa Lab-ammattikorkeakoulussa. Toteutamme opin-
näytetyötä Pikku-Hukka valmennuksen kehittämiseksi (Pikku-Hukka- valmennusjakson ke-
hittäminen, Kehittämissuosituksia perhetyön intensiiviseen työmuotoon). Opinnäytetyöhön
kerätään aineistoa asiakkaita teemahaastattelemalla sekä työntekijöiden kanssa työpaja-
työskentelyllä. Teemahaastatteluiden toteuttamiseksi tarvitsemme teidän, valmennusta to-
teuttavien työntekijöiden apua.

Pyydämme ystävällisesti teitä olemaan yhteydessä valmennukseen osallistuviin perheisiin
saadaksemme heiltä suostumuksen anonyymisti toteutettavaan teemahaastatteluun.

Toivomme, että toimitatte asiakasperheille saatekirjeen sekä suostumuslomakkeen (liite
asiakkaille) jo valmennusjakson aikana. Mikäli perhe haluaa osallistua tutkimukseen, tulee
heidän täyttää ja allekirjoittaa suostumuslomake sekä palauttaa se teille. Allekirjoitetut suos-
tumuslomakkeet pyydämme toimittamaan esihenkilölle Juha Särkälle valmennusjakson
päätyttyä. Huomioitahan, että mikäli perheestä haastatteluun osallistuu useampi kuin yksi
haastateltava, tulee suostumuslomakkeita toimittaa perheelle sen mukainen määrä.

Perheiden täyttämät ja allekirjoittamat suostumuslomakkeet toimitetaan perhetyön esihen-
kilön kautta opinnäytetyön tekijöille (Hanna Aalto ja Taina Paakkala), jotka säilyttävät lo-
makkeita tietoturvallisesti ja hyödyntävät saamiaan yhteystietoja vain teemahaastattelun
ajankohdan sopimiseksi.

Niille perheille, joiden valmennusjakso on jo päättynyt, pyydämme teitä ystävällisesti postit-
tamaan saatekirjeet, suostumuslomakkeet sekä Keusoten omat kirjekuoret palautuskuo-
rina. Tällöin palautuskuoressa on postimaksu valmiiksi maksettuna. Palautuskuoreen tulee
kirjoittaa vastaanottajaksi Juha Särkkä (sekä osoitteeksi Suutarinkatu 2, 1krs., 05900 Hy-
vinkää), jonka kautta lomakkeet ohjautuvat opinnäytetyöntekijöille.

Hakiessanne asiakastietojärjestelmästä päättyneiden valmennusjaksojen osalta asiakas-
tietoja, tulee teidän huolehtia, että lokitiedosta jää asianmukainen kirjaus asiakastietojärjes-
telmäänne.

Kiitos avusta ja nähdään työpajoissa!

Ystävällisin terveisin,

Hanna Aalto ja Taina Paakkala, LAB-ammattikorkeakoulu

Liite 4. Teemahaastattelurunko

Teemahaastattelu Pikku-Hukka valmennusjakson saaneille perheille.

Viisi teemaa apukysymyksineen valmennusjakson kartoittamiseksi ja kehittämisideoiden keräämiseksi.

Perheille kerrotaan haastatteluiden aluksi, että haastattelu koskee koko valmennusjaksoa. Aloitustapaamisesta jakson päättymiseen saakka.

1. Valmennusjakson aloitus

Mitä tunteita heräsi, kun valmennuksesta kerrottiin teille?

Perheenne tilanne ennen valmennusta?

Saitteko riittävästi tietoa ennen valmennusjaksoa?

Mitä olisitte halunneet tietää ennen jakson aloitusta/aloitettaessa valmennus?

Kehittämisideoita valmennusjakson aloitusta ajatellen; Tiedonsaanti ja tiedon määrä/laatu?

2. Valmennusjakson sisältö.

Minkälaisena koitte tavoitteen asettelun? Tavoitepalikat (Moduulit)?

Tapaamisten sisältö ja aikataulutus?

Kehittämisideoita sisältöön; Ideoita moduulien sisällön/valinnan suhteen? Ideat ja ajatukset tapaamisten sisällön ja aikataulutuksen suhteen?

3. Valmennusjakson päätös.

Miten jakson päätös toteutui/sujui?

Päätyikö jakso sopivassa vaiheessa? Jakson kesto/jaksotus/treeniviikko

Kehittämisideoita valmennusjakson päätösvaiheeseen?

4. Kokemukset valmennusjaksosta.

Kokemuksenne intensiivisestä työskentelystä?

Kokemuksenne itsenäisestä treeniviikosta?

Kokemukset tapaamisista?

Valmennuksen vaikuttavuus perheen arkeen?

Miten toiveitanne kuultiin?

5. Valmennusjakson kehittäminen.

Mikä oli hyvää valmennuksessa?

Mitä olisitte toivoneet lisää?

Mitä olisitte toivoneet vähemmän?

Mitä muuta haluat kertoa?